

[Tastesen.]

Indstilling.

1) Direktør Ernst Prehn godkendes som ordinært medlem af folketinget fra og med den 10. oktober 1974.

2) Fru Rosa Frederiksen godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 10. oktober 1974 og

3) Major Jens Kristian Hansen godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 10. oktober 1974.

Hermed sluttede forhandlingen.

Formanden:

Af praktiske grunde er det min agt i dette og fremtidige tilfælde at lade afstemning over enstemmige indstillinger fra udvalget til valgs prøvelse foretage under ét, hvis de går ud på godkendelse af valg.

Udvalgets ovennævnte indstilling vedtoges enstemmigt med 130 stemmer.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om indfødsrets meddelelse.

(Lovforslag nr. 8. Fremsat 3/10 74).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til indfødsretsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til statsministeren af Kjeld Olesen, Heinesen, Per Hækkerup og Erling Jensen:

„Hvilke skridt agter regeringen at tage til forbedring af beskæftigelsessituationen og af erhvervslivets vilkår?“

(Forespørgsel nr. I. Anmeldt 2/10 74. Fremme af forespørgslen vedtaget 3/10 74).

Formanden:

Jeg skal fastsætte taletiden til 20 minutter for ordførerne i første omgang.

Ordføreren for forespørgerne (*Erling Dinesen*) (S):

Når vi har ønsket denne drøftelse af beskæftigelsessituationen, er det, fordi vi anser den for langt alvorligere nu end først på året, selv om vi allerede på daværende tidspunkt råbte vagt i gevær. Vi har ikke på noget tidspunkt givet udtryk for, at det var regeringen, der havde det fulde ansvar for den ulykkelige udvikling, vi nu er inde i, men vi mener fortsat, at regeringen har været alt for passiv og på forskellig måde har søgt at bagatellisere de problemer, der meget hurtigt kan komme til at berøre omkring 100.000 familiers sociale og økonomiske velfærd. Vi ved, at regeringen delvis efter opfordring fra socialdemokratiet har foretaget eller lovet at foretage visse foranstaltninger på forskellige områder til bedring af beskæftigelsessituationen, men dels mener vi, at disse foranstaltninger er kommet for sent, og dels tror jeg, det ligger helt klart nu for de allerfleste, at disse foranstaltninger vil være helt utilstrækkelige til blot at skære toppen af arbejdsløsheden. Derfor er det vi spørger: hvilke skridt agter regeringen at tage til forbedring af beskæftigelsessituationen og af erhvervslivets vilkår?

Statsministeren (*Poul Hartling*):

Den debat, vi skal have i dag på grundlag af socialdemokratiets forespørgsel, betragter jeg som en direkte videreførelse af åbningsdebatten i sidste uge. Forespørgslen blev jo bebudet under denne debat. En mere dybtgående diskussion af de centrale beskæftigelsesproblemer blev derfor udskudt til debatten i dag.

Regeringen hilser med glæde, at vi på denne måde får lejlighed til at drøfte dette emne mere grundigt, end det normalt ville være muligt under en åbningsdebat, hvor så mange andre emner behandles samtidig.

Vi anser den stigende ledighed for at være et alvorligt problem. Regeringen har fra første øjeblik lagt vægt på at fremme produktion og beskæftigelse. Det var det allerførste, jeg sagde fra folketingets talerstol, da regeringen tiltrådte den 19. december

[Statsministeren.]

1973. Derfor ønsker vi en saglig og dybtgående diskussion af alle de midler, der kan tænkes anvendt for at bedre beskæftigelsen.

Denne holdning kom også til udtryk sidste tirsdag i åbningsredegørelsen. Jeg fremhævede beskæftigelsens centrale betydning for regeringens overvejelser, og jeg omtalte samtidig en række foranstaltninger, som allerede var gennemført, eller som regeringen agtede at sætte i værk i den nærmeste fremtid. Jeg vil i dag understrege, at der var tale om et smidigt oplæg, som på en række punkter, f. eks. de kommunale anlægsarbejder, til stadighed kan tilpasses udviklingen, og jeg gav udtryk for, at regeringen var indstillet på løbende at foretage sådanne tilpasninger.

Jeg har imidlertid forstået, at der hos mange af folketingets medlemmer er et ønske om at modtage mere fyldige oplysninger om de ting, der blev omtalt i åbningsstalen. Handels- og økonomiministeren og arbejds- og boligministeren vil derfor supplere mine udtalelser med en nøjere omtale af nogle af de foranstaltninger, der var omtalt i redegørelsen.

Regeringen ser beskæftigelsen i et dobbelt perspektiv. Vi står ansigt til ansigt med en stigende ledighed. Der er derfor et behov for øjeblikkelige foranstaltninger til imødegåelse af den aktuelle udvikling i ledigheden. Det var det, regeringen sigtede mod med de foranstaltninger, jeg omtalte i åbningsredegørelsen. Men samtidig understregede jeg, at vi også står over for et mere langsigtet problem. Vi skal føre en økonomisk politik, der kan danne grundlag for, at vi også på længere sigt kan opretholde produktionen og beskæftigelsen. Det kan vi kun ved at styrke eksportproduktionen og den produktion, der arbejder i konkurrence med importerede varer. Vi må føre en politik, der sikrer, at disse erhverv kan få den nødvendige arbejdskraft. Samtidig må alle parter medvirke til at bremse stigningen i omkostninger og priser, så dansk produktion bliver i stand til at konkurrere med udenlandske varer.

Dette langsigtede problem må vi til stadighed have for øje, når vi drøfter midler mod den øjeblikkelige ledighed. Kan vi finde foranstaltninger, som både hjælper på den nuværende situation og samtidig har et lang-

sigtet perspektiv, er det særlig godt. Regeringen mener, at de gennemførte forbedringer af eksportkreditordningen har denne dobbelte fordel. Det kan vi ikke vente af alle de foranstaltninger, vi træffer. Regeringen lægger imidlertid afgørende vægt på, at vi undgår løsninger, som nok kan bedre den nuværende situation, men som gør de langsigtede problemer større.

Økonomi- og handelsministeren (Nyboe Andersen):

De to sidste år har været præget af stærk fremgang i produktion og beskæftigelse, så stærk at vi i 1973 fik et meget kraftigt efterspørgselspres. Derimod har året i år vist en meget langsom produktionsfremgang og en aftagende beskæftigelse. Man skulle ærligt talt vente, at erfaringerne havde lært os at undgå disse uhenigtsmæssige, disse for mange mennesker så ulykkelige, bølgebevægelser i det økonomiske liv, men hvis vi kaster et hurtigt blik ned over efterkrigsårene, viser billedet noget andet. Vi har set disse udsving gang på gang: 1950-51, 1954-55, 1956-57, 1962-63, 1966-67, 1970-71. Styrken i og årsagerne til bevægelserne har været noget forskellige, men baggrunden har været den samme, nemlig at ekspansionen i den indre økonomi er blevet for stærk, og at betalingsbalancen derefter har nødvendiggjort en hård opbremsning. Det har ført til en omstilling, hvor ledigheden steg en del, nogle gange steg den temmelig meget, indtil produktion og beskæftigelse i eksporterhvervene og de med importen konkurrerende erhverv havde opsuget de ledige ressourcer og rettet betalingsbalancen op samtidig.

Det var den samme i og for sig alt for velkendte proces, der gik i gang i 1973, da man, desværre alt for sent må man sige, begyndte at dæmpe den abnormt høje aktivitet i boligbyggeriet og begyndte at stramme finanspolitikken. I mange henseender var der gunstige forudsætninger for, at omstillingen denne gang kunne få et hurtigt og smidigt forløb. Jeg tænker på den internationale højkonjunktur, vi havde i 1973, og især på de fordele, som EF-tilslutningen gav os: forbedring af landbrugets eksportpriser og friere adgang for industrien til et stort marked og i sammenhæng dermed fornyet optimisme og store investeringer i erhvervene.

Alligevel er det faktisk gået sådan, at om-

[Økonomi- og handelsministeren.]

stillingsprocessen i 1974 allerede har rejst store problemer, og at den i øjeblikket synes at rumme en risiko for, at vi, ligesom det skete i 1950'erne, driver ind i en tilstand med langsom økonomisk vækst og derfor med vanskeligheder ved at fastholde fuld beskæftigelse.

Vi kender alle den vigtigste årsag til dette, nemlig oliekrisen. Den har stærkt forringet bytteforholdet i udenrigshandelen og dermed betalingsbalancen. Den har givet den internationale højkonjunktur et knæk, og det betyder, at det på den ene side er blevet vigtigere end nogen sinde at få en forstærket fremgang i eksporten, men samtidig er dette blevet vanskeligere at opnå.

Det har også dæmpet efterspørgslen på hjemmemarkedet, fordi leveomkostningerne er gået op, når importpriserne er steget. Det har lagt et tryk på erhvervslivet i kraft af de ringere afsætningsmuligheder både ude og hjemme.

I denne situation har forhold i den hjemlige økonomiske udvikling desværre gjort omstillingen særlig vanskelig. Jeg tænker navnlig på to ting.

Den første er udviklingen i boligbyggeriet. Her lå vi jo i slutningen af 1960'erne på et årsniveau på et halvt hundrede tusinde boliger, men sprang i finansåret april 1972-73 pludselig af grunde, vi alle kender, op på et niveau på helt op til 67.000 påbegyndte boliger. Virkningerne af denne hovedløse politik prægede 1973 stærkt, og vi mærker fortsat skadevirkningerne deraf. Byggeomkostningerne og hele omkostningsniveauet blev drevet voldsomt i vejret, finansieringsomkostningerne ligeså, fordi kapitalmarkedet ikke kunne optage det vældige udbud af obligationer. Der blev trukket arbejdskraft over i byggefagene på et tidspunkt, hvor eksporterhvervene kunne have brugt mange flere hænder. Den arbejdskraft må nu frigøres fra byggeriet i en situation, hvor eksporterhvervenes muligheder er langt ringere.

Det var den ene indenlandske faktor.

Den anden, jeg vil nævne, er, at det danske pris- og lønniveau i det sidste par år i endnu højere grad end tidligere er løbet forud for udlandets. Det hjemlige efterspørgselspres og ikke mindst byggekonjunktoren har haft til følge, at både 1973-overenskomsterne og lønglidningen kom højt op, og det fortsatte

sine virkninger i form af flere dyrtidstillæg. De stærke prisstigninger udefra har også gennem dyrtidsreguleringen påvirket pengelønnen, til trods for at vi alle udmærket godt ved, at vi ikke ved at forhøje prisen for det arbejde, vi præsterer, kan friholde hinanden for den formindskelse af vores realindkomst, som fordyrelsen af den importerede energi og de importerede råvarer medfører. Hele denne stærke opdrift i priser og omkostninger har gjort det sværere for konkurrencehvervene at opsure den arbejdskraft, der måtte frigøres fra byggeriet, gjort det sværere at skaffe de forøgede valuta-indtægter.

Sådan set er det altså ikke så overraskende, at omstillingsprocessen hår måttet blive mere smertefuld og nok også bliver mere langvarig, end vi har set ved tidligere lejligheder. Opbremsningen måtte nødvendigvis blive hård ikke mindst inden for byggeriet. Det har også været nødvendigt at bremse på andre felter: de offentlige udgifter, det private forbrug.

Vi kan vel sige, vi er kommet igennem den første fase af denne omstilling. Efterspørgselspresset er væk. Aktiviteten i byggeriet, hvis man ser på produktionsniveauet og ikke på påbegyndelserne, afviger i øjeblikket næppe meget fra det niveau, der tilstræbes på længere sigt. Industriens beskæftigelse er som helhed faldende, men faldet ligger navnlig på de hjemmeorienterede brancher. De eksportbetonede brancher har i højere grad kunnet fastholde, i nogle tilfælde endda forøge, deres beskæftigelse. I årets første 8 måneder er industriens eksport målt i mængde steget 15 pct. sammenlignet med samme periode i fjor. Industrien har stadig store eksportordrer. De seneste måneder har ikke vist nogen afsvækket tendens i eksporten. Den er bl.a. steget betydeligt til de nordiske lande og til oversøiske markeder.

På den baggrund har også stillingen på betalingsbalancen rettet sig betydeligt i den seneste tid i sammenligning med første halvår, da underskuddet nåede det katastrofalt høje niveau på 5 mia kr. For året som helhed har vi stadig håb om at det holder sig i størrelsesordenen 7 eller godt 7 mia kr. Men prisen for denne lettelse i valutaisituationen har altså været en standsning af fremgangen i produktionen og en betydelig

[Økonomi- og handelsministeren.]

stigning i ledigheden med de ulykkelige følger, som det har.

Nu står vi så over for den næste og vanskelige fase i omstillingsprocessen, den, der består i at nå tilbage til fuld beskæftigelse på en sådan måde, at opretningen af betalingsbalancen videreføres. Det er nemlig ikke nok at konstatere, at nu er valutaudviklingen blevet forbedret, så nu kan vi ukritisk slække den økonomiske politik. De valutariske problemer er stadig store og kan med kort varsel blive kritiske, og en slækkelse af tøjlerne kan let føre os tilbage til den situation, vi havde tidligere på året, og som ubestrideligt var meget ubehagelig og kritisk.

Vi må gøre os klart, at handlefriheden i den økonomiske politik er langt mere snæver, end vi kunne ønske os. Det er ikke sådan, at vi bare kan stille beskæftigelse og valutabalancen op som alternativer. Vi kan kun løse begge problemer samtidig, og det kan kun ske gennem et nøje samvirke mellem regering og folketing og erhvervenes og arbejdsmarkedets organisationer. Én ting er sikker: forspildte muligheder er en luksus, vi ikke kan tillade os i den nuværende situation.

Det er klart, at den internationale udvikling, prisudviklingen og konjunkturudviklingen, vil spille en stor rolle for, om vi kan fastholde en forbedring af betalingsbalancen. Vi kan håbe på, at den internationale udvikling vil bidrage til at lette tilpasningen af betalingsbalancen, men vi må nok se i øjnene, at man skal et godt stykke ind i 1975, før der er en chance for, at håbet kan gå i opfyldelse.

I de nærmest kommende måneder må man vel sige, at det kan være tvivlsomt, om industrieksporten helt kan holde det væksttempo, vi har oplevet i den forløbne del af året; og hvad råvarepriserne angår, som er meget høje, så har de hidtil vist sig meget modstandsdygtige over for den konjunkturdæmpning i industrilandene, der allerede er sket; det vil derfor være hasarderet at basere den økonomiske politik på, at der sker større ændringer i gunstig retning i råvarepriserne. Det er mere realistisk at vente, at de fortsætter med at være ret stabile, måske også når konjunktoren igen drejer opad, og det vil formentlig ske i løbet

af 1975. Men et nyt opsving vil komme sent, og det vil næppe, som det tegner sig i øjeblikket, blive særlig kraftigt.

Konklusionen er, at den økonomiske politik for det kommende år må bygge på den forudsætning, at ændringer i de ydre vilkår ikke vil yde noget stort bidrag til lettelse af de danske problemer. Vi må altså selv skabe betingelserne for, at der på ny kan tilvejebringes en høj og stabil beskæftigelsesgrad. Det stiller krav om en fornuftig styring af den indre efterspørgsel, det stiller krav om en mærkbar dæmpning af omkostningsstigningen.

Vi ved, at den indenlandske efterspørgsel nu er faldende. Det er helt tydeligt inden for bygge- og anlægsgangene, det gælder sikkert også det private forbrug og sandsynligvis også de private erhvervsinvesteringer.

Det er og har hele tiden været regeringens opfattelse, at en stærk og vedholdende nedgang i produktionen på hjemmemarkedet ikke er acceptabel, fordi den skaber store økonomiske og sociale problemer, og udviklingen har her i efteråret nået det punkt, hvor det har været nødvendigt at bremse op for nedgangen. Derfor har regeringen truffet forholdsregler for at stabilisere aktiviteten i bygge- og anlægsgangene, den administrative regulering af påbegyndelserne er blevet fjernet, kreditrestriktionerne er lempet, det offentliges bygge- og anlægsvirksomhed vil i den kommende tid på ny gå i vejret. Desuden er der sket en generel lempelse af kreditpolitikken gennem forhøjede låneloffer, og der er sket et fald i obligationsrenten, der nåede sit maksimum for nogle måneder siden med 17,8 pct. og nu er 15,8. Der er tilvejebragt øgede lånemuligheder for erhvervene både her i landet og i udlandet. Ikke mindst har regeringen interesseret sig meget for at forbedre eksportens finansieringsmuligheder.

Må jeg i den forbindelse sige, at der fra mange sider er fremkommet kritiske udtalelser om eksportkreditordningen. Jeg mener, at disse udtalelser i nogen grad beror på misforståelser, fordi man sammenblender på den ene side eksportkreditrådets garanti- og kautionsvirksomhed og på den anden side selve finansieringen af kreditydelser i forbindelse med eksporten. Jeg vil gerne slå fast, at eksportkreditrådet er ikke noget finansieringsinstitut. Rådet på-

[Økonomi- og handelsministeren.]

tager sig mod præmiebetaling at overtage en del af den risiko, der er forbundet med at eksportere på kredit. Det påtager sig endvidere at kautionere for eksportørers låntagning i pengeinstitutter med henblik på at finansiere oparbejdning og kreditydelse ved eksport.

Der er fremsat påstande om, at eksportkreditrådet skulle mangle risikovillighed og fleksibilitet. Nu er det jo sådan, at hovederhvervsorganisationerne med tilknytning til eksporten alle er repræsenteret i eksportkreditrådet, og at de øver en helt afgørende indflydelse på rådets politik, idet de rammer, som eksportkreditloven giver, er meget fleksible. Så vidt jeg er orienteret, har der ikke i rådet været uenighed med hensyn til den praksis, man skulle følge.

Den senere tids nedgangslinje i produktion og beskæftigelse har naturligt givet rådet anledning til at overveje mulighederne for på garantiområdet at styrke de eksportende virksomheders evne til at få ordrer i udlandet. Jeg er blevet orienteret om, at rådet står umiddelbart foran en beslutning om at forøge den almindeligt anvendte dækningsprocent i forbindelse med solvensgarantier fra 80 til 90 pct. Man vil også hæve den laveste dækningsprocent for garantier mod politiske risici fra 70 til 80 pct.

Endvidere arbejdes der intensivt med de ønsker, der er rejst fra erhvervslivets side om etablering af købergarantier, hvor garantien ikke stilles over for eksportøren, men over for et finansierende konsortium. Det var en ordning, hvortil der skaffedes den fornødne hjemmel ved den revision af erhvervsfundsloven, som fandt sted i forsommeren i år.

Der er også optaget forhandling om generalpolicer, der dækker alle en eksportørs udestående fordringer. Derved imødekommer man et ønske, som fra flere eksportørsider er fremsat. Yderligere kan nævnes, at et udvalg for øjeblikket behandler spørgsmålet om udstedelse af garantier mod kurstab i forbindelse med eksportkontrakter af lang kredittid. En sådan garanti skulle give eksportøren delvis dækning for kurstab, der måtte opstå ved en devaluering af den udenlandske valuta, hvori ordren er kontrahe-ret. Modsat skal han aflevere en del af kursfortjenesten, såfremt denne valuta stiger i

forhold til danske kroner. Det forventes, at dette udvalg kommer med betænkning inden jul.

Der er også nedsat et udvalg, der skal vurdere, om der er behov for særlige foranstaltninger eller ændringer af gældende praksis i relation til bygge- og anlægssektorens eksport.

Hvad eksportfinansieringen angår, vil jeg også henlede opmærksomheden på de for-handlinger, som Danmarks Nationalbank og de private pengeinstitutter er ved at indlede om at etablere et organ med det formål at deltage i finansieringen af langfristede eksportkreditter på vilkår, der stort set svarer til en række andre landes. Foreløbig har Nationalbanken gennemført en række lempelser i bankens genbelåningsordning for eksportkreditter, der har en løbetid på over 2 år. Den genbelånte del af kreditten forventes herefter af eksportøren med 8½ pct. inkl. provision. Det pengeinstitut, der yder eksportkreditten, kan opnå dispensation fra udlånsloftet for den genbelånte del af kreditten.

Regeringen er indstillet på at gennemføre enhver forsvarlig forbedring af finansieringsforholdene for eksporten, men det er nødvendigt at minde om, at Danmark i dag er et land, der hver dag må låne i udlandet for at dække sit underskud. Det sætter nu engang ret snævre grænser for vores evne til at forcere eksporten ved hjælp af kredit på gunstige betingelser til de udenlandske købere. Det er jo dyrt at være fattig. Det er svært at optræde som et kapitaleksportende land, når faktum er, at man netto skal importere kapital i stor stil.

Regeringen har ønsket at lempe kreditvilkårene for erhvervene fremfor at slække på finanspolitikken. Imidlertid har vi fundet, at den indenlandske efterspørgsel nu er dæmpet så meget, at det er forsvarligt at acceptere en finanspolitisk lempelse som den, der ligger i skatte- og udgiftsforliget mellem de 6 partier af 17. september 1974. Det vil jo medføre skattenedsættelser, der træder i kraft fra nytår. De vil stimulere det private forbrug og dermed også den indenlandske produktion.

Den tidsmæssige fordeling af skattesænkningen og besparelserne, der jo går ud på, at besparelserne først træder i kraft den 1. april 1975 og fremefter, betyder, at vi hur-

[Økonomi- og handelsministeren.]

tigt sætter ind mod nedgangen i beskæftigelsen, mens vi på den anden side senere på året 1975 i kraft af besparelserne holder noget igen på en ny opgang, hvis den skulle vise sig til den tid at blive for stærk. Vi er jo nødt til at sikre os, at de lettelser, der gennemføres af hensyn til beskæftigelsen, ikke bringer os ind i en sådan forværring af vore valutavanskeligheder, at vi på ny tvinges til at stramme.

Det kan ikke undgås, at vi i de nærmest kommende måneder får en beskæftigelse, der er mindre, end vi alle gerne havde set. Den nedsættelse af den ugentlige arbejdstid, der sker i begyndelsen af december 1974, vil jo nok bidrage noget til at fastholde beskæftigelsen, og skulle nedgangen blive stærkere end antaget, vil regeringen selvsagt træffe yderligere foranstaltninger. Men det afgørende nu er, at der lægges en linje for den politik, der skal føres frem igennem 1975, så vi kan sikre os en højere beskæftigelsesgrad på et holdbart grundlag, og det kræver, at opgangen i produktion og beskæftigelse bæres frem af konkurrenceerhvervene.

Regeringen har tillagt det meget stor betydning, at den inden for de snævre grænser, der foreligger, søger at lette stillingen for disse erhverv. Lempelsen af kreditpolitikken, udbygningen af eksportkreditordningen og en styrkelse af det eksportfremmende arbejde er alle skridt i denne retning. Men nødvendigheden af en fortsat stor privat kapitalimport lægger stærke bånd på vores bevægelsesfrihed i den henseende. Under alle omstændigheder må det imidlertid stå klart, at mulighederne for at løse problemerne alene ad den vej kun er små, og derfor må opmærksomheden samle sig om udfaldet af de indkomstforhandlinger, der nu er ved at begynde. Forløbet og resultatet af disse forhandlinger vil blive afgørende for konkurrenceerhvervenes omkostningsniveau i 1975, blive afgørende for det grundlag, erhvervene får for tilrettelæggelsen af deres indsats og deres investeringer. Opgangen i det danske pris- og omkostningsniveau i det kommende år må blive lavere her end i udlandet, såfremt vi skal gøre os håb om at opnå en varigt højere beskæftigelsesgrad.

Regeringen har gjort, hvad der var muligt for at lette denne opgave gennem skatte-reformen. Den betyder, at f. eks. LO-med-

lemmerne fra nytår opnår en forbedring af deres disponible indtægt, der er af samme størrelse, som hvis timelønnen var hævet med en 3-4 kr. Tilmeld bliver denne forbedring ikke beskåret af prisstigninger, for den opnås ved en skattenedsættelse og ikke ved en omkostningsforhøjelse. Derfor kan man sige, at de forestående indkomstforhandlinger ikke, som det i reglen fremstilles, er en forhandling om, hvordan indtægterne skal fordeles mellem de selvstændige og lønmodtagerne. Det er først og fremmest en forhandling om, hvordan indkomsten, realindkomsten, skal fordeles mellem dem, der har og beholder deres beskæftigelse, og dem, der kastes ud i ledighed. Man må meget håbe, at alle berørte parter vil gøre sig denne sammenhæng klar.

Arbejds- og boligministeren (Johan Philip-sen):

Her følger nu et svar på forespørgslen fra arbejds- og boligministeriets område med de motiveringer, som jeg har anset for nødvendige til forklaring af svarene.

Siden foråret har beskæftigelsessituationen jo været dårligere, end vi har været vant til i flere år, og baggrunden herfor skal, som økonomiministeren allerede har redegjort for, søges i flere forhold. Jeg vil da gerne have sagt, at det helt afgørende jo er, at den danske økonomi i flere år har været ude i en massiv uligevægt, kendetegnet ved store og regelmæssige underskud på vor samhandel med udlandet. Det har længe stået klart, at der var snævre grænser for, hvor længe dette kunne fortsætte. Det blev derfor allerede for år tilbage tilkendegivet fra den daværende regering, at løsningen på landets økonomiske problemer skulle søges dels i en omfordeling af kapital og arbejdskraft, dels i betydelige besparelser på de offentlige budgetter. Omfordelingen af ressourcerne skulle ske fra byggesektoren eller andre hjemmemarkedserhverv til erhverv, der indtjente valuta til landet, enten fordi de eksporterede, eller fordi de fremstillede varer, der konkurrerer med importvarer.

Året 1973 var et af de økonomisk set gunstigste år i årtier. Det har fremmet den ønskede omstilling, og det var ud fra et omstillingssynspunkt rigtigt, at momsrefusionen blev fjernet på dette tidspunkt. Men måden, det skete på, skabte en kunstig over-

[Arbejds- og boligministeren.] gangsstimulans for boligbyggeriet. Resultatet var, at bolig- og byggesektoren sugede arbejdskraft til sig og dermed vanskeliggjorde et eksportfremstød.

Den omfordeling af ressourcerne, som havde været let at gennemføre i 1973, blev derfor udskudt til 1974-75. Den vanskelige omstilling fra hjemmemarkedsorienteret produktion til eksport er yderligere blevet besværliggjort af den kendsgerning, at det danske pris- og omkostningsniveau i en årække har udviklet sig hurtigere end i en række vigtige aftagerlande af danske eksportartikler. Man kan få et indtryk af, hvor ugunstigt det danske konkurrenceforhold over for udlandet har udviklet sig ved at læse i statistikken over industriarbejdernes gennemsnitslønninger. Fra 1970 til 1974 steg den danske arbejders lønninger med 73 pct. For de vigtigste lande, som Danmark handler med, har udviklingen været følgende: i Norge 43 pct., i Sverige 38 pct., i Vesttyskland 40 pct., i England 55 pct. og i Frankrig 51 pct. Dette udviklingsforløb er baggrunden for, at vi her i landet i de sidste måneder har haft en arbejdsløshed på et højt og stadig stigende niveau. Under sådanne konkurrencevilkår bliver mulighederne for at overføre arbejdskraft til eksportsektoren forringet.

Foruden en markant ændring i vor internationale konkurrenceevne må vi regne med at de 5,8 pct. ledige, vi har nu, vil stige yderligere i de kommende måneder. Det har alle i øvrigt været klar over helt fra juni måned, det var jo et emne, som var meget centralt i boligforhandlingerne. Det var denne usikkerhed omkring den beskæftigelsesmæssige udvikling, der bl. a. fik arbejdsministeriet til den 6. august at rette henvendelse til de regionale arbejdsmarkedsnævne med henblik på at få deres bistand ved vurderingen af arbejdsløshedens sandsynlige udvikling. Resultatet heraf er jo kendt for tingets medlemmer, og det bekræftede til fulde den frygt, regeringen nærede. Det samarbejde, som her blev etableret mellem ministerium, direk-

torat og arbejdsmarkedsnævn, vil i øvrigt blive videreført ved kvartalsvise rundspørger om beskæftigelsesudsigterne.

Som statsministeren og økonomiministeren allerede har understreget, ser regeringen med meget stor alvor på disse udsigter til fortsatte beskæftigelsesmæssige problemer. Vi har imidlertid måttet erkende, at der er snævre grænser for, hvor stor en lempelse i finanspolitikken vi kan tillade os for at stimulere beskæftigelsen, bl. a. for at forhindre, at vi på et senere tidspunkt får værre tilstande end dem, vi har i øjeblikket, fordi de meget vanskelige internationale låneforhold maner til forsigtighed. Uanset dette er der altså sommeren igennem gennemført en lang række lempelser, hvoraf nogle retter sig mod beskæftigelsen generelt og andre indgreb specielt sigter mod byggesektoren, der som bekendt er særlig hårdt ramt i den aktuelle beskæftigessituation.

Som det vil være tinget bekendt, er bevilningen til beskæftigelsesarbejder i indeværende finansår blevet fordoblet, nemlig fra 7,7 mill. kr. til 15 mill. kr., og mange spørger, om det er nok. Det vil jeg gerne fremkomme med nogle bemærkninger om.

Regeringen er af den opfattelse, at beskæftigelsesarbejder ikke er særlig velegnede som generelt konjunkturpolitisk instrument. Det er også i overensstemmelse med den udvikling, som har fundet sted med hensyn til lovgivning og administrativ praksis på dette område. Fra at være et middel til at bekæmpe massiv arbejdsløshed, som vi kendte det i 1930'erne, sigter foranstaltninger inden for dette felt nu først og fremmest på at tilgode se særlig vanskeligt stillede grupper på arbejdsmarkedet såsom langvarigt ledige og ældre. Det har i øvrigt lovgivningsmæssigt fundet udtryk i, at man har ophævet den særlige lovgivning på dette område, og bestemmelser om iværksættelse af beskæftigelsesarbejder er fra og med 1973 indeholdt i lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring. En væsentlig ting i denne forbindelse er, at der hermed er sket en decentralisering i administrativ henseende, og

[Arbejds- og boligministeren.]

arbejdsmarkedsnævnene fik altså en central placering.

Så er der et andet iøjnefaldende træk i de senere års udvikling. Det er, at kommunernes interesse for at iværksætte beskæftigelsesarbejder har været dalende. Det står bl. a. i forbindelse med, at den direkte lønkvota for disse arbejder har været faldende. Beskæftigelsesarbejder har jo hidtil fortrinsvis været udført i de svagere udviklede områder af landet, især i Nord- og Vestjylland. Regeringen er på denne baggrund indstillet på, at de traditionelle beskæftigelsesarbejder ikke skal udvides ud over, hvad der allerede er sket i øjeblikket. Regeringen foretrækker at stimulere beskæftigelsen inden for den offentlige sektor ad anden vej, bl. a. gennem kommunale projekter, der hidtil har været holdt tilbage af anlægsstoppet. Anlægsstoppet over for kommunerne blev jo som bekendt ophævet den 15. august, og der er senere sket en udvidelse af de kommunale investeringsrammer, og de er jo i disse dage forøget med ca. 225 mill. kr. Det var nogenlunde en dækning af de ansøgninger, vi har fået ind fra kommunerne i de specielt ledighedsramte områder.

Den omstilling, det danske erhvervsliv nu og på lidt længere sigt står over for, nødvendiggør en forøgelse af kapaciteten inden for arbejdsmarkedsuddannelserne. Derfor har regeringen nu en bevillingsansøgning på 12 mill. kr. liggende i finansudvalget, og siden først i juni måned har jeg på enhver tænkelig måde søgt at sikre, at omskolings- og uddannelseskapaciteten vil være tilstrækkelig til at møde de øgede krav, som vi vidste ville komme. Jeg vil også i den kommende tid følge udviklingen og om fornødent tage nye initiativer til yderligere udvidelse af rammerne for omskolingsaktiviteten.

Ved siden af de internationale økonomiske konjunkturer spiller den indenlandske omkostningsudvikling en central rolle. Det er mit og regeringens indtryk, at en gentagelse i 1975 af den indkomsteksplosion, der fandt sted i 1973-74, vil forlænge de beskæftigelsesmæssige problemer ud i fremtiden, og derfor vil en hurtig løsning af overenskomstfornyelserne med ingen eller kun begrænsede indkomststigninger efter regeringens opfattelse være det bedste grundlag for en fornyet opgang i beskæftigelsen, forhåbentlig til for-

året, og baseret på de eksportfremstød, som det vil give basis for. For kun, hvis vi kan sikre det danske erhvervsliv imod en ny inflatorisk bølge, vil tilliden til fremtiden blive styrket, investeringerne tage fart og ledigheden blive reduceret.

Sker det imidlertid, at overenskomsterne fornys med nye kraftige lønstigninger til følge, må vi forudse, at 1975 vil gå til ende, uden at vi får genskabt den fulde beskæftigelse. Hvis ikke det sker, da er det altså et fælles ansvar for såvel regering og folketing som organisationerne på arbejdsmarkedet. Men vi er indstillet på at yde vort bidrag til denne løsning. Vi har allerede igennem den vedtagne skattereform forøget realindkomsterne for store befolkningsgrupper med helt normale indtægter på arbejdsmarkedet.

Jeg vil gerne med nogle kommentarer vende mig til udviklingen på byggeområdet.

Udsvingene i beskæftigelsen har jo været særlig store og negative inden for byggesektoren, og på trods af de udbredte ønsker om en ændret fordeling af produktionen nåede byggesektoren i 1973 et rekordniveau med over 65.000 enheder under opførelse. Der har siden været en betydelig nedgang i påbegyndelsen af nyt byggeri, og vi må således desværre regne med, at igangsætningen i 1974 ikke kommer væsentligt over 30.000 lejligheder. Derimod kan vi vente, at der i år vil blive fuldført omkring 50.000 lejligheder, og det vil altså sige, at investeringen taget samlet nogenlunde kommer til at svare til 40.000 lejligheder, men selvfølgelig skævt fordelt over de forskellige håndværksgrupper.

Det betydelige fald i påbegyndelserne vedrører specielt byggeriet af enfamiliehuse, og det hænger utvivlsomt sammen med, at det netop var dette byggeri, der i de to foregående år havde et ekstraordinært stort omfang, som jo skyldtes ændringen i momsrefusionen i 1972 og dens endelige ophævelse i 1973.

På grundlag af udviklingen i de foregående år måtte påbegyndelsen af de ca. 30.000 lejligheder i ustøttet privat byggeri om året betragtes som et mere normalt tal, for der blev jo i virkeligheden på to år igangsæt ligeså meget byggeri af enfamiliehuse som normalt på tre år, så det er ikke mærkeligt, at dette meget store byggeri af private boliger efterfølges af en nedgang i samme byg-

[Arbejds- og boligministeren.]

geri. Udviklingen har også medført, at der i dag er et betydelig større antal ledige parcelhuse i det private byggeri end normalt, og denne ledighed kan gennemsnitligt ansås til mellem 5.000 og 10.000 parcelhuse. Vanskelighederne ved at få afsat de nyopførte parcelhuse vil, så længe de står på, selvfølgelig virke dæmpende på igangsættelserne.

Mens der således inden for parcelhusbyggeriet har måttet konstateres en betydelig nedgang i påbegyndelserne, så har det almentnyttige byggeri været mere stabilt. Som tidligere oplyst her i tinget vedtog regeringen i foråret at stille mod et program for dette byggeri på 7.000 lejligheder i 1974-75. Efter boligforliget havde vi disponeret med henblik på allerede i indeværende år at komme op på 8.000 lejligheder. Ved udgangen af september var der således for første halvår givet tilsagn om støtte til ca. 4.100 lejligheder.

Stillet over for nedgangen inden for det private byggeri har regeringen allerede gennemført og planlagt en række foranstaltninger, som vil stimulere aktiviteten såvel inden for nybyggeriet som inden for reparations- og vedligeholdelsessektoren. Regeringen har således foruden at ophæve bygge- og anlægsstoppet ophævet den kvantitative regulering af det private byggeri, og selvfølgelig er det helt afgørende de foranstaltninger, der er truffet inden for finansieringsområdet. Det blev i øvrigt også understreget i boligforliget. De stramme betingelser for såvel den kortfristede som den langfristede lånfinansiering må tillægges meget stor vægt, og bl. a. på grund heraf traf regeringen beslutning om forhøjelse af bankernes udlånslofter. Den langsigtede boligfinansiering kan selvfølgelig gives en meget væsentlig del af skylden for det høje renteniveau, og dertil må lægges det store omfang af fuldførelsen af boligbyggeri, som har karakteriseret den forløbne del af 1974.

Dette, sammenholdt med stigningen i byggeomkostningerne, har således medført en ganske anselig stigning i nettotilgangen af obligationer. I perioden september 1973—august 1974 var nettotilgangen af obligationer til markedet således i alt 24,8 mia kr. mod 21,9 mia kr. for september 1972—

september 1973, altså stadig en meget væsentlig stigning. Denne vækst fandt endvidere trods de belåningslofter for obligationsfinansiering, som blev indført af den tidligere regering. Med henblik på at lette finansieringsforholdene blev altså de nævnte begrænsninger for obligationsudstedelsen for nybyggeriet lempet, for så vidt angik det fastsatte prisstop, og yderligere lempelser fulgte ved udgangen af september 1974 i form af en forhøjelse af finansieringstillægget ved realkreditbelåningen. Baggrunden herfor var bl. a., at lånetilbuddene fra realkreditinstitutterne for første gang i 1974 i august måned viste det længe ventede fald i forhold til den tilsvarende måned i 1973. Vi konstaterede jo, at obligationsrenten inden for de sidste to måneder er faldet med 2 pct., og den forventede nedgang i omfanget af obligationsudstedelser giver os forhåbentlig ret til at vente et yderligere rentefald senere på året.

Også den afklarede situation på skatteområdet og de gennemførte omlægninger og forbedringer sammenholdt med lempelse i finansieringsvilkårene må give sig udslag i en positiv indvirkning på investeringsklimaet i boligsektoren.

For at fremme aktiviteten inden for reparations- og vedligeholdelsessektoren blev der i juni gennemført en række ændringer i lejelovgivningen, således at de to kvartalers indbetalinger til Grundejernes Investeringsfond kan bruges til forbedringer, isoleringsarbejder og andre energibesparende arbejder, et beløb, der i alt ligger på 150 mill. kr. Endvidere skulle det ske under de relativt hårde vilkår, at disse arbejder skulle være påbegyndt inden udgangen af marts måned 1975.

De boligforslag, som nu ligger på folketingets bord, indeholder jo yderligere beskæftigelsesmuligheder, bl. a. ved adgangen til at få lån og få frigivet midler fra investeringsfonden til gennemførelse af forbedringer af forskellig art. Ydermere indeholder disse forslag, som vel er de fleste af tingets medlemmer bekendt, en lang række andre muligheder for at forbedre vedligeholdelsesstandarder i den gamle boligmasse, og disse foranstaltninger kan jo strammes yderligere under forslagernes behandling her i tinget.

Så er der jo derudover i hele den offentlige

[Arbejds- og boligministeren.]

sektor taget skridt til at forbedre de eksisterende bygninger med henblik på at begrænse ejendommenes energiforbrug.

Så skal jeg ud over det, økonomiministeren har sagt om eksportkreditten, kun sige følgende: nu har byggeeksporten altså fået samme vilkår som anden eksport, og i øvrigt skulle eksportkreditens vilkår nogenlunde være på linje med vilkårene i andre lande. Det, der er tilbage, er formodentlig problemer af administrativ art.

Det er min overbevisning, at de allerede gennemførte og planlagte foranstaltninger, ikke mindst på det finansielle område, vil bidrage til at genskabe den jævne byggerytme, som blev slået i stykker i 1972 og 1973. Den nye boliglov, som ligger på folketingets bord, har jo til formål gennem offentlig støtte at sikre en fortsat stabil produktion af almennyttigt byggeri.

Hvad angår byggeri uden offentlig støtte, ikke mindst byggeriet af ejerboliger, vil allerede fjernelsen af de nævnte kvantitative og finansieringsmæssige restriktioner være med til at stimulere aktiviteten, men vi ved jo alle, at vi kun kan sikre et parcelhusbyggeri af den størrelse, der ligger i boligforliget, hvis vi gennem en fast økonomisk politik skaber forudsætninger for at få en lavere rente.

Må jeg i forbindelse med det foregående understrege, at der også ved indgåelsen af boligforliget var enighed om at holde støtten til boligbyggeriet inden for de aftalte rammer, og det er efter min opfattelse ikke gennem skattefinansierede statstilskud, vi skal sikre det byggeri, som er forligets sigte. Inden for byggeriet misbrugte vi de gode vilkår, vi havde i 1973. I stedet for en nødvendig omstilling i mere eksportorienteret retning i hele vort erhvervsliv piskede vi boligbyggeriet op, så vi kom op på fuldførelse af næsten 65.000 enheder. Nu er vi under nedtrapning, og det er altid en smertefuld proces. Vi må fortsat gøre, hvad vi kan, for at forhindre, at arbejdsløsheden stiger, men det er helt åbenbart, at det vil være af afgørende betydning for beskæftigelsen, at alle ansvarlige instanser, herunder også folketinget, yder deres bidrag til, at erhvervslivet får øget tillid til fremtiden, tillid til, at dansk produktion kan konkurrere, tillid til, at det kan betale sig at investere yderligere.

Erling Dinesen (S):

Af de redegørelser, vi har hørt, får man desværre ikke indtryk af, at regeringens holdning til den ulykkelige beskæftigelsessituation er meget ændret, selv om situationen er den, at forholdene forværres fra dag til dag. Der var ikke meget nyt i disse redegørelser, og jeg kan ikke se, at der i de oplysninger, vi har fået, ligger noget, som på afgørende vis ændrer, og navnlig ikke forbedrer, den situation, vi står midt i.

Det er naturligvis udmærket, at statsministeren har forsikret, at målet for regeringens politik er sikring af fuld beskæftigelse. Det nytter blot ikke meget, når den opfattelse breder sig, at regeringen prioriterer betalingsbalancen højere end sikring af beskæftigelsen. En udtalelse af arbejdsministeren forleden dag kunne jo tyde på, at det var sådan, og det er da også den opfattelse, der breder sig, også i lønmodtagerkredse. Det gælder både arbejdere og funktionærer, som nu føler en utryghed i tilværelsen, som de ikke har kendt i mange år, for slet ikke at tale om de titusinder, som allerede er kastet ud i arbejdsløshed. Virksomheder lukkes. Vi oplever daglig situationer, hvor hjemmenes økonomi er slået i stykker, og hvor socialkontoret skal træde til. Huset, man bor i, skal måske sælges, familier splittes, arbejde søges i Sverige eller Norge eller andetsteds uden for hjemstedet, væk fra familie og venner.

Det er forhold, som vi simpelt hen ikke kan være bekendt i et velfærdssamfund, og det er efter min opfattelse tilstande, som ingen regering kan holde til, i alle tilfælde ikke ret længe.

Vi har på et tidligt tidspunkt henstillet til regeringen at gribe stærkere ind. Når vi under boligforhandlingerne i maj—juni måned gik med i et forlig, var det bl. a., fordi vi fik en aftale om sikring af beskæftigelsen i bygge- og anlægssektoren. Sådan står der. Det vigtigste i denne aftale var enigheden om, at 40.000 boliger skulle bygges årligt. Skal denne aftale opfyldes, er det simpelt hen nødvendigt, at der øjeblikkeligt gribes ind.

Vi står midt i en beskæftigelseskriser, og vi har som nævnt advaret gang på gang. Lad mig nævne, at arbejdsmarkedsudvalget blev indkaldt 1. august for at drøfte beskæftigelsessituationen. Vi fik samråd med arbejds-

[Erling Dinesen.]

ministeren den 9. august, hvor vi foreslog en lang række beskæftigelsesfremmende foranstaltninger. Vi fik så regeringens såkaldte 15 punkts program den 20. august. Nogle af vore ønsker blev opfyldt, det skal erkendes, men regeringens foranstaltninger var og er stadig efter vor opfattelse helt utilstrækkelige. Det er en stadig stigende arbejdsløshed, vi har oplevet også efter dette tidspunkt.

Må jeg sige, det er også en lidt ejendommelig taludvikling, vi har oplevet. Vi fik at vide den 10. september, at ledighedstallene for januar kvartal ville være 61.000. Det var vist arbejdsmarkedsnævnets skøn. Den 20. september oplyste arbejdsministeren, at regeringens foranstaltninger inden for byggesektoren ville sikre beskæftigelse til ca. 20.000 arbejdere. Alligevel oplever vi så nu, at arbejdsministeriets økonomiske konsulent udtaler, at arbejdsløsheden i januar vil andrage op mod 80.000, altså en stadig forværing af situationen til trods for de lempelser, som er gennemført, især inden for bygge- og anlægsområdet, som arbejds- og boligministeren for nylig omtalte. Lad mig nævne, at der den 18. september var knap 50.000, 49.300, arbejdsløse eller 5,8 pct. Det er jo ikke det reelle tal. Hertil kommer adskillige tusinde, som er på arbejdsfordeling, dvs. med 2 eller 3 dages arbejde om ugen. Herudover er der jo en ganske betydelig ungdomsarbejdsløshed, som ikke er registreret, en større ungdomsarbejdsløshed end vi har haft så langt tilbage jeg kan mindes. Forholdet er det, at mange unge hverken kan få arbejde eller faglig uddannelse eller anden uddannelse, så alvorlig er situationen for de unge. Situationen er altså langt alvorligere, end de fleste regnede med, og jeg tror derfor, det kræver afgørende ændringer i den økonomiske politik, i erhvervspolitikken og i arbejdsmarkedspolitikken.

Jeg skal kun gå ind på nogle af de arbejdsmarkedspolitiske problemer. Lad mig nævne, at det, vi må regne med inden længe, er de 8 pct.s ledighed. Det vil på årsbasis i 1975 koste det offentlige mere end 3 mia. kr., dvs. 10 mill. kr. om dagen. Lige på dette tidspunkt er det vel en 6-7 mill. kr. om dagen, vi udbetaler i arbejdsløshedsunderstøttelse, og det med en understøttelse, der halter langt bag efter løn- og prisudviklingen. De nuværende satser er baseret på lønnen i

april 1973; det betyder, at der nu mangler 90 kr. om ugen i dækning, og inden 1. april næste år vil efterslæbet — det har man beregnet — være omkring 180 kr. om ugen.

Det mener jeg ikke er forsvarligt over for de arbejdsløse. Derfor har jeg foreslået 2 årlige reguleringer i stedet for én. Det afviste arbejdsministeren — jeg håber, regeringen kommer på andre tanker. Jeg tror, det er nødvendigt, at man tager sin arbejdsmarkedspolitik op til hurtig revision og iværksætter yderligere foranstaltninger.

Må jeg i denne sammenhæng nævne, at arbejdsmarkedsnævnene ud over landet jo også har peget på mange opgaver, som kunne løses, i stedet for at man passivt udbetaler milliarder af kroner i arbejdsløshedsunderstøttelse.

Lad mig i øvrigt i denne sammenhæng nævne noget, som ganske vist ikke har været nævnt af arbejdsmarkedsnævnene, nemlig spørgsmålet, om der ikke var grund til at søge såvel Saltholm- som Storebæltsprojektet afklaret.

Jeg vil også gerne nævne, at vi formentlig alle sammen ved, at arbejdsløsheden rammer dobbelt hårdt i egnsudviklingsområderne. Derfor er der behov for en særlig indsats her.

Jeg forstod, at arbejdsministeren ikke var særlig glad for de lokale beskæftigelsesarbejder. Der er afsat 15 mill. kr. Jeg mener, der er behov for mere end 100 mill. kr., og jeg vil gerne sige, at det er ikke noget, der koster noget, det er noget, der betaler sig, at yde disse penge. Det kan godt være, de ikke er velegnede som konjunkturpolitiske midler, som arbejdsministeren siger det, men i den situation, vi står i, er de simpelt hen nødvendige for ligesom at skære toppen af den værste arbejdsløshed i lokale områder rundt omkring i landet.

I miljøministeriet ligger der færdige projekter vedrørende kloakering, rensningsanlæg, vandforsyningsanlæg og forbrændingsanlæg til et par hundrede millioner kroner samt til en udvidelse af Asnæsværket i Kalundborg. Det er arbejder, som det er oplyst over for mig med kort varsel kan sættes i gang; jeg vil gerne spørge, om regeringen vil være med til det.

Der er arbejdsmarkedsnævn, som har foreslået, at i denne situation bør de kommunale investeringsrammer ophæves. Hvad

[Erling Dinesen.]

er regeringens stilling hertil? Der er også peget på en udvidelse af kommunernes lånerammer. Også her efterlyser jeg regeringens holdning. Vil man fremskynde nødvendigt arbejde i statshavnene og i statsskovene? Der ligger projekter. Der er arbejdsmarkedsnævn, som har ønsket et særligt initiativ for at sikre reparation og vedligeholdelse i denne vinter af private beboelsesejendomme. Man har peget på, at der bør ydes lån med lav rente eller tilskud hertil. Hvad mener regeringen om disse forslag? Det er nævnt, at de bornholmske statsveje trænger til forbedring, og der er behov for kystsikringsarbejder forskellige steder i landet.

Der kunne nævnes andre opgaver, som man har peget på, men det kender arbejdsministeren fra indberetningerne fra arbejdsmarkedsnævnene.

Så vil jeg ikke lægge skjul på, at min bekymring for 1975 er blevet større, fordi man vil spare 820 mill. kr. på bygge- og anlægsbudgettet. Må jeg spørge helt konkret: vil regeringen opgive disse besparelser, såfremt beskæftigelsessituationen ikke til den tid er afgørende forbedret?

Endelig vil jeg på ny understrege spørgsmålet om sikring af de 40.000 boliger årlig. Vi har stillet forslag herom tidligere, som regeringen har afvist; der kan også tænkes andre løsninger, og der er for mig ingen tvivl om, at vi kunne få boligbyggeriet i gang igen, såfremt vi i en overgangsperiode anvendte momsbetalingen til huslejenedsættelse. Det kunne eventuelt ske ved, at momsbetalingen henstod som en offentlig prioritet, men det kan også ske på anden måde. Mit spørgsmål er altså: er regeringen fortsat afvisende over for disse tanker?

Jeg skal kun nævne disse ting. Jeg er helt klar over, at de foranstaltninger, som jeg her har peget på, ikke klarer de beskæftigelsesproblemer, vi er stillet over for. De må naturligvis vurderes i sammenhæng med den generelle økonomiske politik og det meget afgørende: en aktiv erhvervs politik.

Erling Jensen (S):

Det kræver en ekstraordinær, en særlig kraftig og særlig hurtig indsats at fjerne den erhvervsmæssige pessimisme og erstatte den med den erhvervsoptimisme, der skal sætte ny aktivitet i gang og dermed sikre erhvervs-

udvikling og beskæftigelse. Der er ikke tid til velvillighedstilsagn, men kun til konkret handling og til handling i et sådant omfang, at erhvervslivet forstår, at samfundet ser med den allerstørste alvor på erhvervs- og beskæftigelsessituationen og er villig til at drage de samfundsmæssige konsekvenser heraf, også sådanne konsekvenser, som midt i en sparetid måtte koste penge, fordi der er tale om midler, der — givet rigtigt ud — kommer manglefold igen.

Socialdemokratiet skal derfor pege på en række erhvervsmæssige områder, hvor en hurtig og konsekvent samfundsmæssig aktivitet er påkrævet. Vi håber naturligvis, at vore forslag vil blive velvilligt modtaget af regeringen som værende egnede, praktiske redskaber i erhvervsudviklingens tjeneste, men skulle det ikke blive tilfældet, ja, så agter vi selv at fremsætte de fornødne lovforslag til sikring af deres gennemførelse.

Vi ønsker midlerne til egnsudvikling forhøjet omgående. I egnsudviklingsrådets beretning fremhæves det, at rådet på grund af de begrænsede bevillingsmuligheder har set sig nødsaget til ved udmåling af finansieringsbistanden at anlægge en betydelig strammere praksis end den hidtil anvendte.

Det er tværtimod en lempeligere praksis, der er brug for i den nuværende situation, og vi foreslår derfor midlerne til egnsudvikling forhøjet med mindst 100 mill. kr. på årsbasis og med mindst 50 mill. kr. til gennemførelse af aktiviteten i resten af dette finansår.

Den for erhvervsudviklingen og den samfundsøkonomiske udvikling væsentligste faktor er muligheden for en fortsat eksportudvidelse. Både erhvervsorganisationerne og arbejdsmarkedets parter har i de sidste måneder konkret peget på en række manglende forudsætninger herfor i de eksisterende danske eksportkreditordninger. Handelsministeren har prisværdigt hurtigt søgt at løse en enkelt af disse forudsætninger i forbindelse med de lange lån, men en stillingtagen til alle erhvervenes øvrige ønsker befinder sig stadig på overvejelsernes stadium som også nævnt af handelsministeren her i dag.

Da vi i folketinget i sidste samling gennemførte en forhøjelse af det til rådighed for Danmarks Erhvervsfond stillede beløb, gjorde vi handelsministeren opmærksom på, at vi ønskede en mere gennemgribende drøft-

[Erling Jensen.]

telse af eksportkreditordningerne. Vi har nu med skuffelse konstateret, at forslag til en ny lov om Danmarks Erhvervsfond ikke er på handelsministerens spiseseddel for denne samling, og nødsages derfor til at sige, at vi ønsker en sådan ny lov forelagt i en form, der rummer mulighed for, at vi dels i selve lovteksten, dels og måske især i vor betænkning kan tage hurtigt og positiv stilling til de rimelige erhvervsønsker om en mere omfattende, en mere alsidig og en mere smidig eksportkreditordning.

Da den tidligere socialdemokratiske regering i 1973 fik vedtaget sit forslag om statslige indskud i Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk, skete det under stærk modstand fra det nuværende regeringspartis side, men det lykkedes os alligevel at få flertal for at skabe en beløbsramme på 100 mill. kr. og at placere et indskud på 50 mill. kr.

Vi glæder os naturligvis over det omsving i stemningen over for denne ordning, der nu er sket i regeringen, men må også her foreslå, at man ikke bare afventer, men at man skaber den klarhed over ordningens anvendelsesmulighed for erhvervene, at beløbsrammen ifølge loven nu udfyldes med de resterende 50 mill. kr. Samtidig ser vi gerne den EM-ordning, der med succes er iværksat i samarbejde mellem samfundet og finansieringsinstituttet, og som omfatter lån til lavere rente til eksportfremmeformål, energibesparelsesformål og miljøforanstaltninger, yderligere udvidet, også selv om det hurtigt måtte betyde en større beløbsramme i selve loven.

Anvendelsen af finansieringsinstituttets obligationsudstedelse kombineret med det statslige indskud har betydet en flerdobling af de til rådighed for erhvervene stående midler til EM-lån. Det samme princip vil med fordel kunne anvendes over for håndværket og den mindre industri ved i stedet for at anvende statsmidlerne til de såkaldte håndværkerlån til direkte lån til lavere rente da at lade dem danne garantimæssig baggrund for en langt større lånefinansiering til normal forrentning.

Organisationerne har givet udtryk for deres interesse i en sådan ordning, som vi foreslår positivt vurderet med henblik på fremsættelse af et lovforslag herom.

Mens vi er ved finansieringsinstituttets principper og deres anvendelse, så lad mig pege på den værdi, det ville have for samfundet, for erhvervslivet inden for byggebranchen og for den enkelte realkreditlåntager, hvis også realkreditten overgik til kontantlån, hvor den effektive rente var kendt allerede på tidspunktet for tilbuddet om forhåndslån.

Kravene til den almindelige erhvervsfinansiering stiger i takt med inflationen, med råvarestigninger og med øgede kreditkrav ved overgang fra hjemmemarked til eksport. Vi skal derfor ikke skjule, at vi i den øjeblikkelige situation fandt det skete løft af låneloftet med de 3 pct. helt utilstrækkeligt, hvis formålet er at vende stemningen og at skabe ny tiltro til lånemulighederne. Vi henstiller derfor, at der sker en ny forhøjelse af låneloftet meget hurtigt, og at erhvervslivet snarest bliver orienteret om, hvordan og hvornår denne forhøjelse vil ske. Vi finder det nødvendigt, at man sikrer, at forhøjelsen kommer netop eksportvirksomhederne til gode.

De samme problemer, der nødvendiggør en bedre erhvervsfinansiering, har medført et usædvanlig stort antal virksomhedslukninger, hvoraf en del efter vor opfattelse burde have været undgået, fordi de mere har været et udtryk for manglende likviditet end for manglende konkurrencedygtighed. Vi er derfor skuffede over, at der ikke blandt justitsministerens mange bebudede lovforslag også er et forslag til en moderne konkurslov og skal efterlyse en sådan. Vi har brug for en konkurslov, der uden at skade kreditorerne tager større hensyn til virksomhedens overlevelsesevner og undgår den panikstemning, der ødelægger værdierne. I tilknytning til en sådan lov foreslår vi oprettet en statslig bistandsfond, der kan medvirke til, at sunde, men likviditetsramte virksomheder får det nødvendige pusterum til en nøgtern overvejelse af mulighederne for en hel eller delvis videreførelse i stedet for en brutal og endelig lukning hen over hovedet på arbejderne.

Det er næppe klogt at spare på de aktiviteter, man skal leve af. Den tidligere socialdemokratiske regering overtog en erhvervsfremmelovgivning, som VKR-regeringen af besparelsesgrunde havde sat i stå. Det lykkedes os at få sat uret i gang igen gennem

[Erling Jensen.]

fordoblinger og betydelige forbedringer i øvrigt af samtlige erhvervsfremmeordninger. Det er vort indtryk, at der nu igen sker en stagnation på hele dette område, og vi anvarer herimod. Vi har som aldrig før brug for vor teknologiske viden, for nye projekter, der kan medfinansieres af fonden for teknisk og industriel udvikling, for eksportfremstød og for produktivitetsudvikling.

Jeg stoler her på handelsministerens forståelse, men jeg er måske lidt mere bange for økonomiministerens holdning.

Omkring de nødvendige investeringer drøfter vi gerne aktiekøb og ser i denne forbindelse meget gerne ATP-fonden placere sig stadig stærkere. Vi drøfter også gerne afskrivninger og midlertidige investeringslettelser, men vi må understrege, at vort store og alvorlige investeringsproblem ikke løses og ikke kan løses uden gennemførelse af det økonomiske demokrati. Den tilstrækkelige forståelse for og den tilstrækkelige mulighed for de store og varige investeringer skabes kun gennem et økonomisk demokrati, der giver lønmodtagerne medejendomsret til deres del af kapitaltilvæksten, og som overlader hele medbestemmelsesretten for hele den aktiepost, den kollektive fællesfond får i den enkelte virksomhed, til netop denne virksomheds medarbejdere. Den i går 75-årige Thorkil Kristensen synes stadig at være den mest vågne venstreviking, der sammen med venstres unge kan se nødvendigheden af det økonomiske demokrati, og som lægger hele sin økonomiske ekspertise i understregningen af det økonomiske demokratis nødvendige inddragelse i løsningen af vores samfunds- og erhvervsøkonomiske problemer. Regeringen synes derimod at foretrække at glemme alt om økonomisk demokrati i måske netop den situation, hvor en positiv holdning hertil var mest nødvendig. Vi vil derfor drage omsorg for, at det økonomiske demokratis principper og praktiske gennemførelse bliver grundigt og tilbunds gående drøftet i dette folketing, og vi vil drage omsorg for, at det sker netop i denne samling.

Vore aktuelle forslag til regeringen til støtte for erhvervsudviklingen er således: forhøjelse af egnsudviklingsmidlerne, lovforslag om ny eksportkreditordning, forhøjelse af indskud i Finansieringsinstituttet

for Industri og Håndværk, lovforslag om garantiinstitut for lån til håndværk og mindre industri, lovforslag om realkreditternes overgang til ydelse af lån udelukkende som kontantlån, forhøjelse af låneloftet til fordel for erhvervsvirksomhederne, lovforslag om moderne konkurslov og oprettelse af en statslig bistandsfond, sikring og videreudvikling af samfundets erhvervsfremmeordninger, udvidelse af ATPs direkte erhvervsinvesteringer og sidst, men ikke mindst, forberedelse nu af økonomisk demokrati.

Bay (FP):

Arbejdsløshed er økonomisk uheldigt på to felter for samfundet: for det første skal samfundet ud med store midler til understøttelse — gold, fordi der intet står bag ved — og samtidig mister fællesskabet den indtægt, ved at nationalproduktet falder i stedet for at stige. Det virker uheldigt på mange flere felter for den enkelte. Det virker uheldigt økonomisk, men det virker i særdeleshed uheldigt åndeligt. Der er ikke mange ordsprog, der har større sandhed i sig end det, at ledighed er en rod til alt ondt. En af de værste ting, der skabes af ledighed, er begrebet bitterhed, det er begrebet mangel på selvtilid, og alle de ting skulle vi prøve at få rettet lidt på.

Hvordan virker det økonomisk uheldigt, når mange har sagt, at man næsten får fuld erstatning under arbejdsløshed? Jo tak, jeg vil gerne her slå en pæl igennem den myte, at folk næsten har en fordel af at få understøttelse i stedet for arbejde. Det er forkert, fordi beløbene bliver regnet ud efter de gældende timelønsordninger, og der er sat loft over den procentvise udregning. Og det viser sig jo, at ting som afsavnsbetaling ikke kommer med, de akkordindtjening, man havde, mens man havde arbejde, er ikke med, for det forhindrer loftet, og så kommer den økonomiske krise med det samme. Og dér kan der ske det, at folk må opgive ikke alene det hus, de bor i, men også den bil, de helst skulle have stående parat til at køre måske lidt længere til en arbejdsplads, lidt længere fra bopælen end før — og da er bilen nødvendig — og derfor er det meget farligt, at man ligesom lukker øjnene for den vekselvirkning, der her kan ske. For ingen i dette ting er i stand til, når først hele lavinen ruller med tvangsauktioner på huse, fagedfor-

[Bay.]

retninger på biler, indbo osv. og hermed standsning af mange produktioner; ingen er i stand til at standse den snebold, hvis vi først for alvor får den sat i gang.

Derfor skal jeg, når jeg nu har siddet og hørt på socialdemokratiets vældige omsorg herfor, ikke glemme at nævne, at man jo netop i august måned fik en opfordring fra fremskridtspartiet til at indkalde folketinget, for at vi 2 måneder før kunne have taget stilling til disse meget alvorlige problemer. Men socialdemokratiet var ikke hjemme, formodentlig fordi man fandt, at vi ikke var fine nok at være i selskab med. Men jeg vil gerne her sige, at vi er her, og vi er kommet for at blive, og des før man finder ud af det, des bedre.

Sagen er nemlig den, at det er dette tings tidligere medlemmer, der er skyld i den misere, vi står over for, fordi man igennem en lang årrække er blevet ved og blevet ved at forhøje det offentlige forbrug og dermed i dag har lagt så store omkostninger på erhverv og på arbejdere, der ikke har haft andre muligheder for at få compensation herfor end krav om lønforhøjelser. Vi er nået dertil, at vi har ødelagt vore erhvervs konkurrencemuligheder over for udlandet, bare fordi vi har lukket øjnene for det golde i mangfoldige af det offentlige funktioner.

Hvis man ikke vil se, at vi her har nøglen til hele problemet, så vil katastrofen komme. Derfor står vi her og bebrejder regeringen, at de besparelser på de offentlige budgetter, som fremskridtspartiet gang på gang har krævet, kun blev til et spil om pebernødder, noget, der ikke vil få nogen synderlig virkning og slet ikke på disse store problemer.

Jeg skal på mit partis vegne opfordre til, at vi omgående hæver låneloftet for at give erhvervslivet muligheder for større investering, men jeg skal samtidig pege på den udvikling, der vil ske, hvis befolkningen har virkelige skattelettelser i udsigt. Der vil ske 3 ting, og jeg tror, jeg næsten, når det drejer sig om den store brede befolkning, tør love, at de for den første tredjedels vedkommen-

de vil bruge rub og stub, det er dels noget, de er vant til, dels har de været så langt nede i økonomisk forbrug, at de simpelt hen har brug for det merforbrug.

Hvad vil der ske ved det? Jo, der vil simpelt hen ske det, at der vil blive plads til de mange, der kan trækkes fra den offentlige sektor ud i produktionen, de skal simpelt hen lave det, som folk nu får råd til at købe.

Den anden tredjedel vil opleve noget, de måske egentlig ikke har kendt, eller i hvert fald er det længe siden, nemlig at de vil være i stand til at betale deres gæld langt hurtigere end ellers.

Endelig den sidste tredjedel vil forbavset opdage, at de nu kan begynde at sætte penge i banken, noget, de heller ikke har kunnet før på grund af det store tryk på skatteområdet.

Hvad vil de sidste to tredjedeles aktioner forårsage? Simpelt hen at vore investeringsproblemer hermed vil være bedre løst end før. Der vil komme penge i banken, som straks kan udlånes til erhvervslivet, der bliver i stand til at skabe nye arbejdspladser.

Men til sidst vil jeg sige det sådan, at hvis katastrofen kommer, den store katastrofe med de mange tusinde, de titusinder og hundredtusinder af arbejdsløse, er vi i fremskridtspartiet parat til at være med til at yde midler ad offentlig vej til vejbyggeri, brobyggeri, kystsikring osv. ud fra den betragtning at langt størsteparten af det, disse ting koster, er arbejds løn, og det er bedre at give løn end understøttelse, og endelig fordi det er værdier, vi har, når vi engang finder ud af at løse problemerne.

Til slut skal jeg advare imod, at man også udvider forbruget til institutionsbyggeri, for man må ikke glemme, at disse institutioner i de fleste tilfælde kræver gold arbejdskraft og ny taping af de offentlige kasser.

Halvgaard (FP):

Det er med stor bekymring, vi alle følger udviklingen på arbejdsmarkedet og i erhvervslivet. Daglig hører man om virksom-

[Halvgaard.]

heder, der må lukke og standse produktionen med stigende arbejdsløshed til følge. Det er en stor ulykke for Danmark, for arbejdskraften er det vigtigste råstof, vi har; derfor er det nødvendigt ikke mindst på baggrund af vores økonomisk alvorlige situation, at vi udnytter denne arbejdskraft på den bedste og mest samfundsnyttige måde.

Der er vel ingen partier, der mere end fremskridtspartiet har set nødvendigheden af en overflytning af arbejdskraft fra uproduktivt til produktivt arbejde. Derfor ser vi positivt på uddannelse af ikke-faglærte, på omskoling og i det hele taget på de initiativer, der tages for at dygtiggøre vores arbejdskraft.

Men det er en forudsætning, at denne uddannelse og denne omskoling sker i et samarbejde med erhvervslivet og i overensstemmelse med loven om ikke-faglærtes uddannelse, som et enigt folketing vedtog i 1960.

I formålparagraffen til denne lov om ikke-faglærtes uddannelse står der udtrykkelig, at lovens formål er at tilvejebringe faste rammer og økonomisk grundlag for en sådan erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere, som til enhver tid svarer til den tekniske udvikling og forholdene på arbejdsmarkedet.

Denne formålparagraf er efter min vurdering ikke blevet fulgt tilstrækkeligt, idet uddannelsesstilbuddene i mange tilfælde ikke har været i overensstemmelse med behovet og forholdene på arbejdsmarkedet og i erhvervslivet. Trods stor ledighed inden for byggesektoren tilbyder specialarbejderskolerne stadig i store, dyre annoncer kurser inden for bygge- og anlægsvirksomhed, hvilket jeg mener er direkte i strid med loven. Specialarbejderskolernes apparatur og lærerkræfter er desværre i vidt omfang rettet mod områder, som hverken nu eller fremover kan forventes at skulle aftage ny arbejdskraft.

Uddannelsen af ikke-faglærte arbejdere og omskoling må i højere grad være et led i samfundsnyttige opgaver. Der må etableres samarbejde på lokalt plan mellem disse skoler, mellem erhvervslivet og kommunerne. Beskæftigelsesarbejder som rensningsanlæg og kloakering var opgaver, som man nu burde tage op, og som kunne løses i et for-

nuftigt samarbejde mellem kommunerne og de lokale specialarbejderskoler. Det drejer sig om at få hjulene i sving, få så mange beskæftiget som muligt, selv om det er uraditionelle metoder, man må tage i anvendelse.

Jeg vil derfor gerne henstille til arbejdsministeren for det første, at der tages initiativ til, at specialarbejderskolernes kursusstilbud er i overensstemmelse med formålparagraffen for loven om ikke-faglærtes uddannelse.

For det andet, at kursusvirksomheden i højere grad sker i samarbejde med erhvervsliv og kommuner, så uddannelsen indgår som et led i et produktivt arbejde til gavn for samfundet.

For det tredje og sidste vil jeg gerne komme med et konkret forslag, som jeg beder arbejdsministeren overveje. Det går ud på, at statskassen yder et løntilskud på 50 pct. i en vis periode, f. eks. indtil 1. april 1975, for nyansatte, der går over til et nyt beskæftigelsesområde i en produktionsvirksomhed efter at have været registreret som arbejdsløse.

Fordelen ved en sådan ordning er den, at det kan lønne sig for virksomheder at antage uøvede, når lønudgiften kun er 50 pct. i oplæringsperioden. For staten vil det betyde, at tilskuddet til arbejdsløshedsdagpenge falder i mange tilfælde, således at ordningen alt i alt ikke skulle belaste skatteydermidler, men indebære, at flere kom i beskæftigelse, og at eksportfremmende eller importkonkurrerende produktion bliver iværksat.

Christophersen (V):

Jeg synes, der er grund til ved starten på denne debat om ledighed at gøre en enkelt bemærkning om den form, debatten kan få.

Den kan jo forløbe på to forskellige måder. Den kan blive brugt til en grov og forenklet partipolitisk agitation, hvor ledigheden bliver anvendt som platform for det, jeg vil kalde urealistiske paradeforslag, og hvis det går sådan, vil det blive en af den slags debatter, vi kan undvære; dem har vi allerede haft nogle stykker af, og de har ikke højet befolkningens respekt for folketingets arbejde. Men den kan også blive en god lejlighed til sagligt at afdække årsagerne til ledighedsproblemet og til erhvervslivets problemer. Den kan blive en god lejlighed til,

[Christophersen.]

at partierne i fællesskab prøver at finde frem til løsninger ud over dem, der allerede i et stort antal er sat i gang af regeringen.

Jeg vil gerne indledningsvis på venstres vegne udtrykke håbet om, at det må blive en debat af den sidste slags, der i dag skal finde sted. Agitation og misbrug af beskæftigelsesproblemet har vi allerede fået nok af, nu er tiden inde til, at folketinget ærligt erkender, at situationen ikke klares blot ved flotte armbevægelser eller patentløsninger.

Jeg vil gerne gøre den bemærkning om det hidtidige forløb af debatten, at det giver mig grund til optimisme i henseende til debattens saglige indhold. Jeg synes, at de indlæg, vi indtil nu har hørt, har været præget netop af den tone og det tonefald, som vi i venstre lægger vægt på kommer til at præge dagens drøftelse.

Arbejds- og boligministeren og økonomi- og handelsministeren har allerede i deres redegørelser beskæftiget sig meget indgående med årsagerne til vore vanskeligheder. Men jeg synes, der er grund til at fremdrage to hovedfaktorer.

For det første rammes Danmark i øjeblikket hårdt af de internationale økonomiske forhold. De stigende oliepriser, de stigende råvarepriser koster os omkring 12 mia kr. i udenlandsk valuta på årsbasis. Vi er simpelt hen pisket til at få dette valutatab bragt ud af verden, og vi har ikke megen tid at løbe på. Derfor er det nødvendigt, at der føres en stram økonomisk politik, som dæmper det danske forbrug og i stedet gør det muligt at sætte arbejdskraft og kapital ind på en valutaskabende produktion.

For det andet rammes Danmark særlig hårdt af disse problemer, fordi der gennem de senere år har været ført en svag og en forkert politik på mange områder her i landet. Vi indhentes altså i en vis forstand i dette efterår af fortidens synder. Vores omkostningsniveau er blevet for højt, og vores byggesektor har været uden fornuftig styring. Det er også årsagen til, at vi i øjeblikket oplever en beklagelig, men uundgåelig nedgang i boligbyggeriet, og det er årsagen til, at vi ikke uden videre kan overføre den arbejdskraft til eksporterhvervene, som bliver ledig, fordi eksporterhvervenes konkurrenceevne ikke er, hvad den burde have været.

Jeg tror, det er formålsløst at forsøge at

placere det politiske ansvar for disse synder — i virkeligheden går det jo meget langt tilbage i tiden — men det er nødvendigt, at vi alle sammen erkender, at det er her, årsagen til vanskelighederne først og fremmest må søges.

Når det drejer sig om vor internationale konkurrenceevne, får vi et klart indtryk af situationen ved netop, som arbejdsministeren gjorde det, at studere udviklingen i det danske lønniveau og udviklingen i andre lande. Fra 1970 til 1974 steg industriens gennemsnitslønninger her i landet med 73 pct., og ser vi så på en række af de lande, som vi ligger i skarp konkurrence med: Norge, Sverige, Vesttyskland, England, Frankrig, for blot at nævne nogle af de største, kan vi se, at i alle disse lande ligger stigningen i lønniveauet på halvdelen eller på to tredjedele af det, vi har været vant til her i landet. De tal siger mere end mange ord, hvad sagen drejer sig om: vi producerer for dyrt, og nu er verdensmarkedet begyndt at interessere sig for varernes pris. Derfor sælger vi for lidt, og derfor er industriens muligheder for at aftage arbejdskraft ikke så gode, som de kunne have været, hvis vi alle sammen i tide havde udvist større tilbageholdenhed.

I byggesektoren har man til gengæld produceret alt for meget i de sidste 3 år. Halvandet års langtrukne boligforhandlinger fra januar 1972 til juni 1973 skabte på boligmarkedet og dermed i byggesektoren en næsten panikagtig situation. Af frygt for allehånde indgreb, af frygt for at miste retten til momsrefusion, til rentefradrag og til andre former for støtte, og af frygt for andre og mere uspecificerede former for indgreb blev der i løbet af 1972 og 1973 iværksat et boligbyggeri, der i dag er årsagen til, at der rundt omkring i landet står mellem 5.000 og 10.000 usolgte parcelhuse og over 4.000 uudlejede lejligheder. Denne helt ukontrollerede udvikling er også årsag til, at vi i dag har en så høj obligationsrente, som vi har, en obligationsrente, der simpelt hen afholder folk fra at starte et boligbyggeri.

Det var hele denne politik eller rettere sagt mangel på politik, der slog byggeriets rytme i stykker. Det var den mangel på politik, der trak titusinder af mennesker væk fra industrien og over i byggesektoren, og det er den politik, som i dag er årsagen til, at den samme arbejdskraft nu står uden be-

[Christophersen.]

skæftigelse, fordi det nødvendigvis måtte være en meget kortvarig periode, vi kunne have en sådan eksplosiv byggeudvikling i.

Der er ikke tvivl om, at vi alle sammen tog for let på disse ting, da de tog deres begyndelse. Umiddelbart set er det naturligvis glædeligt, at boligbyggeriet vokser vældigt meget. Umiddelbart set er det naturligvis glædeligt, at indkomsterne stiger, og derfor er man også umiddelbart tilbøjelig til kun at se på de lyse sider og at undervurdere langtidskonsekvenserne. Men i dag må vi prøve at se disse kendsgerninger i øjnene; der blev simpelt hen sat for mange muligheder over styr i de gode år. Hvad det nu gælder om, er at komme ud af de vanskeligheder, vi har skabt for os selv her i landet ved forsømmelighed gennem årene.

Der er nogle, som har forsøgt at sprede den opfattelse, at regeringen og venstre overhovedet ikke har interesseret sig for ledighedsproblemet. Man kan dårligt tage mere fejl, end der her er tale om. Fra sin første dag har regeringen og venstre som regeringsparti understreget den alvorlige risiko, beskæftigelsen var bragt i netop på grund af den farlige blanding af internationale og hjemlige problemer.

Det første initiativ blev derfor også taget allerede i januar måned, da regeringen som bekendt foreslog, at man neutraliserede 3 dyrtidsportioner. Hvis det forslag var blevet gennemført, havde vi i dag haft en langt stærkere konkurrencemæssig position på eksportmarkederne. I stedet endte forligsforhandlingerne i februar som bekendt med vedtagelsen af den omkostningsdæmpende ydelse. Den havde ikke samme gennemslagskraft, men der er overhovedet ingen tvivl om, at også den foranstaltning har haft en gunstig indflydelse på dansk erhvervslivs afsætningsmuligheder i udlandet, at den derfor året igennem har givet erhvervslivet en nødvendig og meget værdifuld støtte, og at den derfor også har været en beskæftigelsesfremmende foranstaltning.

I juni måned traf de seks partier bag boligforliget aftale om en række foranstaltninger, der skulle styrke beskæftigelsen i byggesektoren. Den 20. august, så snart der forelå de første pålidelige opgørelser af beskæftigelsessituationen efter industriferien, gennemførte regeringen som bekendt sit 15

punkts program for indsats mod ledigheden. Den 17. september aftalte de seks partier bag skatte- og spareforliget en række yderligere initiativer til gavn for beskæftigelsen og erhvervslivet.

Regeringen og en lang række partier har således i løbet af få måneder taget over en snes forskellige initiativer. Låneløftet er blevet løftet. Der er sat kommunale og amtskommunale anlægs- og byggearbejder i gang, der er afsat midler til beskæftigelsesarbejder, byggerestriktionerne er ophævet, belåningsreglerne for nybyggeri er blevet forbedret, eksportkreditordningen er, som flere har været inde på her i dag, blevet markant forbedret, der er afsat flere midler til omskoling, den nye finansieringsordning for almennyttigt byggeri søges nu startet allerede 1. januar, der er åbnet mulighed for, at flere hundrede millioner kroner kan investeres i moderniserings- og forbedringsarbejder i den ældre boligmasse, kommunernes investeringsrammer er blevet udvidet med 200 mill. kr., og mange andre lignende initiativer er blevet taget; dertil kommer så, at fra 1. januar 1975 finder der i kraft af skattelettelsen en finanspolitisk lempelse sted, som også vil have en stimulerende indflydelse på forbrug og produktion.

De, som vil påstå, at denne regering ikke har interesseret sig for beskæftigelsen, og at den ikke har foretaget sig noget konkret, taler derfor uden at have sat sig ind i eller uden at have villet sætte sig grundigt ind i tingene.

Men det fundamentale problem er naturligvis vores høje omkostningsniveau, og på det punkt skal jeg erkende at vi stadig står med et uløst problem. Men det er til gengæld ikke et problem, som folketinget alene kan klare, her er det nødvendigt at der finder et samarbejde sted mellem regering, folketing, arbejdsmarked og erhvervsliv, og at hver af disse parter erkender deres særlige ansvar dér, hvor de har en hovedindflydelse på tingene.

Men alligevel har vi jo taget et vigtigt politisk skridt med gennemførelsen af skatte-reformen. Jeg er ikke i tvivl om, at den vil få en positiv indflydelse på de forestående overenskomstforhandlinger. Jeg er heller ikke i tvivl om, at de meget betydelige skattelettelser vil vise sig at være en reel håndsrækning især til de mange mindre

[Christophersen.]

virksomheder; for dem vil jo også den lempe- ligere beskatning af medhjælpende ægte- fæller være en tiltrængt støtte.

På tilsvarende måde vil der gennem en fortsat fast økonomisk politik kunne frem- kaldes yderligere rentefald; vi har jo alle- rede nu oplevet det glædelige, som bolig- ministeren nævnte i sin redegørelse, at obli- gationsrenten siden juli er gået ned med 2 pct., og hvis denne proces fortsætter lang- somt og roligt vinteren igennem, vil vi også her kunne yde et bidrag til at stabilisere omkostningerne.

Med de bemærkninger, jeg har gjort ind- til nu, ønsker jeg imidlertid ikke at skabe det indtryk, at der nu er gjort alt, hvad der kan og bør gøres. Selv om regeringens mange initiativer naturligvis vil få en be- tydelig indflydelse på beskæftigelsessitua- tionen, og selv om skattereformen og kredit- politikken kan hjælpe med til at stabilisere omkostningerne, så er venstre åben over for drøftelser af, hvilke yderligere foranstalt- ninger der kan gennemføres.

Den åbenhed fremgår jo også af stats- ministerens og af de to øvrige ministres redegørelser. Vi er i venstre parat til, at man i de kommende måneder stadig til- passer den beskæftigelsesfremmende politik, og mange af de initiativer, regeringen og en række partier har taget, er jo netop udfor- met på en sådan måde, at de kan videre- udvikles, hvis det er nødvendigt; det gælder f. eks. kommunernes adgang til at iværk- sætte bygge- og anlægsarbejder, det gælder forhøjelse af udlånsloftet, for blot at nævne nogle af de mest markante eksempler.

Vi er også åbne over for forhandling om, hvordan man yderligere skal stimulere erhvervslivets interesse og muligheder for investeringer, og vi forudsætter, at ligesom regeringen til stadighed vil følge situationen, bør også folketingets erhvervsudvalg, ar- bejdsmarkedsudvalg og politisk-økonomisk udvalg følge situationen og drøfte de kon- krete muligheder. Vi finder det på den anden side også rimeligt, at man nu realistisk ven- ter og ser, hvordan regeringens initiativer virker på de forskellige områder, og at man ikke bagatelliserer den indsats, der allerede er gjort.

Derimod må venstre afvise, at folketinget nu kaster sig ud i helt uoverskuelige projek-

ter, der belaster de offentlige budgetter med mange hundrede millioner kroner uden at have andet end en yderst usikker og kortvar- ig virkning til følge. Kunstige forøgelse af nybyggeriet, oppustning af de statslige byg- gebudgetter og lignende forholdsregler vil ikke føre til andet, end at vi om et halvt eller et helt år kommer til at stå i en dårligere situation end nu med usolgte og uudlejede boliger i massevis og med stærkt stigende offentlige udgifter til personalelønninger og andre driftsudgifter.

Den politik, der er brug for, må tage sigte på at styrke erhvervslivets muligheder, og den må tage sigte på at tilvejebringe valuta- skabende arbejdspladser til dem, der ikke længere kan finde beskæftigelse i byggesek- toren og inden for den offentlige sektor.

Vi må også fra venstres side afvise, at fol- ketinget nu begynder at føre en politik, der ødelægger den begyndelse til en økonomisk sanering, der er gjort gennem de sidste ti måneder. Danmark befinder sig stadig i en yderst alvorlig økonomisk situation. Vi kan ikke tåle, at handelsunderskuddet igen begynder at vokse. Vi kan heller ikke tåle nye voldsomme stigninger i det private og det offentlige forbrug. En politik, der fører os tilbage til tidligere tiders slendrian i disse former, er værre end alt andet. Den vil i løbet af kort tid føre os ind på en kata- strofal kurs og derefter anbringe os i en situ- ation, hvor vi påtvinges en økonomisk poli- tik, der vil føre til langt større arbejdslø- hedsproblemer end dem, vi har i øjeblikket.

Folketingets partier må derfor nu søge at nå til enighed om den nødvendige balance- gang, hvor vi ikke anspænder vore mulig- heder mere, end de kan tåle, men hvor vi til gengæld, naturligvis inden for disse rammer, gør enhver tænkelig indsats for at bedre beskæftigelsen og erhvervslivets vilkår.

Denne balancegang har venstre aldrig lagt skjul på måtte blive uhyre vanskelig, men nu må man prøve at se den sandhed i øjnene, at sådan er opgaven, og det må man også prøve at se i øjnene i de partier, som kunne føle sig fristet til at slå politisk mønt af det alvorlige menneskelige problem, der hedder arbejdsløshed.

Dahlgaard (RV):

Jeg skal indledningsvis pege på to af de fundamentale forhold, som vil præge den

[Dahlgaard.]

økonomiske udvikling i det kommende år, og som vi ikke kan sætte os ud over; økonomi- og handelsministeren har allerede været inde på dem.

For det første: bytteforholdet mellem danske og udenlandske varer er forringet med 16 pct. siden samme tidspunkt i fjor. Det er i samfundsøkonomisk forstand ensbetydende med en produktivitetsforringelse på henvend 5 pct. Det er et forhold, der selvfølgelig lægger et umådeligt pres over hele den økonomiske situation.

For det andet: vi kan ikke planlægge efter, at der vil være mulighed for i det kommende år at gældsætte os til udlandet i samme omfang som i år.

Disse to forhold betyder, at hvad enten vi piber eller synger, må vi regne med nogen nedgang i befolkningens realindtægter i den kommende tid og i hvert fald ikke med nogen stigning. Vi kan prøve ved en bevidst politik at tilpasse os denne situation; det vil være det fornuftigste. Vi kan også lade fem og syv være lige; i så fald vil tilpasningen til en forringet levestandard ske i kraft af en økonomisk proces, der skaber eller måske rettere uddyber arbejdsløsheden og forstærker inflationen. Derved vil visse befolkningsgrupper blive ramt særlig hårdt og særlig uretfærdigt af vore fælles vanskeligheder.

Jeg tror, det er rigtigt ganske åbent at erkende, at ikke enhver opgave kan løses tilfredsstillende. De vilkår, der for tiden gælder for dansk økonomi, er så ugunstige, at der, selv om vi bærer os nok så forstandigt ad, ikke er nogen større sandsynlighed for, at vi vil komme igennem det kommende år på en måde, som vi til sin tid vil vurdere som tilfredsstillende. Hverken pengepolitik eller finanspolitik kan under de givne forhold give svaret på vort centrale økonomiske problem, som ganske enkelt er: konkurrencedygtigheden over for udlandet. At genskabe denne konkurrencedygtighed er ikke blot, således som det altid har været, et spørgsmål om at gavne betalingsbalancen, nej, det er i egentligste forstand blevet et spørgsmål om at opretholde også beskæftigelsen.

Erfaringen fra andre lande viser os, at beskæftigelsen kun kan blive tilfredsstillende som led i en samlet økonomi, der fungerer

tilfredsstillende. Særforanstaltninger til gavn for beskæftigelsen kan være af en vis betydning, men vejer til syvende og sidst kun let, hvis den øvrige økonomi er dårlig. Vi har fra udlandet netop i disse år både et positivt og et negativt eksempel på dette. England har nu i en årrække haft arbejdsløshed. Det bliver værre og værre derovre til trods for beskæftigelsesarbejder, egnsudvikling, og hvad man ellers griber til af særforholdsregler. Sverige havde for to år siden en arbejdsløshed, som det var besværligt at få has på. Nu er det lykkedes. Ikke i kraft af særforanstaltninger af den ene eller den anden eller af mangehånde art, men på grund af en sammenhængende politik. Denne økonomiske politik har i Sverige haft rygstød i en traditionelt god valutasituation og en traditionelt gunstig samfundsøkonomisk balance, og den har yderligere haft rygvind som følge af prisstigning på træ og papir og andre af Sveriges hovedeksportartikler.

Det radikale venstre har den opfattelse, at vi også i Danmark må basere os på anstrengelser for at gøre den samlede økonomi sund og ikke knytte urimelig store forhåbninger til virkningerne af særforanstaltninger af den ene eller den anden art. Vi må anvende de generelle økonomisk-politiske midler, så langt vi kan, og så langt vi tør.

Her ligger det imidlertid desværre sådan, at vort albuerum både i finanspolitisk og i pengepolitisk henseende er stærkt begrænset. Vi har ikke løst de langsigtede balanceproblemer i dansk økonomi, som allerede perspektivplan I og siden perspektivplan II har peget på. Derfor har vi ikke albuerum for en så energisk og aktiv beskæftigelses- og erhvervs politik, som vi i dag har brug for at føre. Finanspolitikken er ved at blive slækket noget, og det vil særlig komme til at virke i januar kvartal næste år, hvor skattelættelser sætter ind, men hvor besparelser på de offentlige budgetter endnu ikke er begyndt at virke.

Jeg tror, det var godt, at økonomiministeren under septemberforhandlingerne omsider overvandt sine betænkeligheder ved den begrænsede finanspolitiske lempelse på vel henimod 2 mia kr. Næste finansår, som der nu bliver tale om. Jeg tror også, det er heldigt, at denne finanspolitiske lempelse kommer til at virke med særlig vægt netop

[Dahlggaard.]

i januar kvartal, hvor der af sæsonmæssige grunde er særlige vanskeligheder for beskæftigelsen.

Men vi må nok erkende, at Danmarks almindelige økonomiske stilling ikke tillader væsentlige lempelser af finanspolitikken herudover; heri er jeg enig med økonomiministeren og med regeringen.

Hvad angår pengepolitikken, er forholdet som bekendt det, at vor handlefrihed begrænses af nødvendigheden af fortsat gældsættelse til udlandet. Vi kan ikke sænke vort renteniveau mere, end at det dog kommer til at ligge højere end i udlandet, i hvert fald det generelle renteniveau. Renteudviklingen i udlandet vil altså være en afgørende faktor for dansk pengepolitik. Den store løse gæld, som vi har til udlandet, gør det endvidere betænkeligt at slække betydeligt på de generelle kreditbegrænsninger, som er indført og virker i form af udlånslofter og på anden måde. Disse kreditbegrænsninger er jo en del af baggrunden for, at private optager lån og kreditter i udlandet, hvilket er af valutamæssig betydning for os.

Den manglende indsats i tide for at løse vore langsigtede økonomiske problemer bærer hovedansvaret for, at vi i dag har for begrænsede muligheder for at imødegå de forhåbentlig mere kortsigtede vanskeligheder, vi står over for.

Det er et alvorligt ansvar, som jeg synes ikke mindst påhviler det socialdemokrati, der havde regeringsmagten på det tidspunkt, hvor optagelsen i EF og international højkonjunktur skabte helt usædvanlige chancer for at påbegynde en grundlæggende sanering af vor økonomi, chancer, som altså ikke blev udnyttet.

Manglende muligheder for at benytte finanspolitiske midler i fuldt og for beskæftigelsen tilstrækkeligt omfang har naturligt ført til, at interessen samler sig om mere begrænsede initiativer og indsatser, som man måske kan kalde selektive, selektiv politik. Hertil henregner jeg ophævelse af bygge- og anlægsstoppet, smidiggørelse af de kommunale investeringsrammer, forøgede bevillinger til beskæftigelsesarbejder, og jeg understreger, at man her nok ikke mindst må være opmærksom på ungdomsarbejdsløsheden, der er ved at udvikle sig. Det er alt sammen snusfornuftige, men altså trods

alt begrænsede forholdsregler. Det er også rimeligt at sikre tilstrækkelig kapacitet på specialarbejderskolerne og til omskoling.

Her føler jeg trang til at erindre socialdemokratiet, og ikke mindst en af de socialdemokratiske ordførere her i dag, om en anden forsyndelse. Det var forkert at stoppe arbejdet i det udvalg, der skulle kulegrave og stille forslag vedrørende omstillingsproblemerne for arbejdskraften i bygge- og anlægssektoren. Det er nu, der havde været behov for at benytte de resultater, dette udvalg kunne være kommet frem til.

Disse forholdsregler, der kan suppleres med mange flere efterhånden, skal i princippet hilses velkommen, men man skal altså efter radikal opfattelse ikke vente de helt revolutionerende resultater for beskæftigelsen af dem.

Tilsvarende har de manglende muligheder for at bruge pengepolitikken i fuld målestok ført til, at interessen samler sig omkring begrænsede forholdsregler. Udbygningen af eksportkreditordningen, så langt det kan ske, uden at det får karakter af maskeret devaluering, kan vi tilslutte os.

Jeg vil også gerne understrege, at vi er ivrige efter, at mulighederne for kapitaltilførsel til det producerende erhvervsliv bliver gunstigere og i hvert fald ikke ugunstigere end for kapitaltilførsel til mere forbrugsprægede formål. Det er en regel, som vi vist alle i ord kan tilslutte os. Det kniber imidlertid undertiden at leve op til det i praksis både i kreditpolitik og i skattepolitik.

Jeg lyttede med interesse til hr. Erling Jensens konkretiserede tanker på dette område, og vi deltager gerne fra radikal side i overvejelser om en række af de bebudede forslag.

Byggeriet, specielt boligbyggeriet, er som bekendt af afgørende betydning for beskæftigelsen på store områder. Vi må drøfte, hvordan vi kan undgå, at det nuværende dyk i igangsættelserne bliver af langvarig karakter. Det siger sig selv, at da nye boliger bliver dyrere end dem, der findes i forvejen, så vil vanskelighederne ved at udleje eller sælge boliger koncentrere sig om dem, der opføres senest; det vil holde igen på nybyggeriet.

Vi deler ikke i det radikale venstre den opfattelse, som er kommet til udtryk, ikke her i dag, men i dagspressen fra forskellige

[Dahlgard.]

sider, at nedgangen i byggeriet skyldes det nye boligforlig. Det skyldes dels det høje renteniveau, der er fremkaldt af inflation og af for stort byggeri i fjor, der skal finansieres i år, dels den omstændighed at der ikke er den boligmangel, som vi i en år-række har måttet slås med. Derfor skal betydelig mere omtanke udfoldes, før man sætter nybyggeri i gang, end dengang da alt kunne sælges eller udlejes.

Jeg mener, vi kan bebrejde regeringen dens kølige holdning over for en instituering af indeksblån og indeksfinansiering, der kunne muliggøre byggeri til rimelige begyndelsesudgifter og derpå følgende normal prisudvikling. Det er oplagt, at en sådan ordning, som vi jo nok kommer til at diskutere senere i denne samling, ville være af overordentlig betydning for byggeriets opretholdelse netop i den nuværende situation og dermed også for beskæftigelsen. Også andre tilpasninger inden for realkreditsystemet er efter vor opfattelse påkrævet, for at vi kan komme ud af den stødvide rytme, der kendetegner byggeområdet. Vi forventer, at regeringen tager initiativ til en drøftelse af boligbyggeriets finansieringsproblemer. Om det så skal ske i boligudvalget, i det politisk-økonomiske udvalg eller mellem de partier, der har indgået et boligpolitisk forlig, det skal jeg ikke ved denne lejlighed tage stilling til.

Den væsentligste indsats til gavn for beskæftigelsen kan i den givne situation ydes af arbejdsmarkedets parter, nemlig ved at slutte nogle forstandige overenskomster. Vort omkostningsniveau er udiskutabelt kommet for højt op, og det må nødvendigvis indgå i organisationernes overvejelser. Jeg er selv løntager og har altid været det, og derfor håber jeg ikke, det kan misforstås, når jeg siger, at Dansk Arbejdsgiverforening ville ikke gøre nogen god social indsats, hvis den sagde ja til lønkrav, der var så store, at det førte til yderligere nedgang i produktion og beskæftigelse.

De fast ansatte i offentlig og privat tjeneste, som i visse tilfælde kan påvise lønmæssige efterslæb, ville heller ikke gøre nogen god social indsats, hvis de stillede krav, hvis imødekomelse pressede lønniveauet stærkt i vejret og dermed løst ansatte arbejdskammerater ud i arbejdsløshed.

Den uvished, som hersker på hele lønområdet, og som jo tilsyneladende skal være ved hen til 1. marts, er i sig selv en beskæftigelseshæmmende faktor. Jeg har sagt det før, og jeg vil gentage det her: vi savner stadig en indsats til gavn for beskæftigelsen fra arbejdsmarkedets egne organisationer. Ansvar for lønpolitikken — og det er altså et betydeligt ansvar, det drejer sig om — ligger i den givne situation uigenkaldeligt hos arbejdsmarkedets organisationer. Det er dem, der skal løse overenskomstproblemerne uden at bede om og uden at trues af indgreb udefra.

Jeg har nogle gange hørt venstres politiske ordfører, hr. Christophersen, sige noget om, at hvis arbejdsmarkedets parter ikke kan klare overenskomstspørgsmålene selv, da må lovgivningsmagten assistere. Jeg begriber i og for sig ikke, at en repræsentant for regeringspartiet på nuværende tidspunkt vil kaste sig ud i hypotetiske overvejelser af denne art. Bevares, folketinget og lovgivningsmagten som helhed skal jo altid være rede til at yde assistance, når man andre steder i samfundet ikke kan løse problemer af samfundsmæssig rækkevidde. Men det, der skal siges til arbejdsmarkedets organisationer på nuværende tidspunkt, det er dog det, at dette folketing er dårligere egnet end sædvanligt til at overtage en uløst overenskomst-situation. Det skyldes delvis, at folketinget er opsplittet i så mange partier, at det medfører praktiske vanskeligheder for den politiske beslutningsproces. Det skyldes imidlertid også, at regeringen ikke har ledet arbejdet på en sådan måde, at der har kunnet udvikle sig et tillidsfuldt samarbejdsforhold mellem de partier, som løsningen af en overenskomstsituation i folketingets regie i givet fald måtte bygge på, nemlig foruden regeringspartiet selv socialdemokratiet og det radikale venstre.

Hvis folketinget skulle til, som hr. Christophersen undertiden har sagt det, at yde assistance i en overenskomstsituation, så krævede det roligt omdømme og sikker politisk styring. Erfaringerne viser os imidlertid, at mere omfattende initiativer fra regeringens side let fører til frustration og desorientering både her i tinget og ude i landet. Derfor skal den besked, der fra politisk hold gives arbejdsmarkedets parter, være

[Dahlggaard.]

den, at de selv skal løse deres overenskomstproblemer, og de må ikke regne med, at der foreligger noget andet alternativ.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages kl. 14.

Mødet udsat kl. 12.06.

Mødet genoptaget kl. 14.

Forhandlingen genoptoges.

Haunstrup Clemmensen (KF):

Vi har ofte både i og uden for dette høje ting været ude for, at pressionsgrupper overdrev, ligesom i forsøg på at opnå resultater fremstillede tingene mere alvorlige, end de var, og for ofte råbte: ulven kommer. Jeg er aldeles overbevist om, at i dette ting er et helt overvældende flertal af den opfattelse, at der denne gang ikke er tale om overdrivelser, at der ikke er tale, ulykkeligvis, kun om falsk alarm, men at beskæftigelseskrisen — jeg vil hellere bruge det udtryk end beskæftigelsessituationen — nu er så alvorlig, at det utvivlsomt er folketingets både vigtigste og vanskeligste opgave i denne samling at søge at gøre en afgørende indsats mod den beskæftigelseskrise, vi allerede er ude i. Vi må heller ikke undervurdere, at der i den er indbygget en selvforstærkende virkning, der gør, at vi dag for dag bliver vidne til, at virksomheder, der tidligere har været i vanskeligheder, river nye virksomheder med sig.

Jeg vil også gerne have lov til at understrege, at de problemer, vi er stillet over for her, ikke kun er økonomiske. Det er først og fremmest alvorlige menneskelige problemer. Vi drøfter så ofte økonomi i dette høje ting. Det vil måske være naturligt netop på

sådan et område at ofre tid på at forstå, hvad det er for menneskelige vanskeligheder, vi stiller store grupper af samfundets borgere i, hvis vi ikke tilstrækkelig tidligt og tilstrækkelig effektivt forsøger at gribe ind.

Naturligvis vil det for alle grupper, der rammes af arbejdsløshed, være en stor belastning, men der er vel ikke mindst to grupper, der i særlig grad har krav på samfundets bevågenhed her. Det er de helt unge, hvis start i de erhvervsaktive år bliver så belastet og så vanskelig, at det kan ramme dem en meget stor del af hele deres tilværelse, og det er også og ikke mindst en række af de midaldrende, der ser, at de taber deres beskæftigelsesmulighed, og som har vanskeligt ved at omstille sig, ja, næsten umuligt kan omstille sig til nye opgaver og derfor er stillet over for problemer, der forekommer helt overvældende store.

Jeg tror, der kan være god grund til at understrege, at det er naturligt og nødvendigt, at samfundet her yder en økonomisk bistand. Der har utvivlsomt både i og uden for dette ting været mennesker, der hævdede, at når man havde en 90 pct.s understøttelsesordning, så blev alle jo i virkeligheden overordentlig smukt og godt hjulpet. Jeg advarer mod denne tankegang. Det er langtfra alle — og langtfra alle arbejdsløshedsforsikrede — der har en sådan 90 pct.s ordning i forhold til den aktuelle indtjening, de har haft, mens de var i beskæftigelse. Der er utvivlsomt store grupper i samfundet, der måske kommer ned på en halvering af deres indkomster i forhold til, hvad de hidtil har haft.

Vi ved også, hvor stor en belastning der her er tale om økonomisk for det offentlige. Blot 1 pct.s forøgelse af arbejdsløsheden på årsbasis koster alene staten ca. 300 mill. kr. via arbejdsløshedsforsikringen, men derudover kommer store beløb yderligere på forsørgslovgivningens budgetter. Det er altså både for den enkelte og for samfundet en overordentlig alvorlig situation, der her drøftes.

[Haustrup Clemmensen.]

Det må i denne forbindelse være naturligt at sige, at alle de midler, der er behov for til omskoling, til uddannelse, til højskoleophold o. lign. for de arbejdsløshedsramte, må være til rådighed, men vi må selvfølgelig samtidig erkende, at i en situation, hvor næsten alle erhvervsgrupper er vanskeligt stillet, hvad beskæftigelsesmuligheder angår, er det ikke så let at omskole, når de fag, man måske ellers skulle omskole til, også er ramt af arbejdsløshed.

Jeg går ud fra, at selv ikke de mest rabiate medlemmer af dette ting — og sådanne findes jo i den ene og den anden sags forbindelse — vil påstå, at det er forsvarligt at anvende arbejdsløshed som et regulerende middel i den økonomiske politik.

Vi er imidlertid stillet over for den vanskelighed, at ligegyldigt hvordan og hvorledes vi griber disse problemer an, har vi i forvejen et betalingsbalanceproblem, der gør indsatsen vanskeligere at gennemføre. Vi står vel ved udgangen af dette kalenderår med en gæld over for udlandet af en størrelsesorden på ca. 30 mia. kr. Vi ved, at vi ikke blot i indeværende år, men også næste år må regne med betydelige betalingsbalanceunderskud. Vi ved, at det er vanskeligere og vanskeligere at få dem finansieret, og vi ved, at alene renter og afdrag betyder krav om milliardudbetalinger fra dansk side i de kommende år.

Derfor må man forsøge at belyse, hvad årsagerne er til de vanskeligheder, vi nu er stillet over for. Der er utvivlsomt både udenlandske og indenlandske årsager. Vi vil da meget gerne stærkt understrege — til beroligelse for regeringen, men vel også for andre — at de udenlandske årsager har en væsentlig indflydelse på de vanskeligheder, vi nu er stillet over for. Vi ved, hvordan vort bytteforhold er blevet voldsomt forringet. Vi ved, hvordan hele energikrisen simpelt hen har betydet, at det danske samfund i dag er fattigere, end det var før. Vi ved også, hvordan de fleste af de markeder, på hvilke dansk eksport skal afsætte sine varer, er vanskeligere at afsætte på end tidligere. Norge og Sverige danner, heldigvis da, en undtagelse herfra, men der er altså på de allerfleste af vore eksportmarkeder større vanskeligheder, end der var før, og det er formentlig en temmelig fattig trøst, at vi måske engang i slut-

ningen af 1975 vil se, at konjunkturerne på vore eksportmarkeder stiller sig lidt gunstigere, end de gør i dag.

Det er imidlertid også nødvendigt at understrege — så tydeligt, så det ikke kan misforstås — at der også og ikke mindst er indenlandske årsager, selvskabte plager, der skal tages med til belysning af de vanskeligheder, vi nu er havnet i.

Vi har igennem en årrække været vidne til en overophedning i dansk økonomi, fortrinsvis tagende sit udgangspunkt i den offentlige sektor og i byggesektoren. Da midlerne, desværre kun, ikke er ubegrænsede, betyder det, at de midler, der har været til rådighed for at investere i at opretholde arbejdspladser og skabe nye arbejdspladser, har været for få, og at vi derfor er stillet vanskeligere, end vi ellers ville have været.

En anden årsag ud over den overophedning, jeg netop har talt om, er spørgsmålet om indkomststigninger. Jeg bruger med vilje ordet indkomststigninger og vil gerne understrege, at det nok er bogstaveligt talt alle, der her er under anklage. Vi må se i øjnene, at det ikke er juleaften hver eneste dag i året, at vi ikke har mulighed for, uanset hvor meget vi forøger vore pengeindkomster, alligevel at opretholde den fulde beskæftigelse. Der er en sammenhæng, endda på mange områder en nøje sammenhæng, mellem pengeindkomstniveauets højde og beskæftigelsesmulighederne og konkurrencemulighederne.

Her har, som det allerede er understreget af tidligere ordførere, ikke mindst af hr. Dahlgaard, arbejdsmarkedets organisationer et overordentlig stort ansvar, et ansvar, som først og fremmest de må leve op til og tage et medansvar for, et ansvar for at føre en indkomstpolitik, der sikrer beskæftigelsen — forstået på den måde, at samfundet, regeringen og folketinget naturligvis må give sine impulser for dette område. Vi har ofte fra det konservative folkepartis side peget på, at det her kunne være nyttigt med et fast kontaktorgan, hvor arbejdsmarkedets parter — både de privat ansatte, de offentligt ansatte, arbejdsgivere og statens og kommunernes repræsentanter — sammen kunne drøfte også den samfundsøkonomiske virkning af den indkomstpolitik, der skulle føres.

Men derudover er der utvivlsomt også på

[Hauustrup-Glemmensen.]

andre områder brug for generelle indgreb og en generel politisk linje, hvis beskæftigelsen skal genskabes. Det er, som jeg allerede har strejft det, også et spørgsmål om, hvor stort et beslag der lægges på samfundets værdier fra den offentlige sektor. Det er således, at der ikke er tilstrækkelig mulighed for investering i den private sektor, hvis den offentlige tager for meget.

Vi vil derfor også meget gerne her understrege, at det ikke er muligt at løse beskæftigelseskrisen alene ved at tale om offentlige arbejder. Vi ved, at der også fremover, naturligvis da, skal gennemføres offentlige arbejder, vi ved, at der er en række opgaver, der også vil betyde bedre produktivitetmuligheder, bedre konkurrencemuligheder, hvis de gennemføres, vi ved, at der er store foreningsopgaver, der skal gennemføres, men vi ved også, at det ikke kun er et spørgsmål om offentlige arbejder, hvis beskæftigelsen på ny skal sikres.

Det er i allerførste række et spørgsmål om at sikre, at erhvervslivet får tilstrækkelig mange arbejdspladser og tilstrækkelig konkurrencedygtige arbejdspladser, hvorved der også bliver skabt mulighed for at fastholde og udbygge eksporten. Det tales der ofte og meget om. Det er måske lige så vigtigt, at der skabes muligheder for, at de virksomheder, der konkurrerer med importen, kan hævde sig. Derfor må det være naturligt at understrege, at der er et interessefælleskab mellem lønmodtagere, virksomhedsledere og virksomhedsejere i spørgsmålet om at sikre tilstrækkelig mange arbejdspladser. Denne forpligtelse til at skabe, ikke nødvendigvis et erhvervsvenligt klima, men et klima, der forstår erhvervsproblemer og ikke mindst industriproblemer, denne forpligtelse må naturligvis ikke mindst gælde landets største parti.

Vi har i det konservative folkeparti med interesse bemærket denne forespørgsels formulering:

„Hvilke skridt agter regeringen at tage til forbedring af beskæftigessituationen og af erhvervslivets vilkår?“

Vi må have lov at gå ud fra som en selvfølge, at det ikke er to tilfældige emner, man nu af rationaliseringstekniske grunde har brokket sammen i samme forespørgsels-

debat, men at man erkender, at netop spørgsmålet om erhvervslivets vilkår er en afgørende forudsætning for at skabe de forbedringer i beskæftigessituationen, der er tale om.

Der er vel også grund til at sige til erhvervslivet selv, at mange problemer måske var lettere at løse, at erhvervsforståelsen havde større mulighed for at blive skabt, hvis erhvervene i større udstrækning ville koncentrere sig om deres fælles interesser og fælles synspunkter. Vi har tid efter anden modtaget henvendelser, som en række erhvervsorganisationer har været initiativtagere til. Det var utvivlsomt en værdifuld ting, hvis erhvervslivet i sin helhed kunne optræde med saglig vægt og ikke kun fremføre særsynspunkter og særinteresser, men netop varetage fælles erhvervspolitiske synspunkter ud fra ønsket om at gavne beskæftigelsen.

Det ligger mig også på sinde, netop når talen om erhvervsklimaet er der, at tale om erhvervenes indtjeningsmuligheder. Ingen skal i hvert fald være i tvivl om, at det konservative folkeparti har den opfattelse, at der er titusinder af mindre selvstændige næringsdrivende, der har mindre tryghed, mindre indkomster og længere arbejdstid end store grupper i det øvrige samfund. Og ingen skal heller være i tvivl om, at hvis der ikke er blot nogenlunde tålelige indtjeningsmuligheder i erhvervslivet, bliver initiativ ikke taget i tilstrækkeligt omfang. Indtjening vil derfor være en nødvendig forudsætning for, at arbejdspladser i tilstrækkeligt omfang bliver skabt.

Der er vel også en gang imellem misforståelser vedrørende indtjeningsens størrelse i den private sektor. Man undervurderer gang på gang, hvilke vældige investeringer der er behov for netop for at skabe konkurrencedygtige arbejdspladser under moderne teknik. Jeg synes derfor, det er med rette, at ikke blot regnskabsteoretikere, men også praktiske revisorer ikke mindst i den senere tid har understreget, at mange af de regnskabsoptillinger, vi bliver vidne til, ganske officielt aflagte regnskaber, utvivlsomt er for gunstige, fordi inflationens udhuling både af driftskapital og anlægskapital ikke kommer til udtryk i disse regnskaber; derved skaber regnskaberne en falsk fornem-

[Haunstrup Clemmensen.]

melse af, hvor stor en mulighed der i virkeligheden er for rentabelt at drive den pågældende virksomhed.

Vi mener altså, at en række generelle synspunkter skal tilgodeses for at sikre beskæftigelsen. Jeg har her allerede nævnt spørgsmålet om det offentlige forbrug. Det vedrører også spørgsmålet om indkomstskatternes højde. Vi var med glæde medvirkende til den beslutning, der nu i løbet af kort tid vil blive udsat for virkelig gennemførelse, at der sker en kraftig begrænsning af statsindkomstskatterne. Også det mener vi er en af forudsætningerne for at sikre et større initiativ og sikre en større mulighed for at genvinde beskæftigelsen.

Vi må også gøre opmærksom på, at opsparringens muligheder og vilkår bør forbedres. Hvis der ikke er en tilstrækkelig stor kapitaldannelse, har vi heller ikke mulighed for at gennemføre tilstrækkelig store investeringer. Vi må vel erkende, at en af de vanskeligheder af generel karakter, som ikke mindst erhvervene har været ude for, er spørgsmålet, om der er tilstrækkelig mulighed for at låne kapital til investeringer. Vi går ud fra, at regeringen meget nøje også fremover følger spørgsmålet om låneloftets højde. Vi erkender, at der også dér er betalingsbalancehensyn at tage. Vi erkender, at under en nedgang i udlånet til byggeplan er der måske mere plads til andre investeringer, men vi går ud fra, at regeringen fortsat med den største opmærksomhed følger disse muligheder.

Vi går også ud fra, at regeringen er enig med os i, at netop i spørgsmålet om at have kapital nok til erhvervslivet har det en betydning, hvordan aktieselskabsbeskatningen er udformet. Vi er stadig modstandere af den dobbeltbeskatning, der finder sted.

Vi går også ud fra, at man er enig med os i, at kapitalvindingsskatten på en række områder er med til at vanskeliggøre og udhule virksomhedernes kapitaldannelse. Også det skal med ind i billedet.

Vi har derudover påpeget, at den prislovsændring, der blev gennemført i begyndelsen af indeværende kalenderår, har været med til at svække erhvervenes muligheder for at få en blot nogenlunde tålelig indtjening. Vi har yderligere peget på, at fastprisord-

ningen efter vor opfattelse virker urimelig og tilfældig og derfor bør afskaffes.

Vi vil også meget gerne have regeringens kommentarer til de af os ofte fremførte synspunkter vedrørende forbedrede regler f. eks. inden for afskrivningsområdet, f. eks. vedrørende aftaler på bindende kontrakt. Investeringsfradrag, som vi kender det inden for egnsudviklingslovgivningen, har vi foreslået får mulighed for at blive gennemført også uden for egnsudviklingsområderne. Vi mener, regeringen bør stille sig positivt på disse områder.

Vi mener også, at hele loven om Danmarks Erhvervsfond — hr. Erling Jensen gjorde nogle bemærkninger herom — må tages op til gennemgribende drøftelse og revision. Vi erkender, at det er et skråplan, hvis man, som Frankrig f. eks. har gjort det, i virkeligheden bruger denne ordning som en form for subsidie- og støtteordning, men det må være rimeligt at overveje, hvilke forbedringer der ud over de allerede besluttede bør gennemføres.

Må jeg i denne forbindelse nævne et eksempel. Vi har fra mit partis side gang på gang understreget betydningen af, at byggeeksporten i den nuværende byggekriser fik bedre muligheder. Der er nu lykkeligvis for et par uger siden nedsat et udvalg til at behandle dette spørgsmål i forbindelse med eksportkreditordningen, men det tager tid, inden et sådant udvalgsarbejde er afsluttet, og inden beslutninger derefter kan sættes i værk.

Vi går ud fra, at egnsudviklingen fortsat har regeringens store interesse, at man sikrer sig tilstrækkelige midler her. Vi går ud fra, at det udvalgsarbejde vedrørende spørgsmålet om dækning af valutakursrisiko, der er tale om, bliver gennemført.

Må jeg også nævne spørgsmålet om konsulentbistand. Regeringen må fra landbrugssektoren vide, hvor stor en betydning konsulentordningerne har. De er ikke i samme udstrækning gennemført inden for byerhvervene, hverken i antal eller i tilskudsprocenter. Også her er der noget at rette.

Jeg vil gerne slutte med at understrege, at vi altså fra det konservative folkepartis side med megen alvor ser på denne situation. Den egner sig ikke til dagsordensparader af den ene eller den anden sandkasseleg-

[Haastrup-Clemmensen.]

karakter. Det er så alvorlige spørgsmål, at der er brug for, ud over de beslutninger der er truffet, at få truffet yderligere beslutninger. Vi underkender ikke regeringens vilje på de områder, men vi mener, at der skal en øget indsats til. Vi mener, man har været for længe på overvejelsernes stadier og derfor for sent er kommet i gang. Vi beder om, at hele dette spørgsmål får allerhøjeste prioritet i de kommende måneder.

Melchior (CD):

Centrum-demokraterne har hilst med glæde, at socialdemokratiet har rettet denne forespørgsel til regeringen, og jeg er enig med statsministeren i, at den må ses i fortsættelse af åbningsdebatten, som den godt kunne have været et led i. Men spørgsmålet er af så stor betydning i dag, at det er rimeligt at anvende en hel dag.

Jeg ser, at dagbladet Information i dag på sin bagside har en ledende artikel, hvor man hånligt taler om, at nu vil folketinget ofre en hel dags arbejde på arbejdsløsheden. Det er en højst tåbelig bemærkning. I dag bliver der såmænd ikke arbejdet så meget for arbejdsløsheden, i dag bliver der snakket en del om den. Men der arbejdes imod arbejdsløsheden og for beskæftigelsen i dette hus, som så mange andre steder, hver eneste dag.

Alligevel kan det være på sin plads en gang imellem at gøre en slags status og holde en parade over, hvor det er, man holder i øjeblikket. Når vi endelig skal tale og ikke kun handle i dag, så er det altså nødvendigt at sige nogle selvfølgeligheder. Andre har gjort det før mig. Jeg må også bruge et par minutter af min taletid til at sige nogle af de ting, der trænger sig ind på én i forbindelse med dagens emne.

Selv om det kan vække genkendelse og synes overflødigt hos nogle, så vil jeg gerne som mit partis og min opfattelse sige, at arbejdsløshed er en ubegrænset uret imod dem, den går ud over. Jeg vil endnu stærkere sige, at der er tale om en diskriminering over for dele af befolkningen. Næst efter krig og sygdom er der vel ikke noget værre at ramme menneskeheden eller enkelte mennesker og familier med end uforskyldt arbejdsløshed. Det svarer vel nogenlunde til den situation, at man for at friholde et

flertal af befolkningen for en eller anden sygdom måtte påføre nogle få procent af befolkningen denne sygdom for måske hos dem at kunne udvinde vaccine imod sygdommen, så de 90 eller 95 pct. kunne blive friholdt. Det ville jo statistisk lyde meget fornuftigt, men ville selvfølgelig praktisk og menneskeligt være aldeles uladssiggørigt, fordi ingen ville melde sig og ingen ville bryde sig om at blive udpeget til at være blandt de få procent, der, for at de andre skal kunne være raske, selv skal være syge.

Men det hjælper naturligvis ikke kun med ord at fordømme begrebet arbejdsløshed. Jeg er overbevist om, at der kun er én medicin, én virkelig medicin imod arbejdsløshed. Desværre kan vi ikke hente denne medicin hos økonomerne. Jeg har før haft lejlighed til med beklagelse at konstatere, at den økonomiske videnskab, siden jeg var barn, ikke er gået så meget frem, at i hos eksperterne kan gå hen og hente opskriften på, hvordan vi holder pendulet nogenlunde i ro, så der ikke bliver disse udsving mellem yderpunkterne af overbeskæftigelse og underbeskæftigelse. Dér kan vi altså ikke hente andet end konstatering af sygdommen, ikke bodemidlet. Skal det siges med ét ord, så er der i virkeligheden kun én medicin, og den hedder solidaritet. Det er imidlertid nok en mangelvare i vort samfund. Dette være sagt uden at nævne nogen, men også uden at glemme nogen. Vi er vel alle medskyldige, vi er alle under anklage på dette punkt med hensyn til manglende solidaritet.

Jeg var engang ansat i en kooperativ virksomhed, og dér foreslog jeg, at man skulle lægge alle lønninger i én hat og så dividere med antallet af ansatte. Men det ville alle de, der havde over gennemsnittet, ikke høre tale om. Jeg nævnde også for nogle af de højest lønnede grupper i den pågældende virksomhed, at de skulle udsætte deres krav, indtil de lavere lønnede grupper — herunder var der en stor gruppe af Kvindeligt Arbejderforbunds medlemmer — havde fået nogen justering af deres løn. Men talsmændene for de højere lønnede grupper meddelte, at det var der overhovedet ikke tale om. Dette med solidariteten på alle leder i vort samfund, det er desværre en medicin, som vi altså kan nævne ved ord, men som er vanskelig at fremskaffe.

[Melchior.]

Det er derimod vigtigt og glædeligt at kunne konstatere, at ingen mere i dette samfund — i hvert fald ikke i nogen af de politiske partier, som vi er velsignet med sådan en dejlig mængde af — opererer med arbejdsløshed som et økonomisk virkemiddel. Der er nogle, der stadig vil give det udseende af, at der skulle være nogle erhvervsfolk, som skulle kunne tænke sig en reserve af arbejdskraft for at trykke lønningerne. Med mit kendskab til erhvervslivet — og vel ikke mindst når jeg nu kommer herop, efter at hr. Haunstrup Clemmensen har sagt noget tilsvarende meget klart — er det min opfattelse, at man kan stå inde for den påstand, at der findes ikke noget erhvervsliv, det være sig den store industri eller den lille detailhandel, som overhovedet opererer med arbejdsløshed som noget brugeligt middel, hverken egoistisk set eller etisk set. Erhvervslivet, alle ejere og medarbejdere, ønsker naturligvis produktion, afsætningsmulighed og optimisme. Og ingen af disse ting kan trives under arbejdsløshedens trussel.

Jeg nævnede, at Information i dag bringer en malplaceret leder om dagens debat. Nu har den avis jo heldigvis også nogle ansvarsbevidste og fornuftige skribenter, og Hans V. Bischoff havde i går en artikel netop om det, jeg taler om her, nemlig om solidariteten. Jeg kan erklære mig enig i den betragtning, der i den artikel fremsættes om, at solidaritetens krav er og må være fuld erstatning til mennesker, der uden egen skyld er arbejdsløse. Nøjagtig som jeg plejer at nævne det i forbindelse med sygdom, hvor jeg mener, at 90 pct.s erstatning er en sjofel behandling at give nogle af lønmodtagerne, medens andre får 100 pct.s erstatning. Der må i hvert fald være lige forhold for alle og altså primært 100 pct.s erstatning ved uforskyldt sygdom ligesom ved uforskyldt arbejdsløshed.

Jeg hæftede mig ved hr. Erling Dinesens ønske om to årlige reguleringer af arbejdsløshedserstatningen. Jeg vil gerne sige, at i dette spørgsmål og med hensyn til alle andre ideer, der måtte kunne fostres, og som måtte vise sig praktisk gennemførlige, er mit parti rede til fra den dag i dag at medvirke på enhver måde.

Vi står jo i dette sædvanlige modsæt-

ningsforhold mellem 2 b'er, beskæftigelse og balance, altså betalingsbalance. Jeg var i går aftes til et femkantet vælgermøde, hvor for socialdemokratiet talte et tidligere medlem af dette ting, som også nok håber på og ønsker sig at komme herind igen, og jeg hæftede mig netop forud for dagens debat ved, at han ikke undså sig for ligesom at angribe besparelsesforliget af 20. september 1974 ved at sige, at det kunne jo meget nemt medføre et øget tryk på betalingsbalancen. Det var en meget køn indrømmelse til forligspartierne, at der åbenbart her dog var opnået sådanne skattelettelser til store dele af befolkningen, at det kunne give sig udslag i større forbrug og derved altså et større tryk på betalingsbalancen. Det er jo rigtigt, at disse 2 b'er, beskæftigelsen og balancen, er i et bestandigt brydetag med eller imod hinanden, og det er bl.a. vor opgave at søge at finde den afbalancering af disse to hensyn, der er vigtige begge to for befolkningens tilfredshed og levestandard.

Der har været nævnt mange praktiske forslag her i dag. Fra ministrenes side er der nævnt ting, som er gennemført, og andre ting, som er under overvejelse, og hr. Erling Jensen nævnte en række af punkter, som han opsummerede i slutningen af sin tale, om hvilke jeg næsten forbeholdsløst kan sige ligesom om regeringens tanker, at der er ikke noget i det, vi ikke gerne støtter. Jeg er også overbevist om, at det er ting, der kan samle et bredt flertal i denne sal.

Fælles for det hele må være at søge en stabilitet i foranstaltningerne, at de bliver nogenlunde langsigtede, så langt som man nu kan se i disse tider med energikrise og andre ekstraordinære forhold, som vel snart vil vise sig ikke mere at være ekstraordinære, men blive ganske normale. Der må en sådan stabilitet og sådan ro i planlægningen, at der vindes tillid. Tilliden til den danske krone, tilliden til obligationerne, således at deres kurs stiger og renten falder, er en afgørende forudsætning for, at der vil blive bygget og investeret langsigtet, således at vi gør op med arbejdsløhedsspøgelset, ikke kun på allerkorteste sigt, men også af varig karakter.

Af andre praktiske ting, som dels har været nævnt, dels ikke har været nævnt, vil jeg lige optællingsmæssigt, opregningsmæssigt, nævne nogle enkelte.

[Melchior.]

Ekspor kreditor dningen har bl.a. flere af ministrene været inde på. Det er vor opfattelse, at denne ordning bør forbedres, ikke mindst med henblik på, at den også kommer de mindre industrier til gode; således som den er udformet i øjeblikket, har vi på fornemmelsen, at det snarere er den store industri, der med fordel kan trække på disse ordninger. Det må gøres attraktivt, og der må ligefrem propaganderes over for den mindre industri, således at også denne — som jo, når alt lægges sammen, tegner sig for en ret stor del af vor eksport, og som har ret store muligheder for at forøge eksporten — kan føle eksportkreditor dningen attraktiv. Ikke mindst skal der tænkes på underleverandørerne til eksportindustrien, således at de også bliver bekendt med de muligheder, der her ligger.

Jeg vil også gerne kaste tanken om en eksportpræmiering ind i det samlede billede. Selvfølgelig må det være i forbindelse med eksport til lande uden for EF og udformet på en måde, så at det ikke støder imod EF-bestemmelserne, men eksportpræmiering har vi kendt til før i dette land, og det havde dengang, hvis jeg erindrer rigtigt, en ganske gavnlige og gunstige virkning.

Jeg vil som andre pege på trafikantlæg; det er meget muligt, at vi må se på de store trafikinvesteringer med noget andre øjne, hvis arbejdsløsheden i løbet af denne vinter tager yderligere til og ikke, som vi håber, viser klart vigende tendens.

En lempelig kreditpolitik. Under forhandlingerne op til den 20. september var centrum-demokraterne meget medvirkende til at søge at få regeringen til at fare lempeligt frem, gennemføre hævelse af kreditloftet og opgive et stort kasseoverskud, og jeg er overbevist om, at regeringen vil kende sit ansvar på dette punkt og gå videre ad denne vej.

Ligeledes er der Investeringsfondet for Handel og Håndværk, som i øjeblikket vistnok er på 20 mill. kr. Det synes et bagatelagtigt småbeløbstal i forhold til det, der er brug for. Måske kan man her gå den vej fremfor direkte udlån at sætte statsgarantier indtil en vis procent af en lånesum i stedet, således at dette beløb forslagsvis tidobles, i hvert fald ikke derunder.

Må jeg som centrum-demokraternes helt

specielle bidrag til bekæmpelse af den helt aktuelle arbejdsløshed på ny omtale det forslag, som vi før har anmeldt, og som nu er færdigt og vil ligge på folketingets bord i midten af næste uge, nemlig et forslag til lov om ændring af ligningsloven. Det er et ganske kort forslag om indførelse af et nyt stykke i § 15 F i ligningsloven, og jeg vil gerne allerede nu læse det op, da det har relevans i dagens sammenhæng. Vort forslag lyder således:

„Såfremt en ejer af en ejendom, der tjener til bolig for ejeren, og som indeholder én eller to selvstændige lejligheder, kan dokumentere, at han efter den 1. november 1974 har afholdt vedligeholdelsesudgifter til ejendommen, der overstiger 2.000 kr. inden for et kalenderår, skal han, uanset reglen i stk. 1, være berettiget til at fratække de dokumenterede udgifter, dog højst 10.000 kr.“

Hensigten med dette forslag, som vi altså har annonceret nogle gange, er at få murere, snedkere, tømrere, malere og alle, der er aktive inden for isoleringsarbejder, til at komme i arbejde ved reparationsarbejde. Vi har faktisk været forbavset over, at de socialistiske partier — altså dem, der kalder sig således — og de fagforeninger, som især hører til bygningsfagene, ikke tidligere har kommenteret dette forslag og bakket det op. Det har glædet mig at se, at socialdemokratiets formand nu i en privat henvendelse fra vist ca. 70 personer netop har peget på noget tilsvarende, og det har da ikke glædet mig mindre at se, at den — er det højesteretsdommer eller højesteretssagfører Hvidt, det husker jeg ikke lige i øjeblikket — som står som initiativtager til dette private initiativ, udtrykkeligt i forbindelse med dette af hr. Anker Jørgensen tiltrådte initiativ har peget på, at dette er et forslag, som centrum-demokraterne allerede i flere måneder har fremført. Nu kommer det altså på folketingets bord i løbet af få dage. Det er vor hensigt med det — og det er vor overbevisning, at denne hensigt vil lykkes meget omgående, det fremgår af datoen, den 1. november — meget omgående at animere til at få arbejdsløshedspulken i hele den store bygningssektor afviklet.

Vi nævner i selve forslaget udelukkende parcelhuse, men jeg vil gerne oplyse, at der i bemærkningerne også er nævnt ejerlejligheder og almindelige udlejningslejligheder;

[Melchior.]

når vi ikke har taget det med i forslaget, er det, fordi vi ser, det byder på en række tekniske vanskeligheder, men dem vil man nok under udvalgsarbejdet kunne tage højde for. Vi anbefaler altså allerede nu, at dette forslag kommer hurtigt til første behandling og får en hurtig og glat gang igennem folketinget.

Jeg vil yderligere stille et måske lidt mindre konkret, men til gengæld ret utraditionelt forslag, som jeg føler at situationen berettiger.

Vi taler jo her både i forrige uge og i denne uge om, at vi må ikke blande os i arbejdsmarkedets forhandlinger, og det er da også rigtigt, at denne ikke-indblanding er en god holdning. Nu skal ikke-indblanding endelig ikke forveksles med neutralitet. Dette at være neutral er mange gange ensbetydende med, at man er ligeglad, at man holder sig udenfor, og sådan kan det selvfølgelig aldrig forstås.

Der trænger sig den tanke på, om ikke der er noget mærkværdigt i, at vi i denne sal taler for os selv, og i andre sale og lokaler ude i byen og ude i landet taler man om de samme ting, men kommunikationen mellem de forskellige, der har hovedindflydelse på beskæftigelsen, er ofte mangelfuld.

Jeg kunne tænke mig, at statsministeren ville tage under overvejelse at indbyde til en 3 dages konference — dagenes antal er ikke afgørende — som ikke skal have nogen karakter af indblanding, en konference, der hverken skal udstede erklæringer eller træffe beslutninger, men som skal have til hensigt, at alle de organisationer, det være sig partier, det være sig erhvervslivets organisationer, det være sig arbejdsmarkedets partier, det være sig økonomisk videnskab — det lyder af mange, men det skulle faktisk kun være med en eller to personer fra hver af dem, således at ikke mængdefølget af mennesker kvæler det hele — virkelig kom under tag sammen, kom i stue sammen og drøftede det hele, inklusive økonomisk demokrati, inklusive indkomstpolitik, inklusive overenskomster og inklusive beskæftigelsesforanstaltninger og alle de mange hundrede faktorer, som jo i virkeligheden indgår i beskæftigelsespolitikken, der ikke kan rives ud af en sammenhæng.

Jeg tror, at en konference af denne art,

hvor man kunne tale uden referat, og hvor der ikke behøver at stå journalister udenfor til bagefter at få at vide, hvad der er blevet sagt, fordi det kun skal være en konference til gensidig oplysning om, hvor man står, og hvad man i fællesskab kan blive enig om, ville kunne fuldende den halvcirkel, som vi sidder med her i folketinget. Set fra formandens plads og fra talerpulsten er det jo en halvcirkel. Det ville være dejligt, hvis vi i en sag af denne karakter, der jo gud ske lov, hvad også dagens debat viser, hæver sig op over taktik og partipolitiske interesser, kunne fuldende cirklen, hvis vi kunne få det runde bord, som alle, der har relevans i sammenhængen, kunne sidde med omkring, således at man var i stand til at tage nogle utraditionelle midler og initiativer i brug over for dette forfærdelige, der rejser sig for os, at vi ikke skal kunne være bekendt at lukke os ind i egne, varme stuer vel vidende, at der er medborgere ved siden af eller over for én, som ikke har den samme heldige situation.

Jeg kan kun opfordre statsministeren til, således som han flere gange har tilsagt, at tage enhver mulighed med i betragtning uden hensyn til dogmer og doktriner, således at man i dette for hele landet fælles hjerteanliggende ikke afskærer sig fra imødekommelse af nogen som helst af de ideer, der fremkommer i dag eller i følgende debatter.

(Kort bemærkning).

Dahlgaard (RV):

Hr. Melchior bebudede forslag til ændring af ligningslovens bestemmelser om fradrag for vedligeholdelse. Derimod forstod jeg, at hr. Melchior ikke stiller tilsvarende forslag om ændringer af ligningslovens bestemmelser om lejeværdi af egen bolig. Disse bestemmelser, som er gældende i øjeblikket, de er jo resultatet af forhandlinger mellem partierne, og de er resultatet af et forlig truffet mellem en række partier om boligpolitiske spørgsmål, herimellem også hr. Melchiors parti og det radikale venstre.

Jeg vil spørge, om ikke hr. Melchior ville finde, at det var en god skik, om man rejste spørgsmål, der strider mod aftaler, man har indgået med andre partier, over for disse partier, før man rejser dem andre steder.

[Dahlgaard.]

Dette folketing kan jo ikke fungere og kan ikke frembringe lovgivningsresultater, hvis ikke partierne i tryghed kan indgå aftaler med hinanden. Skulle vi så ikke passe på ikke at få et alt for robust forhold til aftaler?

(Kort bemærkning).

Melchior (CD):

Jeg kan berolige hr. Dahlgaard. Han er jo ikke uvidende om, som jeg nævnte det i mit indlæg, at vi flere gange har omtalt dette forslag, sidst fra denne talerstol i åbningsdebatten for en uge siden; om der skulle foreligge en teknisk fejl, så kan jeg kun beklage. Jeg gik ud fra, at den slags formalia kunne passere i en sag af så overordnet betydning, som vi diskuterer i dag, og jeg vil gerne tilsige, at jeg har ikke noget robust forhold til indgåede aftaler.

Aage Frandsen (SF):

Spørgsmålet om beskæftigelsen er adskillige gange blevet rejst både i offentligheden og også her i folketinget, og det var i den forbindelse, vi i august måned, den 9. august, fik arbejdsministeren til samråd omkring beskæftigelsen. Vi må nok sige, at ved denne lejlighed fik vi desværre ikke ret mange opmuntrende ting med, idet de ting, som lå på regeringens bord på det tidspunkt, ikke kunne give udsigter for ret megen fremme af beskæftigelsen. Nu er spørgsmålet efter to måneders forløb: hvordan ligger det da?

Der er talt meget smukt, nu allersidst af hr. Melchior, om solidaritet. Nu er det ikke bare et spørgsmål om at tale pænt om solidaritet, det er et spørgsmål, hvordan vi viser solidaritet med de mennesker, som er arbejdsløse. Det synes jeg er mere interessant. Så kan man godt kalde det forskellige former for partitaktik, men det er ikke bare det, at vi, når vi taler om det, er enige om, at vi skal være gode ved hinanden og vi skal vise solidaritet; vi må også vise det ved de beslutninger, vi træffer her i folketinget.

En af de ting, som netop er vigtig i forbindelse med arbejdsløshed, er, at det jo ikke bare er et spørgsmål om økonomien, det er også et spørgsmål om de sociale og menneskelige belastninger, som man kaster de arbejdsløse ud i. Hvis vi får en arbejdsløshed, som det tyder på, på en 8-10 pct. til vinter, så koster det den danske statskasse en 3-4 mia kr. på årsbasis i understøttelse. Det lyder jo alvorligt for den danske statskasse. Men det er værre for de mennesker, som bliver arbejdsløse. For dem betyder det rent faktisk, at vi snyder dem for ca. 2 mia kr., som de ikke får udbetalt, fordi understøttelsen er alt for ringe.

Ydermere er det sådan, det ved vi efter adskillige undersøgelser — godt nok desværre ikke så mange danske, for det spekulerer man ikke så meget på, men i hvert fald visse udenlandske og også en enkelt dansk undersøgelse — at de sociale belastninger ved, at folk bliver kastet ud i arbejdsløshed, er så alvorlige, at vi har set, at sygdomshyppigheden stiger. Jeg tænker i den forbindelse på den undersøgelse, som godt nok nu er snart tre år gammel, som Knud Jacobsen i Thyborøn, praktiserende læge i området, lavede. Dengang kendte vi ikke arbejdsløshed i Danmark i øvrigt, men det havde man godt nok i Lemvigområdet. Undersøgelsen viste helt tydeligt, at i det øjeblik de ansatte i en virksomhed får vished om, at der er risiko for arbejdsløshed, ja, så stiger sygdomshyppigheden, og i det øjeblik de bliver afskediget, ja, så stiger sygdomshyppigheden også. Det havde ikke genklang i befolkningen på det tidspunkt, netop fordi det drejede sig om nogle afgrænsede områder. Nu viser det sig, at de problemer, som man dengang så i Lemvigområdet, dem ser man nu andre steder. Det er vel nok derfor, at der for alvor nu er kommet diskussion om de sociale, de menneskelige, de psykiske virkninger af arbejdsløshed.

Det er tydeligere nu, at vi netop til vinter får en arbejdsløshed, som vi ikke har set før, vel nok 15 år tilbage, men det er mindst lige så klart, at vi i øjeblikket har en rege-

[Aage Frandsen.]

ring — og vel også et folketingsflertal — der tilsyneladende hverken kan eller vil gøre noget effektivt for at bekæmpe arbejdsløsheden. Det har regeringen gang på gang afvist, men det er igen ikke et spørgsmål om ord, det må vel være et spørgsmål, om man beviser afvisningen i handling ved at få arbejdsløshedstallet ned.

Når jeg brugte udtrykket, at regeringen ikke kan bringe arbejdsløsheden ned, sådan at vi får fuld beskæftigelse eller noget, der ligner fuld beskæftigelse, så sigter jeg på, at det samfund, vi i øjeblikket lever i, er et kapitalistisk samfund, som er inde i en krise, og at kapitalistiske samfund i kriser har det sådan, at så får man arbejdsløshed. Det er ikke så let på én gang at fjerne den, og et kapitalistisk samfund med kriser, ja, det kan i hvert fald ikke bekæmpes med de traditionelle liberal-økonomiske midler, som vi må forvente at en venstregering vil tage i anvendelse. Derfor mener jeg, det er berettiget at sige, at regeringen ikke kan løse problemet.

Når jeg bruger udtrykket, at regeringen ikke vil, ja, så sigter jeg til den økonomiske politik, som regeringen har ført, siden den tiltrådte. Det drejer sig om tvangsopsparing, det drejer sig om afgiftsforhøjelserne i maj måned, det drejer sig om boligforliget. Vel sagde man i boligforliget, at der skulle tilstræbes bygget 40.000 lejligheder på årsbasis, men man burde have sagt sig selv allerede dengang, at 40.000 lejligheder på årsbasis kunne ikke under de forhold bygges, når vi har så højt et renteniveau. Det måtte man kunne have sagt sig selv dengang.

Endelig mener jeg også, vi må bedømme regeringens manglende ønske om at bekæmpe arbejdsløsheden effektivt ud fra de foranstaltninger, som regeringen har præsenteret.

Socialistisk folkeparti har ved flere lejligheder sagt, at vi er villige til at være med til at bekæmpe arbejdsløsheden, også ved at vi støtter erhvervslivet. Vi er ikke interesseret i at støtte erhvervslivet blankt, men vi er villige til netop i denne situation for at fremme beskæftigelsen på kort sigt, at erhvervslivet får en vis form for støtte, men det må være støtte en under kontrol.

Den socialdemokratiske ordfører, hr. Erling Jensen, sagde, at socialdemokratiet gik

ind for bl. a. øgede bevillinger til egnsudvikling og øgede bevillinger til Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk. Det er ting, som vi også kan gå ind for, men vi må i denne forbindelse, når der er tale om samfundspenge, når der er tale om statspenge, have sikkerhed for, at midlerne anvendes rigtigt, og at også lønmodtagerne i de pågældende virksomheder får indflydelse på, hvordan disse midler anvendes. Der kan ikke være nogen mening i, at staten skal yde nogle penge til erhvervslivet, selv om der er tale om fremme af beskæftigelsen, med mindre lønmodtagerne også får noget konkret økonomisk og anden indflydelse på tingene.

Vi er også interesseret i og villige til at hjælpe erhvervslivet på andre, hvad man vel nok kan kalde delvis kapitalistiske måder, f. eks. ved at man hæver låneloftet. Vi mener ikke, at det, regeringen har gjort, var tilstrækkeligt. Vi mener, at der sådan set skal mere til.

Der er en række andre ting, som helt afgjort ikke er noget med, at vi fra den ene dag til den anden vil ændre samfundet; tværtimod, det er et spørgsmål om også i den nuværende situation at løse beskæftigelsesproblemer bl. a. ved, at vi sørger for, at boligbyggeriet kommer i gang igen. Man kan sige, at der i øjeblikket fuldføres et antal boliger om året, som ikke er ret meget mindre end tidligere, men når det drejer sig om påbegyndelser, så tror jeg, det er meget optimistisk at mene, at tallet ligger omkring de 30.000, når vi kommer hen til nytår, og disse påbegyndelser viser sig jo for alvor til næste år med hensyn til manglende beskæftigelse. Det er en af de mest alvorlige ting, og vi mener i denne forbindelse, at det også er vigtigt at understrege, at det ikke nytter bare at give statstilskud, som vi jo hidtil har gjort ved hjælp af parcelhusdragene. Der må være tale om, at vi først og fremmest prioriterer det almennyttige boligbyggeri.

I det beskæftigelsesprogram, som SF forelagde i august måned over for pressen, nævnte vi også ud over de rene beskæftigelsesforanstaltninger, som skulle virke på kort sigt, at det er helt afgørende, at vi holder de mennesker, der bliver arbejdsløse, skadeløse. Det drejer sig i den forbindelse om fuld dækning for tabt arbejdsfortjeneste som det helt centrale. Vi har her i salen hørt en

[Aage Frandsen.]

masse pæne ord om fuld dækning for tabt arbejdsfortjeneste. Nu må vi så se, hvordan man stiller sig, hvis man konkret skal tage stilling til det.

En anden afgørende ting i denne forbindelse, som vi også påpegede dengang, er spørgsmålet om at give de mennesker, der kastes ud i arbejdsløshed, uddannelses tilbud. Her har regeringen jo været fremme med et forslag, som at dømme efter det, der var i pressen, da forslaget kom frem, jo var meget fornuftigt, nemlig at man ville tilbyde de arbejdsløse, at de kunne få arbejdsløshedsunderstøttelsen overført til et højskoleophold. Der har allerede i pressen været bragt udtalelser fra højskolefolk, som har erfaret, at det alligevel ikke rigtig nytter noget, og det er der ikke noget at sige til, for det cirkulære, som er udsendt fra arbejdsdirektoratet, indeholder jo en række punkter, som indebærer, at man i virkeligheden må sige, at det er en pæn gestus, men den er tom. Når man for det første siger, at dagpengeretten er betinget af, „at medlemmet under opholdet fortsat er aktivt arbejdssøgende og villig til at afbryde undervisningen for at overtage arbejde, der måtte blive anvist ham“, ja, så siger det sig selv, at så nytter det ikke ret meget at give sådan et højskoleopholdstilbud, hvis man må finde sig i lige midt i det hele at skulle afbryde opholdet.

Et andet punkt, som også virkede hindrende for, at man kan sige, at dette er noget med reelt indhold, er et punkt, der lyder sådan: „at opholdet finder sted på de for de øvrige elever gældende vilkår, herunder at der ydes den af skolen for samtlige elever fastsatte betaling for deltagelse i kurset.“

Det lyder meget rigtigt umiddelbart, men det udelukker jo de højskoler, som i øjeblikket var indstillet på at prøve på at lave nogle specielle, billige tilbud. Bl. a. har Holstebro Højskole haft sådan et forsøg. Det viser sig, at det må de ikke, for det er i strid med cirkulæret; man må ikke prøve at give de arbejdsløse et billigere tilbud end andre.

Endelig er der et punkt, hvor man stiller som betingelse, at de arbejdsløse, der søger på højskole, ikke må modtage anden offentlig støtte, de må ikke modtage statstilskud på lige fod med andre højskoleelever. Det

betyder i virkeligheden, at de arbejdsløse, der søger på højskole, ud af deres almindelige arbejdsløshedsunderstøttelse skal udrede betaling til højskoleophold, og det er i øjeblikket rundt regnet 1.000 kr. om måneden. Det siger sig selv, at så bliver der ikke ret mange, der har råd til at tage på højskole.

Det var et godt princip, som regeringen lancerede, at arbejdsløse skulle have mulighed for at komme på højskole, men i virkeligheden er der ikke noget reelt indhold i det, fordi der er en masse forhindringer.

Det drejer sig ikke bare om de arbejdsløshedsforsikrede i denne forbindelse; det drejer sig i lige så høj grad om de unge, som ikke er arbejdsløshedsforsikrede, men som også er arbejdsløse i øjeblikket. De har ikke disse muligheder. Det må for det første være rimeligt, at man gør muligheden for, at arbejdsløse kommer på højskole, langt mere lempelig og langt mere økonomisk fordelagtig, for det andet må man udvide tilbuddet til også at gælde de unge, som ikke er arbejdsløshedsforsikret. Og det må ikke bare dreje sig om højskoleophold, det må dreje sig om en masse andre tilbud også, f. eks. 9.-10. skoleår, det kunne dreje sig om efterskole og ungdomshøjskole osv., osv.

Det er altså meget beklageligt, at denne tanke, hvor en venstregering, der jo er udrundet delvis af højskolebevægelsen, så at en krisesituation omkring arbejdsløsheden kunne løses bl. a. ved, at folk kom på højskole, i virkeligheden desværre er uden reelt indhold.

I det beskæftigelsesprogram, som socialistisk folkeparti forelagde for pressen og offentligheden i august, understregede vi — og det mener jeg er meget vigtigt at understrege igen og igen — at dette samfunds krise og vanskeligheder er så alvorlige, at vi ikke kan løse beskæftigelsesproblemet endeligt. Det må dreje sig om, at vi får langt mere effektive midler fra samfundets side til at styre det. Det drejer sig i den forbindelse om, at vi i SF ønsker, at principperne for det, man i bred forstand kalder økonomisk demokrati, bliver gennemført, og derfor agter vi igen at fremsætte det forslag til folketingsbeslutning, som vi fremsatte for et år siden om økonomisk demokrati, som vi havde delt op i arbejdspladsdemokrati, i styringen af kapitalmarkedet og i lønmodtagernes andel af merværdien. Det

[Aaga Frandsen.]

fremsetter vi igen, fordi man netop på den måde sikrer arbejderne større indflydelse, samfundet større indflydelse på kapitalen og endelig sikrer, at de profiterer, der tjenes, også tilfalder dem, der rent faktisk tjener dem.

Hvordan er udsigterne for den beskæftigelsessituation, vi står i i øjeblikket? Man har fra forskellig side været fremme med tal. Det startede med, at vi kunne regne med en arbejdsløshed på 60.000. Senere har konsulent i arbejdsministeriet Kaj Westergaard været fremme med tallet 80.000. Jeg mener, det er meget vigtigt i den forbindelse at holde fast, at det, man registrerer her, det er kun de officielle tal. Det kan jo ikke være andet, men det er meget vigtigt at huske på, at i øjeblikket indgås der en række aftaler rundt omkring i virksomhederne, som i virkeligheden øger arbejdsløsheden, idet man indgår aftaler om arbejdsfordeling, som i virkeligheden burde kaldes ikke arbejdsfordeling, men arbejdsløshedsfordeling eller fattigdomsfordeling. For det er det, der er tale om: en række bliver tvunget til at dele arbejdsløsheden og den mindre indkomst mellem hinanden i stedet for at kaste nogle bestemte ud i arbejdsløshed. Derfor er de officielle tal, som måske vil vise 80.000, afgjort i underkanten. Måske er det 100.000, måske er det helt op til 150.000. For der er jo ikke bare tale om dem, der indgår på aftaler om arbejdsfordeling, vi ikke får registreret; der er også tale om, at en række, ikke mindst unge, ikke lader sig arbejdsløshedsforsikre, fordi det er håbløst at få arbejde. Derfor må vi også regne med, at disse heller ikke kommer ind i statistikken, og derfor er arbejdsløshedstallene formentlig langt større og langt mere uhyggelige, end de officielle tal vil vise.

Statsministeren har ved forskellige lejligheder fremhævet, at regeringen ikke bevidst bruger arbejdsløshed som led i den økonomiske politik. Her er det igen ikke bare et spørgsmål om, hvad statsministeren siger, men det må også være et spørgsmål om, hvad statsministeren gør. Men det er nu sådan, at en række andre udtalelser fra regeringens medlemmer ikke direkte kan tolkes på samme måde, men må tolkes på en lidt anden måde. Jeg tænker i den forbindelse på udtalelser, som i øvrigt også hr. Erling

Dinesen har hæftet sig ved, nemlig arbejdsministerens udtalelse. Det er ifølge Ritzaus Bureau en udtalelse, som er afgivet på det nordiske arbejdsministerråd i Stockholm. Jeg vil anmode arbejdsministeren om at afkræfte citatet, hvis det ikke er arbejdsministerens ord, for der er i virkeligheden her tale om et andet syn end det, at man ikke ønsker at bruge arbejdsløshed i den økonomiske politik. Ifølge Ritzaus Bureau sagde arbejdsministeren:

„I valget mellem at opretholde beskæftigelsen eller genoprette ligevægt i handelsbalancen tvinges de danske politikere til at vælge det sidste.“

Det kan jeg ikke tolke på anden måde. end at arbejdsministeren mener, at de danske politikere, og det må jo først og fremmest her være regeringen, bliver nødt til at vælge betalingsbalanceproblemet løsning før løsningen af arbejdsløshedsproblemet. Det mener jeg også er det, vi rent faktisk kan se i den politik, som regeringen har ført, for der kan ikke være tale om, at regeringens økonomer er så dårlige, at de ikke kan se, at den politik, man fører, vitterlig må føre til arbejdsløshed. Derfor må jeg slutte denne afdeling med at sige, at regeringen rent faktisk må have ønsket en form for arbejdsløshed, måske ikke så stor, som vi har set den.

Der er efter min mening to måder, på hvilke regeringen kunne vise, at man ikke ville bruge arbejdsløshed i forbindelse med den økonomiske politik. Den ene er ved at give beskæftigelse, det har jeg berørt, og den anden er ved at yde fuld dækning for tabt arbejdsfortjeneste for dem, der tilfældigt og uden egen skyld kommer i arbejdsløshed. På den måde kunne man vise, at man ikke ønskede at bruge de arbejdsløse i den økonomiske politik, for hvis der var fuld dækning for tabt arbejdsfortjeneste, var der jo ikke nogen nationaløkonomisk gevinst ved at lade folk gå arbejdsløse, så var der ikke nogen dæmpning af efterspørgselspresset, og derfor kan regeringen bevise, at den ikke ønsker at bruge de arbejdsløse i den økonomiske politik, ved at indføre fuld dækning for tabt arbejdsfortjeneste.

SF tror som sagt ikke på, at arbejdsløsheden på én gang kan afhjælpes, og derfor må det være afgørende, at vi i stedet for søger for, at de mennesker, der tilfældigt ka-

[Aage Frandsen.]

stes ud i arbejdsløshed, får den fulde dækning. Vi tror heller ikke på, at det, at vi fik en anden regering nu, ville løse problemet, fordi samfundets krise er alvorlig, og fordi den politik, der er ført i det sidste $\frac{3}{4}$ års tid, er så fejlagtig, at den ikke kan rettes op på én gang.

Så er spørgsmålet, hvordan man så skal afslutte sådan en debat. Nu har der været tradition for dagsordener, hver eneste gang der har været en større debat, og man kunne sagtens foreslå en dagsorden, der gik ud på, at regeringen skulle gå af, fordi den ikke løser arbejdsløshedsspørgsmålet, men det ville i og for sig ikke hjælpe ret meget, for så fik man en valgkamp, og så ville de økonomiske vanskeligheder, vi er inde i, ikke blive afhjulpnet, for det er givet, at en anden regering heller ikke på én gang kan rette det hele op. Det andet, som selvfølgelig også kunne ske, var, at man besluttede en række beskæftigelsesfremmende foranstaltninger, men vi må erkende, at det heller ikke sikrer dem, der er i arbejdsløshed nu, fordi det vil tage tid, inden det virker. Derfor har vi valgt et forslag til motiveret dagsorden, som alene tager sigte på at hjælpe dem, der er i arbejdsløshed, for det er ikke dem, der skal løse vores betalingsbalanceproblemer, det burde være os alle sammen, og derfor frem sætter vi følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

„Idet folketetinget konstaterer, at arbejdsløsheden allerede nu har antaget et katastrofalt omfang, opfordrer folketetinget regeringen til at tage skridt til indførelse af fuld erstatning for tabt arbejdsfortjeneste ved arbejdsløshed og — indtil dette er sket — straks at sikre, at ingen bliver nødt til at forlade hus og hjem som følge af arbejdsløshed.

Tinget går hermed over til næste sag på dagsordenen.“

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Jens Møller (KrF):

Der er vist efterhånden sagt stort set alt, hvad der kan siges med fornuft om denne sag. Jeg skal derfor fatte mig i korthed for

ikke at stå og gentage, hvad der er sagt allerede flere gange.

Arbejdsløshed er jo noget ganske forfærdeligt. Samtidig er det noget meningsløst, at netop når et land bliver fattigt, bliver vi endnu fattigere, fordi produktionen går ned, og nogle bliver arbejdsløse. Mange har sammenlignet det med 1930erne, og så siger man somme tider, at dengang var det endnu værre, for da havde man ikke nogen større understøttelse. Det er da også rigtigt, men jeg tror, man undervurderer den udvikling, der er sket i mellemtiden, for i dag er der langt flere af dem, der nu er blevet arbejdsløse, der sidder med store faste udgifter i hus, måske sommerhus osv., og for dem kan det blive uhyre alvorligt med arbejdsløshed og den nedgang i indkomsten, som følger deraf.

Den situation, vi står i, har mange forskellige årsager, også udefra kommende, men skal vi se på det herhjemme, må vi nok sige, at den er resultatet af en fejlslagen politik hos flere tidligere regeringer og ikke bare hos den nuværende.

Men hvorom alting er, så er spørgsmålet nu: hvad kan vi gøre for at hjælpe på denne situation? Og det er helt klart, at der skal og må gøres alt, hvad der er muligt. Det falder vel i to afdelinger. Først spørgsmålet: hvad kan vi gøre for at hjælpe dem, der nu er arbejdsløse, så længe som de nu bliver nødt til at være det? Her nævnte socialdemokratiet spørgsmålet om regulering af understøttelsen to gange i stedet for kun én gang om året. Det er vi meget sympatiske over for. Vi synes, det må være helt rimeligt med den voldsomme inflation, vi har i øjeblikket, at denne understøttelse reguleres i hvert fald to gange om året.

Det andet problem er, hvordan vi slipper af med arbejdsløsheden. Der er jo mange forsøg på en kortsigtet løsning, og det kan også nok være nødvendigt, men vi må samtidig passe på, hvilke følger disse kortsigtede løsningsforsøg vil få på lidt længere sigt.

Taler vi f.eks. om at sætte statslige anlægsarbejder i gang, vil det sige, at vi pumper statspenge ud i omsætningen. Det vil sige, at vi derved pumper inflationen op og får yderligere vanskeligheder med betalingsbalanceunderskuddet. Det vil altså medføre en omkostningsstigning udover den, vi har i forvejen, og det vil sige på lidt længere sigt større fare for, at arbejdsløsheden bliver

[Jens Møller.]

helt umulig at afskaffe og måske endda vil stige.

Derfor kan vi ikke som en generel løsning gå ind for at sætte nødhjælpsarbejder eller statslige anlægsarbejder i det hele taget i gang. Derimod mener vi, at det er noget, der kan bruges, skal vi sige mere i enkelttilfælde på lokalt plan i områder, hvor der er særlig stor arbejdsløshed. Her blev det også nævnt fra socialdemokratiets side, at man ønskede større midler til egnsudviklingen. Det vil vi gerne være med til. Vi tror, det er meget væsentligt, at man netop på arbejdsløshedsøer og andre steder, hvor det er rigtig galt, kan få sat noget i gang. Men der er dog visse forudsætninger for, at vi kan være med til det. For det første at midlerne dertil kan skaffes, og det vil i den nuværende situation sige kan skaffes ved besparelser på andre områder inden for statsbudgettet.

Dernæst ser vi meget gerne, at disse nye midler fortrinsvis bliver stillet til rådighed til mindre virksomheder. Hidtil er denne egnsudviklingsstøtte i høj grad gået til store virksomheder, til fabrikker osv. Vi tror, det ville være meget væsentligt, hvis man kan få en hel del mindre håndværksvirksomheder, mindre industri, i gang rundt omkring.

Dernæst må man også sige, at den må kunne bruges i enkelte særlige tilfælde, hvor der måske på en egn kun findes en enkelt stor virksomhed, som har meget stor betydning for denne egn; en sådan virksomhed må man ad den vej kunne støtte til at komme over en krisesituation, hvis det i øvrigt er en sund og god virksomhed.

Derimod er vi mere skeptiske over for spørgsmålet om eksportstøtte. En sådan eksportstøtte kan, hvis den bliver mere generel, blive yderst farlig, fordi den meget ofte vil føre til, at andre lande vil gå hen og gøre det samme, og da Danmark som et lille land har en overordentlig stor vareomsætning med udlandet i forhold til indbyggerantallet — vi eksporterer og importerer utrolig meget — vil det føre til, at vi ikke vil kunne følge med i en sådan subsidiering, en sådan understøttelse af eksporten, og vi er meget, meget sårbare på det område. Derfor mener vi, det er farligt at gå den vej.

De sidste prognoser, der er kommet, siger noget om, at man regner med, at konjunktoren vil blive bedre i andet halvår af 1975.

Det vil altså sige, at om $\frac{3}{4}$ år fra nu af skulle der være chance for, at det virkelig begynder at gå fremad igen. Sådan en prognose er i sig selv værdifuld, og hvis man behandler den på rette måde, er der chance for, at man kan få den til ligesom at smitte af også på den tid, der går forud, altså i de $\frac{3}{4}$ år fra nu af og indtil andet halvår af 1975. Denne afsmitning vil kunne få stor betydning ved at sætte ting i gang rundt omkring, og den vil kunne komme under visse forudsætninger.

Den vigtigste forudsætning er vel nok, at vi — og det betyder alle, der har indflydelse på disse ting — demonstrerer en fast vilje til at holde omkostningerne nede. De, der på den ene eller den anden måde skruer omkostningerne op i dag eller truer med at gøre det, er i virkeligheden de arbejdsløses egentlige fjender. Det kan være monopoler eller multinationale selskaber, der tager for stor avance hjem, men det kan også være visse fagforeningsledere, der taler om meget store lønstigninger og den slags ting. Det er klart, at der i lønreguleringen må ydes en vis hjælp til de dårligst stillede, men hvis man taler om direkte lønforbedringer i det store og hele, så optræder man som de arbejdsløses fjender. Det væsentlige er, at vi holder omkostningerne nede, og det gælder både lønninger, avancer, skatter og afgifter.

Det kunne måske være med til at give erhvervslivet den optimisme og det mod tilbage, som er nødvendig, for at det igen kan gå i den rigtige retning, så man igen får mod til at sætte nye initiativer i gang, så man igen giver sig til at forberede de bedre tider, der ligger forude, ved at foretage reparationer og investeringer, så man måske endda igen begynder at sætte byggeri i gang forskellige steder.

I den forbindelse vil jeg gerne nævne det, som også den radikale ordfører nævnte, nemlig indeksslåneordningen, som vi også meget gerne vil efterlyse fra regeringens side, fordi vi tror, den er uhyre væsentlig netop i spørgsmålet om at sætte byggeri i gang.

Hvis vi gør disse ting, kan vi være med til at vende udviklingen på et betydeligt tidligere tidspunkt end om $\frac{3}{4}$ år. Her kan også det danske folk som helhed være med, hvis man vil gøre sig den ulejlighed at se efter, hvad det er, man køber, og prøve, så vidt det er muligt, at købe dansk, også selv

[Jens Møller.]

selv om det eventuelt måtte være en lille smule dyrere.

I den forbindelse kan der måske være grund til et hjertesuk over for vort erhvervs- liv. I mange tilfælde er det alt for svært at finde ud af, om en vare er produceret her i landet eller ej. Hvis man kunne sætte et mærke på, der viste, at det var lavet her, ville det gøre det langt lettere for de mennesker, der på dette område ønsker at udvise samfundssind.

En fast og troværdig politik, der udviser ansvarlighed. Omkostningerne må holdes nede igennem solidaritet med de mennesker, der er arbejdsløse, og med dem, der er under trussel for at blive det, og igennem et samfundssind, der gør, at mange tænker på at købe dansk; så er jeg sikker på, at vi meget snart vil kunne vende udviklingen til det bedre til gavn for os alle.

Freddy Madsen (DKP):

Der gives mange forklaringer på den nuværende arbejdsløshedssituation. Den på bjerget foretrukne går ud på, at de fleste ulykker kommer til os udefra, og det er også gentaget af økonomiministeren her i dag. Især hævdes det at være oliekrisen, der er årsagen, og somme tider kan man få det indtryk, at det blot er en flok ondsksfulde oliesheiker, der er årsagen til den hele misere.

Man må medgive, at krisen omfatter de fleste af de udviklede kapitalistiske lande. Det er derimod urigtigt at fremhæve oliekrisen som den egentlige årsag. Internationale statistikker viser nemlig, at tilbageslagene i den kapitalistiske økonomi satte afgørende ind i andet og tredje kvartal i 1973, altså før oliekrisen blev akut sidste efterår. Det er klart, at dens virkninger og specielt monopolernes udnyttelse af den øgede de økonomiske vanskeligheder, men det bør ikke skjules, at der er tale om en dybtgående kapitalistisk krise, som både har alle de traditionelle kendetegn og dertil nogle særegne karaktertræk som f. eks. inflationen, der vidner om, at det er en krise i selve det kapitalistiske samfundssystem.

Nogle af dem, der med større og især med mindre held fralægger sig ansvaret for ulykkerne, skulle måske betænke, at de derved erkender fallitten for det system, de ellers hævder at ville forsvare. Det skal de

ikke have utak for af os, vi konstaterer blot, at erkendelsen af en marxistisk analyses holdbarhed fortsat er i vækst.

Man skal heller ikke tro, at erkendelsen af disse kendsgerninger får os til at frikende regeringen for dens ansvar for krisens udvikling i vores land, tværtimod. Ikke alene ved mangel på initiativ, men også ved at gennemføre en række skadelige foranstaltninger har regeringen bevidst væltet følgerne af krisen over på den jævne befolkning og fremfor alt nu på dem, der er arbejdsløse.

I en årrække har det været på mode at fortælle, at vi havde et alt for stort forbrug, og at det var det, der var årsagen til landets økonomiske vanskeligheder; den melodi spiller man stadig. Vi indrømmer gerne, at der er nogle, der bruger for meget: spekulanter, skattesnydere og folk, der i øvrigt lever af arbejdsløse indkomster. Det har regeringen eller folketingsflertallet imidlertid ikke villet gøre noget ved. Men når det gælder de hundredetusinder af flittige mennesker, der ofte i et voldsomt opskruet tempo skaber værdierne, så er der ikke tale om overforbrug. Tværtimod kan det konstateres, at reallønnen i de sidste par år er stagneret og endog har en tendens til fald, medens produktionen er steget. Prøv at spørge ude i arbejderhjemmene. Tror man virkelig, at man dér har en fornemmelse af overforbrug? Nej, dér er det den ulige kamp for at få lønningerne til at slå til over for prisernes, skatternes og huslejernes himmelflugt, der er det virkelig afgørende problem. For at føje spot til skade anbefaler landbrugsministeren så, at man blot sætter husholdningspengene i vejret; det er åbenbart ud fra opskriften i Frøken Jensens Kogebog: man tager en sølvske, men hvor man tager den fra bliver aldrig opklaret.

Oven i det hele kommer arbejdsløsheden med alle dens forbandelser. Kun den, der har prøvet det selv, ved, hvad det betyder af menneskelig fornedrelse og psykisk belastning, når man uden egen skyld hindres i at bruge sine evner og sin styrke til skabende produktivt arbejde.

Dertil kommer de økonomiske ofre, hvor de arbejdsløse må gå væsentligt ned i løn, og det er jo rigtigt, som det her er fremhævet, at for nogle betyder det en halvering af levefoden.

[Freddy Madsen.]

Ingen kan med bestemthed sige, hvor mange mennesker det drejer sig om på nuværende tidspunkt. Der har her i debatten været anført en lang række af problemerne omkring den skjulte arbejdsløshed, og det skal jeg lade ligge. Men det, der er kendsgerningerne, er, at hver dag kommer der stadig nye til. Listen over krakkede virksomheder og store afskedigelser vokser med en uhyggelig hast, og dermed kører den onde cirkel på alle områder videre. Nye indskrænkninger i købekraften, lavere forbrug og manglende efterspørgsel fører til nye indskrænkninger i produktionen.

Byggeriet indskrænkes, medens tusinder mangler en god bolig, fordi de ikke har råd til at betale de tårnhøje huslejer, men boligministeren vil måske som sin kollega anbefale folk at bruge nogle flere penge til boligformål.

Konfektionsfabrikkerne krakker på stribe, bl. a. fordi folk ikke har råd til at forny garderoben i tilstrækkeligt omfang. På det felt er det måske handelsministeren, der vil opfordre folk til at bruge flere penge til tøj.

Levnedsmiddelindustrien foretager masseafskedigelser, selv om folk sagtens kunne bruge flere af vore udmærkede landbrugsprodukter, og de har som sagt fået landbrugsministerens overordentlig gode råd.

De barske kendsgerninger er, at de arbejdendes underforbrug set i forhold til de voksende produktionsmidler er en af de væsentligste årsager til krisen. Det er denne onde cirkel, som regeringen vil lade køre videre, som må brydes af en anden politik.

Det er ud fra denne vurdering, man må øge almindelige menneskers forbrug, og det er på den baggrund, vi lavede vort beskæftigelsesprogram i august. Det var også ud fra disse betragtninger, at vi allerede dengang krævede, at folketinget blev indkaldt, men det nægtede man. Det var også derfor, vi stillede forespørgsel i septembersamlingen om de samme problemer, men den kom aldrig til behandling, og først nu længe efter får vi endelig denne omfattende debat om dette brændende problem.

Jeg skal ikke her gennemgå vort beskæftigelsesprogram i enkeltheder, men blot fremhæve nogle enkelte vigtige punkter.

Som en øjeblikkelig foranstaltning foreslår vi, at man omgående ophæver den aso-

cialle moms på mad, medicin og byggeri. Det er gamle forslag fra vor side. Oprindeligt stødte de på almindelig afvisning som værende praktisk uigennemførlige, men vi konstaterer med tilfredshed, at de vinder stadig større tilslutning i brede kredse. I dag ville de udgøre et betydningsfuldt bidrag til kampen mod arbejdsløsheden. Deres gennemførelse har oven i købet den fordel, at det mest kommer de svagest stillede grupper i samfundet til gavn, dem, der bruger hovedparten af deres indkomst til egentlige livsforbrødenheder, og det vil i første række sige de arbejdsløse, de unge, folkepensionisterne osv.

Et særligt kapitel i beskæftigelsessituationen udgør boligbyggeriet. Det er den katastrofale opbremsning på dette felt, der mere end noget andet har bragt arbejdsløshedstallene i vejret. Allerede i januar fremsatte vi forslag om ophævelse af bygge- og anlægsstopet. Det var der ikke dengang i folketinget nogen forståelse for, og det fik lov til at løbe videre med alle de katastrofale følger, det har haft.

Men dertil kommer den håbløse boligpolitik, der er ført med baggrund i de forskellige forlig her i tinget, og som har ført til det lejeniveau i nybyggeriet, som folk ikke lænere er i stand til at betale. Forliget i juni mellem de 6 partier danner i så henseende ingen undtagelse. Nu strides man om opførelsen af de 40.000 boliger, der var en forudsætning. Heraf sagde man at der kunne gives tilsagn om 8.000 lejligheder i almennyttigt byggeri. I årets første 8 måneder blev der givet tilsagn om 4.500. Dertil skal der altså for at opfylde forligets forudsætninger bygges et godt stykke over 32.000 boliger til en effektiv rente på 16 pct.

Det ville være overordentlig interessant at få at vide, hvordan de 6 partier, der indgik forliget, forestiller sig at det skal praktiseres. Vi har fået boligministerens forklaring: han vil sidde og vente, indtil renten er faldet. Hr. Dahlgaard vil gerne være med til at drøfte problemet, men det kommer der jo ikke gang i boligbyggeriet af. Hvad om vi fik en konkret forklaring fra disse partier på, hvad de havde tænkt sig for at opfylde det løfte, som de her har afgivet?

Vores standpunkt er klart: boligproblemet kan kun løses ved at koble spekulatønnen ud og lade staten finansiere byggeriet, og det er

[Freddy Madsen.]

det, som beskæftigelsessituationen i byggefagene på nuværende tidspunkt kræver. Som et første skridt har vi fremsat forslag om byggemomsens ophævelse, og allerede det vil have en gunstig virkning.

Dertil kommer, at man skal betænke, at byggeriet indtager en nøgleposition i hele økonomien; derom vidner den lange række af følgevirkninger, det har fået, at netop byggeriet er standset. Men derudover vil vi gerne pege på en række andre vigtige arbejder, der fra mange sider, også under debatten i dag, er udtrykt ønske om at få udført. Det drejer sig f. eks. om en række opgaver til forbedring af miljøet, oprensning af vandløb, standsning af forurening af havet osv. Til løsning af disse og andre opgaver kunne der ud over statsmidler gives mulighed for udvidelse af kommunernes lånemuligheder både her og i udlandet.

På energiområdet peger vi på opførelse af et statsligt olieraffineri og udbygning af gas- og el-ledningsnettet, og af større enkeltopgaver melder sig naturligt, som det også tidligere har været nævnt, en fast forbindelse over Store Bælt. Disse meget rimelige krav vil ikke løse problemet alene, blot afbøde nogle af de værste virkninger. Til gengæld må det også, som det er fremhævet her i debatten i dag, være et ufravigeligt krav, at der omgående ydes fuld erstatning for tabt arbejdsfortjeneste til dem, der kastes ud i ledighed. I forbindelse hermed og også med andre spørgsmål, der har været rejst til arbejdsministeren, vil jeg gerne spørge, om han vil ophæve den urimelige 26 ugers bestemmelse. Han har tidligere lovet, at han ville se på den sag, og jeg synes, at tidspunktet er meget passende til at give konkret tilsagn på dette område.

Naturligvis vil man spørge, om vi nu har råd til at gennemføre en sådan rimelig politik, og især har der også i debatten her i dag fra regeringens side været nævnt spørgsmålet om valutabalancen. For det første mener vi ikke, vi har råd til at lade være, for det andet kræver de fleste af disse foran-

staltninger meget lidt valuta, og så længe man tolererer spekulation i jord og fast ejendom og skattesnyderi for milliardbeløb, er det spørgsmål helt irrelevant. Men desuden foreslår vi at gennemføre en egentlig importregulering og kontrol med udenrigshandelen. Allerede for et halvt år siden rejste vi spørgsmålet om at indføre en importregulering for konfektion, og vi ser gerne andre områder inddraget. Vi mener også, at der kunne gennemføres et totalt stop for de dyreste biler, dyrt pelsværk og andre af den slags luksusvarer.

Problemerne omkring beskæftigelsen hænger nært sammen med hele spørgsmålet om samfundsstrukturen, og den aktuelle situation rejser igen spørgsmålet om mere omfattende indgreb imod storkapitalens magt. Der tales meget om nødvendigheden af at styre kapitalen, og det er rigtigt, at det har en afgørende betydning i kampen mod arbejdsløsheden. Vi anser ikke de forskellige forslag, som har været fremme, hverken når det drejer sig om kapitalråd eller noget i den retning, eller når det drejer sig om ØD, for at være egnede i så henseende. Skal der gøres noget, må det gøres effektivt, og der må gribes virkeligt ind. Det vil sige, at man i første række må nationalisere banker, kreditforeninger, forsikringsselskaber, oliemonopoler og andre store foretagender af betydning for kapitalstyringen. Samtidig må der gennemføres love mod kapitalflugt og sikres medarbejderne afgørende indflydelse på virksomhedernes ledelse. Gennemførelsen af sådanne foranstaltninger vil ikke garantere fuld beskæftigelse, for kapitalismen ville fortsat bestå med de lovmæssigheder, der behersker den, men det kunne sikre nogle muligheder for at hindre, at krisens virkninger ensidigt kastes over på den arbejdende del af befolkningen, som det efter vores opfattelse sker nu.

Vi nærer ingen illusioner om, at den nuværende regering vil foretage den slags indgreb. Hvad værre er, den har bevist, at den ikke vil være med til at tage nødvendige, men forholdsvis beskedne skridt til blot at

[Freddy Madsen.]

lempe på situationen. Det fremgår klart af ministrenes redegørelser, og det er også til fulde bekræftet af regeringens handlinger. Derfor er det også en ny understregning af vort krav om, at regeringen skal væk. Det er også nødvendigt af hensyn til beskæftigelsen, og vi vil fortsat gøre, hvad vi kan, for at det snart sker, men det er formodentlig ikke nogen hemmelighed for nogen, og regeringen kan trøste sig med, at der i hvert fald findes ét parti her i tinget, som fortsat vil bifalde, hvis den vælger at gå.

Men mulighederne for at få et flertal her i tinget til at udtale mistillid til regeringen er vel nok ikke på nuværende tidspunkt umiddelbart til stede. Til gengæld er mistilliden ude i befolkningen i vækst, og troen på, at man kan forvente sig noget godt i beskæftigelsessituationen af denne regering, er vigende. Derfor er det også lidt naivt af regeringen at tro på, at man nu, hvor man nægter at lave de nødvendige foranstaltninger til bekæmpelse af ledigheden, samtidig kan få arbejderne til at vise mådehold i overenskomstsituationen.

Der er blevet sagt fra anden side, at indkomstpolitik er umulig i et kapitalistisk samfund, og vi er meget enige i denne påstand. I denne situation, hvor det kan blive vanskeligt at overbevise et flertal i tinget om nødvendigheden af en forbrugsudvidelse for at sikre beskæftigelsen, er det forståeligt, at arbejderklassen som så ofte tidligere må stole på sin egen kraft og tilkæmpe sig de nødvendige indrømmelser. Herinde skal man ikke komme bagefter og sige, at man ikke kunne forstå reaktionerne. De følger af sig selv, når man nægter at gøre det, som situationen byder.

Kommunisternes konklusion i denne debat kan sammenfattes i, at vi nu opfordrer folketinget til omgående at træffe følgende foranstaltninger:

Alle planer om igangsættelse af anlægsarbejder skal umiddelbart sættes i værk.

Momsen på mad og materialer til boligbyggeri skal omgående afskaffes.

Den nugældende 26 ugers bestemmelse må ophæves, og samtidig med en dyrtidsregulering af understøttelsen bør folketinget træffe beslutning om fuld erstatning under arbejdsløshed.

Perspektivet for os er en udvidelse af kø-

bekraften, også igennem lønforhøjelser, der kan sikre såvel efterspørgsel som beskæftigelse.

Kapitalismens krise kan ikke løses i folketinget, men umiddelbart må det arbejdende folk beskyttes imod krisens følger. Med det formål må der foretages planlægning, og gennem en demokratisk økonomisk politik kan udviklingen sikre mennesket forrang for betalingsunderskud og for storkapitalens profitter.

Mølgaard (DR):

Arbejdsløsheden er atter en uhyggelig realitet i titusinder af hjem, og truslen står for døren i hundredtusinder af hjem. Det koster menneskeligt set dyrt. Arbejdsløsheden medfører i det lange løb psykisk og fysisk invalidering, og det kan indebære, at arbejdsevnen efterhånden forsvinder ved en langvarig arbejdsløshed. Selv en beskedent stigning i arbejdsløsheden for en længere tid er yderst beklagelig. Det har været en langsom, sej og vanskelig proces at få arbejdsløshedstallet bragt så langt ned, som det har været. Det var svært at komme ned, for nogles vedkommende betød det en langsom, besværlig revalidering efter lang tids arbejdsløshed. Dette landvindingsarbejde står nu atter på spil.

Naturligvis skal vi også af samfundsøkonomiske hensyn bekæmpe arbejdsløsheden. Den betyder et ressourcspild, en manglende udnyttelse af vore reserver. Det kan ikke undgå at give bagslag. For øvrigt har intet samfund over et længere tidsrum nogen sinde bevaret demokratiet, folkestyret, hvis der var massearbejdsløshed. Kort sagt, intet taler for ikke at sætte energisk ind imod arbejdsløsheden. Men hvad? Og hvordan? Masser af slagord er kastet ud i luften om dette emne. Jeg skal ikke undlade at nævne et læserbrev i et københavnsk dagblad — et af de store med det beskedne format — hvori der stod: Hvor er Kissinger dog naiv, når han påstår, at arbejdsløsheden skyldes olieprisstigningerne. Vi ved jo alle, at arbejdsløsheden skyldes Poul Hartling. Sådan om trent var ordene. Jeg skal ikke klandre læserbrevskribenten for hans udgydelser, han har hentet sig en god portion inspiration fra udtalelser fra tid til anden også fra medlemmer af dette ting, medlemmer, der ikke har følt sig for gode til at virke

[Mølgaard.]

som katalysatorer for den politiske fordumelsesproces.

Vel betyder olieprisstigningerne noget for dele af det danske erhvervslivs konkurrenceevne og for danske forbrugeres købeevne og dermed også for beskæftigelsen i Danmark. Så vidt har udenrigsminister Kissinger og for den sags skyld statsminister Poul Hartling ret. Men det er ikke hele forklaringen, hvad heller ingen af de to herrer vist vil påstå. Og vel er regeringens politik af betydning for beskæftigelsen, men det er ikke specielt regeringen Poul Hartlings politik, der har skabt den arbejdsløshed, vi nu konstaterer; dertil har arbejdsløshedsproblemet alt for langtrækkende rodnet bagud. Navne som Anker Jørgensen, J. O. Krag og Hilmar Baunsgaard som synonymmer for vekslende regeringer i de sidste 15 år står for en politisk udvikling, der før eller senere måtte udløse alvorlige beskæftigelsesproblemer.

Arbejdsløshedsfænomenet forklares ikke alene med lønniveauet og lønudviklingen. Regeringen har i sin redegørelse peget herpå, men det har sine grænser som forklaring. Også England har forrygende inflation, et katastrofalt betalingsbalanceunderskud og en voksende arbejdsløshed, og dog er lønningerne små derovre på den anden side af Vesterhavet i forhold til vore. De har lave lønninger. De lave lønninger er altså ikke redningen alene i hvert fald.

Selvfølgelig må købmanden afskedige sin kommis, hvis lønnen og afsætningsmulighederne ikke gør det muligt at skaffe lønnen til kommissen hjem. Derfor har høje lønninger også en mulighed for at befordre arbejdsløshed. Men så længe vi har den frie lønfastsættelse, så længe organisationerne på arbejdsmarkedet får lov til i absolut frihed at fastsætte lønnen ved overenskomstforhandlingerne eller de lokale parter selv kan aftale lønniveauet, sådan som man stort set kan det inden for mindstelønsområderne, så stoler retsforbundet i hvert fald så meget på parternes dømmekraft, at der ikke ad den vej skabes alvorlig fare for beskæftigelsen. Man graver nu engang ikke sin egen grav.

Men vel er det svært for arbejdsmarkedets parter at nå tilfredsstillende lønforhandlingsresultater. Det, man forhandler om, er,

hvor meget man skal betale folk for i deres ansigts sved at opretholde en nyttig produktion. Der er imidlertid andre indkomstdannelser i vort samfund end arbejdsindkomsterne. Der er de arbejdsfrie gevinster, og de er store. Først og fremmest er værdistigningerne på jord og fast ejendom enorme. Fra 1960 til 1973 steg grundværdierne fra 17 mia kr. til 101 mia kr. eller til det 7-8-dobbelte. Der er eksempler på, at folk har tjent mere på at eje en klat jord end ved at gå på arbejde hver dag. Medens deres arbejde har skabt en nyttig produktion, er jord- og ejendomsspekulationen aldeles uproduktiv, ja, produktionsnedbrydende.

De enorme arbejdsfrie indkomster gør det vanskeligt at acceptere de lønninger, som produktionen kaster af sig, men de høje arbejds lønninger er ikke i væsentlig grad forklaringen på arbejdsløshedsproblemet.

Hvorfor producerer virksomhederne ikke mere så meget? Hvorfor investeres der ikke så meget i produktion? Fordi virksomhederne kan regne og også regne ud, at det er en dårlig forretning at investere kapital i produktion, når det kan kaste 7-8-9 pct., i allerbedste fald 10 pct. af sig årligt, medens man med lethed får 50-75 pct. mere ud af at købe obligationer. Det er tilmed en risikofri investering, medens en investering i produktion nødvendigvis vil være risikobehæftet.

En endnu mere indbringende investering end obligationskøb er køb af fast ejendom. Her er der mulighed for endnu større afkast af investeringerne.

Vort erhvervsliv skal ikke alene konkurrere med udlandet, produktionen må også — og i dag er det ikke så lidt sværere — konkurrere med spekulationen. Det må vi have standset. I den nærmeste fremtid vil retsforbundet da også genfremsætte det forslag til folketingsbeslutning om gennemførelse af en jordreform, som vi fremsatte i sidste samling uden at få det behandlet her i tinget. Dette forslag tilfredsstiller det af regeringen opstillede ønskemål: at virke for beskæftigelsesfremme på både kort og lang sigt. Det vil stække spekulationsmulighederne og derved bedre produktionens kår. Det vil lette adgangen til jord og fast ejendom, som er forudsætningen for enhver produktion. Det vil bremse den inflation, der hæmmer produktionen stærkt, og det vil lette

[Wølgaard.]

det generationsskifte, der i dag er så vanskeligt, hvilket også medvirker til at øge erhvervslivets vanskeligheder, idet de unge derved bliver hindret i at komme til roret ved virksomhederne med al deres initiativ og energi. Dette jordreformforslag vil endelig sænke den rente, der i dag har nået en sådan højde, at mange, mange produktioner må opgives, når man skal låne midlerne til at sætte dem i gang. Virkningerne vil vise sig hurtigt og vil blive fastholdt på længere sigt.

Lad mig tilslutte mig det synspunkt, der fra flere sider er gjort gældende, at skattelettelserne og nedskæringen i det offentlige ressourceforbrug, som vi i sidste måned fik henholdsvis besluttet og principbesluttet, er et virkningsfuldt middel til at øge produktiviteten, konkurrenceevnen og dermed produktionen og beskæftigelsen. Vi må gå videre ad den vej, og vi kan gå videre ad den vej, men må også gå jordreformens vej, hvis vi vil fastholde skattelettelsens og ressourceforbrugsomlægningens gunstige virkninger for produktionen og dens udøvere, erhvervene og disses beskæftigede.

Der er her sagt en del om nødvendigheden af at overflytte arbejdskraft fra hjemmemarkedserhverv til eksport erhverv. Den store ulykke er imidlertid i dag, at industrien ikke kan opsluge den arbejdskraft, byggeerhvervene tvinges til at fyre. Derfor er byggeriets krise et alvorligt samfundsproblem og ikke blot et kort omstillingsproblem.

Der er grund til at erindre sig, hvad det er, der fremfor alt har skabt byggeriets krise. Det er den skat på boligbyggeriet, som det såkaldte røde S-SF-kabinet fik gennemtruffet i to trin for et par år siden, der har gjort byggeriets kår umulige. Det er tankevækkende, at den sorte boligoms er kommet til verden, undfanget af forældre, der fører sig frem med megem sort tale om andres forhandlingsresultater. De skygger, boligomsen har kastet over byggeriet, er indlysende nok. En lejlighed er fordyret med 30.000 kr. i kraft af denne moms. Den månedlige husleje er derved steget med 300 kr. Det gør, at mange lejligheder ikke kan lejes ud, og det gør, at parcelhuse efter opførelsen ikke kan afhændes.

Det er muligvis rigtigt, at byggeriets om-

fang var nået for højt op på et vist tidspunkt. Man har fra det offentliges side brugt en mægtig kran til at hæve byggeriets leje op til et for højt niveau. Da man erkendte, at man var nået for højt, ja, så slap man kranen. Det urimelige ligger i at bruge kranen til at sænke niveauet med. I øjeblikket styrter byggeriet fra det 20 etages niveau, man var nået op på, mod jorden, og masser af godt produktions-, projekterings- og planlægningsapparat smadres derved.

Retsforbundet har under det samråd i august, der før har været tale om i denne debat, samrådet i arbejdsmarkedsudvalget med arbejdsministeren, foreslået kranmetoder anvendt. Vi har foreslået den gamle byggemomsrefusion genindført for at hindre, at byggeriets kostelige produktionsapparat nedbrydes. Vi foreslog det i øvrigt allerede under boligforhandlingsdebatten i juni her i tinget. Vi blev afvist dengang fra regeringens side med en henvisning til, at det ville koste 900 mill. kr. for statskassen. Men hvad er det statsfinansieringsmæssige alternativ? At formentlig næsten alle de samme 900 mill. kr. må bruges til arbejdsløshedsunderstøttelse. En forøgelse af arbejdsløshedsprocenten på kun 1 pct. koster jo 380 mill. kr. for statskassen, har arbejdsministeren oplyst over for arbejdsmarkedsudvalget. Det er dog lykkeligere at undvære dette byggeskatteprovenu for statskassen, når det indebærer fornuftig boligproduktion, end at skulle betale pengene ud som arbejdsløshedsunderstøttelse.

Vi fik dengang ingen tilslutning til disse tanker fra nogen side. Vi glæder os over nu at kunne notere tårbrud visse steder. DKP har bebudet et lovforslag om genindførelse af momsreduktionen, og socialdemokratiet er øjensynlig villig til i hvert fald at overveje typehusfabrikanternes modificerede udgave af vort forslag, nemlig at byggemomsen bliver stående som en offentlig prioritet. Jeg håber rigtignok, at VKR-partierne, der i det gamle folketing stemte imod momsrefusionens bortfald, vil vise, at de mente noget med deres standpunkt dengang, at de vil samle deres gamle synspunkt op og arbejde for dette. Det var godt nok, og det vil i dag have en umådelig betydning for byggeriet og beskæftigelsen og dermed for den sociale udvikling i vort land.

[Mølgaard.]

Jeg skal ikke undlade at påpege næsten det allermost væsentlige ved skattereformen for nylig, det, der ikke var med: en 5 pct. momsforhøjelse. Dette, at denne ikke blev gennemført, var vel næsten det mest positive og det, der får størst betydning for omkostningsudviklingen og beskæftigelsen. Vi føler os oprigtig talt stolte over at have været med til at afværge denne fare for beskæftigelsen og takker samarbejdspartnerne for dette.

Under samrådet med arbejdsministeren i arbejdsmarkedsudvalget den 9. august i år fremlagde vi i øvrigt en samlet plan for bevarelse af den fulde beskæftigelse. Ud over at foreslå byggemomsen fjernet blev der i denne plan slået til lyd for, at samfundsøkonomisk rentable offentlige anlægsopgaver blev fremskyndet. Der er grund til at pointere dette med, at det skulle være samfundsøkonomisk rentable arbejder. Det, vi nemlig må opnå, er ikke alene beskæftigelsesfremme på kort sigt, men i samme åndedrag at bedre erhvervenes konkurrenceevne på længere sigt, således at beskæftigelsesmulighederne fastholdes. Hvis vi tværtom bebyrder erhvervene ved beskæftigelsesarbejder, ja, så betyder disse jo kun en stakket varme. Vi ønsker ifølge vor plan de kommunale investeringsrammer lempet og kreditloftet hævet for at fremme erhvervslivets investeringer og produktion. Regeringen har i nogen grad imødekømt os på disse fronter før og i forbindelse med septemberforliget, og det kvitterer vi for med tak. Vi håber, at man kan gå videre ad denne vej, og vi kipper med flaget for forsikringen om, at regeringen vil være fleksibel i så henseende.

Vi mener, at septemberforliget indebar væsentlige skridt fremad for beskæftigelsesudsigterne, men de var rigtignok også dunkelsorte. Vi vil gerne have dem gjort mindre grå, og vi vil fortsat presse på. Vi er rystede over, at socialdemokratiet og for øvrigt også fremskridtpartiet i september ikke kendte deres besøgstid, men foretrak at sidde med korslagte arme. Vi håber stærkt, at disse og for øvrigt alle partier vil vende tilbage til den indstilling, at dette ting, denne sal, er en arbejdsplads og ikke en soveplads eller en varmestue. Passivitet og forurettethedsfølelse er uværdigt over for

dem, der har valgt partierne til at repræsentere sig. En arbejdsplads er for øvrigt samtidig også noget andet end en legeplads.

Beskæftigelsesproblemet er alt for alvorligt til at blive gjort til en legebold eller en papirflyvemaskine i form af et dagsordensforslag, der kun tjener partiegoistiske manøvreinteresser.

Vor plan om beskæftigelsesfremme rummede også et forslag om at fremskynde indeksslåneordningen. Dette forslag begrundede sig i det skyhøje renteniveau, der i vid udstrækning er inflationsbegrundet, og som hæmmer byggeriet og foretagsomheden stærkt. Indeksslåneordningen er nu i månedsvis blevet overvejet i PØ-udvalget, og udsigterne for realisering synes begrænsede. Vi mener at kunne konstatere, at det, der gør beslutningsfasen så vanskelig for partierne, er uoverskueligheden ved at indføre indeksregulering af rentebetalinger. Jeg vil da gerne foreslå til overvejelse, at man skærer den del af problemkrisen, der indebærer skattefradragproblemer, fra og i stedet for etablerer lånemuligheder, hvor blot tilbagebetalingen indeksreguleres. Alene dette ville uden al tvivl betyde et mægtigt rentefald, måske en halvering, og dermed et betydeligt fald i ledigheden.

I denne debat er der lagt en lang række forslag på bordet fra forskellig side. Retsforbundet vil gerne være med til at se fordomsfrit på dem for at få afhjulpet beskæftigelsesproblemerne. Vi mener imidlertid ikke, at tvangsopsparing i form af ØD overhovedet hjælper, tværtimod. Vi er skeptisk indstillet over for virkningerne af erhvervsstøttesubsidier. Det betyder blot overflytning af problemerne fra nogle sektorer til andre inden for næringslivet og ofte på det lange sigt reelt en forværring af problemerne. Der er grund til handling over for arbejdsløshedstruslen, men jeg vil gerne understrege, at problemet skal løses på både det korte og det lange sigt. Det er ikke den af Peder Låle i et ordsprog omtalte „stakne varme“, vi har brug for.

Birgit Busk (U):

Jeg er enig med arbejdsministeren og regeringen i den betragtning, at det er en umulig opgave for stat og kommuner at løse vore beskæftigelsesproblemer. Det kan hverken gøres i dag eller ud i fremtiden,

[Birgit Busk.]

og det er heller ikke lovgivningens opgave. Det er en opgave, som kun kan løses af det private erhvervsliv. Det bidrag, vi fra dette ting kan give til opgavens løsning, er at søge at give erhvervslivet sådanne vilkår, at det selv kan klare tingene i den udstrækning, det offentlige har indflydelse på det. For vi må ikke glemme, at spørgsmålet om beskæftigelse ikke blot har en side, som vender udad, men også en side, som vender indad, og at spørgsmålet om genskabelse af den fulde beskæftigelse i lige så høj grad stiller krav til arbejdsmarkedets parter som til det offentlige.

Det står i folketingets magt at forbedre erhvervslivets vilkår på en række områder. Vi kan forbedre afskrivningsmulighederne og derved tilskynde til nye investeringer. Vi kan ophæve den tåbelige beskatning af produktionsjord og derved give landbrug, skovbrug og gartneri større fri kapital til konkurrencefremmende forbedringer. Vi kan øge statsgarantien for eksportkreditter og gøre det på en sådan måde, at det ikke blot som nu kommer landets 15-20 største eksportvirksomheder til gode, men således at al dansk eksportvirksomhed, hvad enten virksomheden er stor eller lille, kan nyde godt heraf og få sin konkurrenceevne og dermed også sin beskæftigelsesevne forøget.

Vi kan endelig fjerne en væsentlig del af vor alt for høje formuebeskatning og derved holde op med at straffe den opsparing, som vi også har så hårdt brug for til oprettelse af nye arbejdspladser.

Alt dette og endnu mere kan lovgivningsmagten gøre som sin indsats mod den stigende ledighed, men det nytter alt sammen ingenting, hvis arbejdsmarkedets parter, og det gælder både arbejdsgiverne og lønmodtagerne og deres organisationer, ikke samtidig lever op til den del af ansvaret for beskæftigelsen, som ligger hos dem. Hvis de ikke gør det, vil alt det, vi her i tinget kan gøre, kun være som at hælde vand i en si.

Mit parti og jeg har den opfattelse, at det ikke tilkommer statsmagten at blande sig i, hvad arbejdsgivere og lønmodtagere indbyrdes kan blive enige om. Det er deres sag, og det ved jeg at begge de to parter er enige med os i. Men konsekvensen heraf

er, at de så også selv må tage ansvaret for de følger, som enigheden medfører. De kan ikke vente en ambulancetjeneste fra det øvrige samfund, hvis deres dispositioner viser sig at være forkerte. Jeg håber, at disse principper vil slå igennem under de forestående overenskomstforhandlinger, og at begge parter vil gøre sig klart, at skal vi løse beskæftigelsesproblemet her i landet og ikke blot lappe lidt på ledigheden, er der kun én vej at gå, nemlig at sørge for, at den del af erhvervslivets omkostningsstigninger, som har indenlandske motive-ringer — de udenlandske har vi jo ingen indflydelse på — ikke yderligere forøges til skade for konkurrenceevne og beskæftigelsesevne.

De to parter i overenskomstforhandlingerne har deres store ansvar for, om titusinder af mennesker, som nu er ude i arbejdsløshed, eller som trues af arbejdsløshed, fordi arbejdspladser lukkes, skal sikres beskæftigelse, eller om deres antal skal forøges med nye titusinder. Jeg håber som sagt, at de er klar over det uhyre ansvar, de har.

Med de bemærkninger, jeg her har fremført, og det ansvar for udviklingen på beskæftigelsesområdet, jeg har lagt på arbejdsmarkedets parter, har jeg ikke fritaget det offentlige for den del af ansvaret for arbejdsløshedens direkte bekæmpelse, som naturligt må falde på stat og kommuner som de to store arbejdsgivere, de er.

Jeg har med glæde noteret, at loftet over det offentlige byggeri er blevet gjort højere. Jeg håber blot, at denne forøgede adgang til at bygge må blive brugt fornuftigt og ikke til at fremme kommunalt eller statsligt prestigebyggeri.

Jeg har også med glæde bemærket, at arbejdet med at forøge vort motorvejsbyggeri er blevet sat i gang igen. Jeg betragter vore motorveje ikke blot som beskæftigelsesforanstaltninger, men også som et meget vigtigt led i bestræbelserne på at fremme vort erhvervslivs konkurrenceevne, og sagt i en parentes ser jeg meget gerne hastighedsgrænserne på motorvejene hævet adskilligt over de nuværende, helst ser jeg dem helt forsvinde på motorvejene. Det var parentesen.

Både på grund af beskæftigelsessituationen og navnlig på grund af den betydning

[Birgit Busk.]

for det danske erhvervslivs fremtid, som jeg tillægger disse projekters gennemførelse, henstiller jeg indtrængende til regeringen og folketinget, at vi ikke længere smøler med igangsættelsen af de faste forbindelser over Store Bælt og over Øresund, og at vi tager den endelige og afgørende beslutning om anlægget af den nye lufthavn på Saltholm. Realiseringen af disse store projekter, som vi har snakket så meget om gennem masser af år, ja, i alt for mange år, vil betyde arbejde til titusinder af ledige hænder og samtidig, når de er afsluttet, være en uvurderlig håndsrækning til det danske erhvervslivs trivsel og fremme med alle de muligheder for øget beskæftigelse og øget realindkomst for samfundet som helhed, som følger heraf.

Jørgen Peder Hansen (S):

Når vi diskuterer arbejdsløshedsproblemet, er det kun naturligt, at vi tager de statistiske kilder til hjælp, og de fortæller os ganske enkelt og meget tørt, at det ledighedstal, vi har i øjeblikket, ligger på omkring et halvt hundrede tusinde. Man har ingen grund til at betvivle, at det skulle være et rigtigt tal, tværtimod; det skal nok være meget rigtigt. Men det er alligevel ikke sandheden om arbejdsløsheden. Statistikere har jo noget til fælles med lyset fra en lygtepæl: det kan ofte lyse klart, men kun inden for et begrænset område. Og det er i virkeligheden, hvad der er tilfældet, når vi anvender statistikken på arbejdsløshedsproblematikken. Jeg tror, at det, som mit partis ordfører, hr. Erling Dinesen, nævnte bl. a. om ungdomsarbejdsløsheden, er et meget alvorligt problem, som vi ikke uden videre kan få belyst i dets fulde udstrækning ved hjælp af statistikken. Arbejdsløshedstallet er i virkeligheden meget, meget større. Når vi behandler problemet her i folketinget, og når problemet behandles i dagspressen, anvender man som sagt statistikken.

Hvordan opfatter man dette problem ude i befolkningen? Dét stiller det sig ganske anderledes. Dét er det ikke et spørgsmål om statistik for den enkelte, og derfor er jeg overbevist om, at statistikken er særdeles utilstrækkelig i denne forbindelse. Jeg tror ganske enkelt, at der er hundrede tusinde af

mennesker, som lever i frygt for at blive arbejdsløse. Vi kan bare se på det store antal af virksomheder, der har måttet lukke. Det er da klart, at det virker som en sten, der kastes i vandet; der opstår usikkerhed, der opstår frygt for arbejdsledighed hos den enkelte, der er beskæftiget, og hos den enkeltes familie. Derfor er usikkerheden i det danske samfund i øjeblikket meget, meget udpræget.

Et af de områder, som jeg beskæftiger mig noget med, er de erhvervsfaglige uddannelser, og dette er en del af det problem, som vi diskuterer her i dag. Jeg indrømmer, at det er kun en mindre del, men det er kvalitativt en væsentlig del, synes jeg, for det drejer sig nemlig om de mange unge. For det første ved vi, at ca. 10.000-15.000 unge årlig glider uden om uddannelsessystemet i det hele taget. Det vil sige, at 10.000-15.000 unge overhovedet ikke får en uddannelse.

Nu er det lige blevet nævnt for et øjeblik siden, at det offentlige ikke kan klare arbejdsløshedsproblemet, og det er klart, at vi ikke kan klare alle dele, men det kan være fornuftigt, at der indledes et samarbejde mellem forskellige parter vedrørende dette spørgsmål om at få lodset så stor en part af de 10.000-15.000 unge, der i dag glider uden om uddannelsessystemet, ind i f. eks. de faglige uddannelser, og her mener jeg at de tekniske skoler må komme ind.

Ser vi på situationen omkring de tekniske skoler og den ungdom, der søger ind dér, kan vi konstatere, at i 1974 står vi for første gang i mange år med en betydelig øget interesse for at gå ind i de erhvervsfaglige uddannelser, samtidig med at interessen for gymnasier og højere uddannelser er svindende. Det ville da egentlig være en god udvikling, vi så er inde i, kunne man sige. Ja vel, men der opstår så nogle mærkværdigheder, som jeg gerne vil have lov at gøre opmærksom på. Vi er i gang med at indkøre en ny form for faglig uddannelse, som vi kalder den erhvervsfaglige grunduddannelse. Dét har vi i 1974 afvist 3.000-4.000 unge. Ja men hvordan ville det være, hvis det var inden for andre dele af uddannelsessystemet, man afviste så stor en gruppe, f. eks. inden for universiteter el. lign., og så sagde: I kan ikke komme ind her? Jeg mener, det er et meget alvorligt spørgsmål, som man må tage op. Der må være en rimelig, der må

[Jørgen Peder Hansen.]

simpelt hen være en naturlig mulighed for, at alle, der ønsker en erhvervsfaglig uddannelse, også kan få dette, og det er derfor, jeg gerne vil sige til, det bliver vel arbejdsministeren og undervisningsministeren, at denne mærkværdighed må vi tage os af.

Vi må også sammenstille den med, at samtidig med at vi afviser 3.000-4.000 unge til de erhvervsfaglige grunduddannelser, så er mesterlæren ligesom ved at svinde bort. Det er, ligesom om mestrene selv ikke har en særlig udpræget interesse i at slutte lærlingekontrakter med de unge. Der er en betydelig nedgang i 1974 i antallet af afsluttede lærlingekontrakter. Det beløber sig til en 3.000-4.000-5.000 unge, der ad denne vej ikke kan få en lærlingekontrakt. Samtidig har vi kapacitet på vore skoler. Det vil sige, vi står med en øget interesse. Vi står i og for sig med øgede muligheder, men det betyder jo nok også øgede udgifter, og dér er jeg af den opfattelse, at hvis ikke der er mulighed for at få kanaliseret nogle midler ind i en udvikling, som jeg her gerne ser, så vil det nok være nødvendigt, at vi også i dette folketing tager en diskussion ved lejlighed, om ikke vi kan prioritere uddannelserne sådan, at de erhvervsfaglige grunduddannelser bliver mere solidt placeret i uddannelsessystemet.

Nu skal dette jo ikke være en uddannelsesdebat, men det er vigtigt på længere sigt, at vi gør os klart, at hvis vi i 1974 og måske til næste år og næste år igen står med en videreudvikling af den tendens, der her er skitseret, så rejser spørgsmålet sig jo med yderste alvor til erhvervslivet: hvordan vil man være i stand til at skaffe den nødvendige kvalificerede faglige arbejdskraft i løbet af 2-3 år? Har man — og det skal være mit spørgsmål til arbejdsministeren og til undervisningsministeren — været opmærksom på den udvikling, jeg her nævner, og hvad har man foretaget sig? Har man været i forbindelse med erhvervslivets to parter ude på arbejdsmarkedet for at høre, hvad deres synspunkter vedrørende dette spørgsmål er? Det er et spørgsmål, der vedrører ungdommen. Det er et spørgsmål af yderste vigtighed. Jeg indrømmer, det kun er en flig af arbejdsløshedsproblemet, men det er en kvalitativ flig af det. Det er en meget vigtig del.

Otto Mørch (S):

Mit partis ordfører, hr. Erling Dinesen, har i sit indlæg naturligt beskæftiget sig med den generelle beskæftigelsessituation. Jeg vil gerne gøre nogle bemærkninger om et mere specielt beskæftigelsesområde, nemlig funktionærområdet, hvor vi jo har konstateret en stærkt stigende arbejdsløshed, en arbejdsløshed, der endda ikke er slået helt igennem endnu på grund af funktionærlovens opsigelsesbestemmelser.

Efter et talmateriale fra HKs arbejdsløhedskasse var der den 2. september ikke mindre end 4.195 arbejdsløse blandt kassens tilmeldte. Det giver en arbejdsløshedsprocent på 3,8, men efter de opsigelser, der hver dag anmeldes, regner arbejdsløhedskassen med over 6.000 arbejdsløse funktionærer inden for dette kasseområdes regnskabsår, altså indtil den 31. marts. Hertil kommer så mange andre funktionærområder, repræsenteret ved Dansk Funktionær-Forbund, arbejdsledernes organisationer m. fl., og vi har netop modtaget en skrivelse fra Danske Arkitekters Landsforbund, der taler om en katastrofal arbejdsløshed inden for dette forbunds rammer, idet hver 4.-5. ansatte arkitekt i dag er i opsagt stilling, og det samme gør sig gældende inden for tegnestuernes teknikergruppe.

Jeg har netop i formiddags talt med HKs kontor i Århus. Det er et område, hvor der hidtil har været en vældig god funktionærbeskæftigelse. Indtil juli måned i år havde man under 100 arbejdsløse funktionærer. Nu ligger man på over 300 arbejdsløse, og hver dag kimer telefonen og melder om nye opsigelser.

Jeg mener, vi her har en lønmodtagergruppe, der hidtil har følt sig nogenlunde tryk i deres beskæftigelsessituation. Vi skal vel helt tilbage til 1950'erne for at finde en tilsvarende funktionærarbejdsløshed, og selv om jeg erkender, at det både menneskeligt og økonomisk er hårdt for enhver, der bliver arbejdsløs, så er der altså her et område, hvor arbejdsløsheden måske slår særlig hårdt, fordi denne gruppe ikke hidtil har følt, at de var så udsatte for arbejdsløshed som andre lønmodtagergrupper. Det har man naturligvis indrettet sig på i sin tilværelse og i sin familieøkonomi, der nu i mange hjem slås i stykker. Der er allerede konkrete eksempler på, at funktionærfamilier har

[Otto March.]

måttet sælge deres hus og flytte ind i støttede lejligheder for at klare problemerne. Det bliver bestemt ikke billigere for samfundet, at der nu foruden arbejdsløshedsunderstøttelse også skal betales bolig sikring til dem.

Jeg mener også, når vi er inde på disse problemer, at vi da skal have med i billedet, at genansættelse af funktionærer sker i et betydelig langsommere tempo end hos andre lønmodtagere. Der er erfaring for, at der ofte går et halvt år, før en funktionær ansættes, efter at andre er gået i arbejde igen.

Der er også et andet problem, jeg synes vi skal understrege, når vi har denne stærke funktionærarbejdsløshed. Det er, at det går ud over særlig mange ældre funktionærer, og vi ved jo, at det er meget, meget vanskeligt for ældre funktionærer at komme i en arbejdssituation igen.

På denne alvorlige baggrund for tusinder af funktionærfamilier må jeg indtrængende henstille til regeringen at se noget mindre strengt på det ansættelsesstop, man har. Løfter man ansættelseslåget lidt, så vil der være mange gode beskæftigelsesmuligheder inden for den offentlige sektor, og det må da være bedre for alle parter, at pengene bruges til en nyttig arbejdsindsats i stedet for at blive udbetalt i understøttelse.

Må jeg nævne — og det er vel her særlig finansministeren, der bør lytte, men jeg ved ikke, hvor han er i øjeblikket — at vi overalt i den offentlige sektor står over for en arbejdstidsnedsættelse den 1. december. Hvis man ikke hæver ansættelsesloftet eller i alt fald løfter det lidt, så står vi i en situation, hvor personalet må klare arbejdsopgaverne ved overarbejde, eller også må det gå ud over den servicedækning, som vi forventer. Alene for post- og telegrafvæsenet betyder det, at der skal ansættes vel 1.000 mere, hvis arbejdet skulle kunne klares på samme måde som nu. Jeg taler ikke her for en stærk forøgelse af de tjenestemandsansatte, jeg taler kun om, at man blot ved at løfte

låget lidt på ansættelsesstoppet ikke alene kan klare arbejdet og servicedækningen effektivt, men samtidig kan spare mange millioner kroner i understøttelse.

Det ser jo mærkeligt ud, at f. eks. arbejdsformidlingskontoret i Århus i realiteten fra den 1. december får en personale-reduktion på 9 fuldtidsbeskæftigede funktionærer, samtidig med at dette kontor nu ikke blot skal varetage 400-500 arbejdsløses interesser, men over 3.000 arbejdsløses interesser i Århusområdet. Hvordan rimer en sådan personalepolitik med de stærkt forøgede arbejdsopgaver? Det er også kendt, og det er en kendsgerning, at mange statskontorer i dag sukker under ansættelsesstoppet. Jeg tror, det vil hævne sig i arbejdsydelsen. Vigtige opgaver lægges hen til senere, og det er ikke nogen særlig betryggende sagsbehandling, der befordres ad den vej. Jeg håber, det vil gøre indtryk på regeringen, og at den vil handle derefter her og nu.

Må jeg så komme med et par bemærkninger foranlediget af en artikel, der var i Politiken i går vedrørende funktionærskedigelsesne på B & W. Det er en artikel i stort udstyr, hvor to fremtrædende kommunistiske tillidsmænd har udtalt sig om situationen på B & W. Jeg synes, at netop på baggrund af den mørke situation for store funktionærgrupper gjaldt det om, at man inden for lønmodtagergrupperne holdt sammen, og derfor overraskes man jo noget ved at se en sådan form for, hvad skal vi sige, forståelse af andre lønmodtagergrupper forhold markeret, som det sker her, bl. a. fra fællestillidsmanden på B & W. Han siger her ifølge Politikens reportage:

„Jeg tror, det er en rigtig beslutning. Der er grund til at være optimister nu. Desværre kommer vi til at opleve mange sørgelige skæbner blandt funktionærerne, men dem har vi i mange år haft for mange af.“

Jeg kan ikke tilslutte mig en sådan form for solidaritet, men det er der altså åbenbart fremtrædende kommunister der kan.

Svend Jakobsen (S):

Venstres ordfører, hr. Christophersen, startede med at sige, at det var formålsløst at søge at placere det politiske ansvar for vor vanskelige økonomiske situation og for ledigheden. Det kan jo nok overraske, når hr. Christophersen i dagspressen, eksempelvis i Jyllands-Posten den 8. oktober og Hørsens Folkeblad den 9. oktober, ensidigt lægger ansvaret for den nuværende ledighed på den tidligere socialdemokratiske regering. Og det var jo samme linje, der lå i såvel økonomiministerens som i arbejds- og boligministerens oplæg, og som især gjorde ophævelsen af byggegodtgørelsen hovedansvarlig.

Jeg skal erkende, at der flød problemer af de omstændigheder, hvorunder momsgodtgørelsen blev ophævet, især fordi den lå for længe her i folketinget. Men jeg vil gerne understrege, at ansvaret herfor er vi flere om, og jeg tror, jeg har lov at sige, der ligger et særligt ansvar hos venstre. Det gør der, fordi venstres ordfører, der også var sit partis ordfører i den sag, hr. Christophersen, ved første behandling af forslag til lov vedrørende boligbyggeri den 13. marts 1973 stillede daværende boligminister Helge Nielsen over for valget mellem at erklære sig presset til at have ændret grundlaget for de videre boligpolitiske forhandlinger afgørende eller lade afgørelsen af ophævelsen af byggemomsen afvente afslutningen på de samlede boligforhandlinger.

Hr. Christophersen fortsatte — jeg citerer fra Folketingstidende 1972-73, sp. 4636:

„Jeg vil naturligvis anbefale ministeren at vælge den sidste mulighed, ja, jeg vil gå så vidt som til at sige, at ministeren må være klar over, at hvis ikke han vælger den mulighed, så kommer han i den situation, at udsigterne til at opnå noget fornuftigt under de fortsatte boligforhandlinger forringes væsentligt.“

Det var at sætte tommeskruer på en minister og en regering, der lagde afgørende vægt på at opnå bred tilslutning til gennemførelse af de nødvendige boligpolitiske foranstaltninger, og det medfører altså også et ansvar.

Nu lykkedes det jo ikke at nå denne brede tilslutning. Da det gjaldt, satte den daværende opposition de partitaktiske hensyn over hensynet til at nå en sagligt forsvarlig boligløsning. Hvis den daværende

opposition blot tilnærmelsesvis havde taget samme saglige stilling til de konkrete problemer, som den nuværende opposition gør, så havde vi fået boligaftalen i 1973, så havde vi ikke fået valget i 1973, og meget her i tinget såvel som udenfor havde set væsentlig anderledes ud.

Jeg vil derudover godt nævne, at regeringen og venstre søger at give det indtryk af, at det først er efter regeringsskiftet, der er taget skridt til at tage overophedningen af byggesektoren. Det er jo ikke korrekt, og det ved i hvert fald boligministeren, idet det af ministeriets publikation Den bygge- og boligpolitiske Udvikling i 1972-73 bl. a. fremgår, at den tidligere regering indførte byggereguleringen, der begrænsede byggeriet til 43.000 boliger årligt. Det fremgår, at igangsætningerne af nye boliger faldt fra 63.700 i 1972 til 50.400 i 1973. Jeg kan i øvrigt nævne, at det er 4.000 mindre, end der blev igangsat i 1969. Vi var altså inde i en rimelig og rigtig udvikling, og det er ikke rigtigt, som boligministeren sagde, at vi piskede byggeriet op i 1973; tværtimod var vi inde i en rimelig nedtrapning.

Det, vi bebrejder regeringen, er derfor ikke, at den accepterer, at det overtryk, som vi havde fået, tages af. Det, vi bebrejder regeringen, er, at den helt passivt ser til under den nedtur, der i øjeblikket foregår, og som det økonomiske råds formandskab i Dansk økonomi september 1974 på side 40 omtaler som følger:

„Imidlertid er det nuværende tilbageslag kraftigere, end hensynet til en ændret grundstruktur i dansk økonomi må tilsige. Tilbageslaget går således også ned under det niveau, man er enedes om at tilstræbe ved det i forsommeren aftalte boligforlig.“

Det siger formandskabet, efter at det tidligere i redegørelsen har konkluderet, at det næppe kan antages, at udviklingen i den kommende tid skulle muliggøre et så betydeligt rentefald, at det i sig selv vil kunne stimulere til et byggeri af det politisk tilsigtede omfang.

Vismændene siger videre på side 41:

„Ønsker man derfor, at reduktionen af byggeriets arbejdsstyrke og øvrige produktionskapacitet skal ske i et mere behersket tempo, end det nu er tilfældet, må specielle kriseforanstaltninger overvejes.“

Jeg vil gerne sige, at det er sådanne overve-

[Svend Jakobsen.]

jelser, socialdemokratiet har været inde i, og som vi tidligere har opfordret regeringen til at gå ind i. Indtil nu har regeringen afvist det, og jeg må spørge: har regeringen en anden vurdering af situationen end den, der kommer til udtryk i det økonomiske råds formandskabs redegørelse?

Jeg vil gerne understrege, at vi fra socialdemokratiets side ikke vil acceptere, at byggeriet går totalt i stå, og det vil vi ikke af hensyn til beskæftigelsen såvel i byggeriet som i betydelige dele af dansk industri. Men det er også, fordi der jo er markeret et betydeligt flertal her i folketinget for det synspunkt, at vi har brug for 40.000 boliger pr. år og vi har råd til at bygge 40.000 boliger pr. år. Så kan det ikke nytte, at vi slår vor byggekapacitet totalt itu, og det er vi meget stærkt på vej til i øjeblikket.

Lad mig også minde om, at der er mange, der taler om byggeekspert, og det forudsætter jo et hjemmemarked. Jeg vil også godt nævne, at der går betydelige eksportmuligheder tabt ved det betydelige antal virksomhedskrak, vi har i øjeblikket, for det er jo hyppigt sådan, at den virksomhed, der har byggeriet som basis, også har en del af sin produktion til eksport.

Jeg har noteret med glæde, at hr. Bendix fra det konservative folkeparti til pressen har givet udtryk for, at boligforligets 40.000 boliger er såvel maksimum som minimum.

Jeg noterede mig også hr. Dahlgaards bemærkning om, at de radikale er parat til at drøfte, hvordan vi kommer væk fra det nuværende dyk, og bemærkede hans forventning om, at regeringen tager initiativ til en drøftelse af finansieringen.

Derfor må jeg konstatere, at det, vi nu venter på, er, at regeringen skal erklære sig villig til at gennemføre de foranstaltninger, der er nødvendige for at opfylde boligforligsaftalen. Så kan jeg til gengæld tilsige, at vi selvfølgelig er parate til at gennemføre de styringsinstrumenter, der er nødvendige for at sikre, at vi ikke får et nyt boom, men at vi får en stabilitet omkring det niveau, vi er enige om.

Grete Westergaard (SF):

Når man er en af dem, der har med arbejdsløse at gøre i sit arbejde og lytter til denne debat, så kan man næsten få tårer i

øjnene af rørelse over de mange smukke ord. Sjældent har vel så mange folketingspartier sagt så mange venlige ord om en gruppe medborgere. Gad vidst, om det nu også holder, når partierne skal tage stilling til den retfærdighedshandling, som i dagsordensform er foreslået fra mit parti. De krav, der stilles fra arbejdspladserne og er stillet under tidligere debatter her i folketinget om fuld erstatning til arbejdsløse, skulle gerne opfyldes, således at når folk sendes ud i arbejdsløshed, må de have krav på fuld dækning for tabt arbejdsfortjeneste, et ganske rimeligt krav. Er der mon nogen her i salen, der har prøvet arbejdsløshed på egen krop? Næppe mange. Både det at der ikke er brug for éns arbejdskraft og det, at man derefter bliver vurderet efter, hvor meget man egentlig er værd, virker både fysisk og psykisk nedbrydende.

En anden side af arbejdsløsheden er ungdomsarbejdsløsheden. Det er et særligt problem, som især må have alles bevågenhed. Arbejdsløsheden blandt unge er dobbelt så stor som den øvrige arbejdsløshed. Når eleven forlader skolen, er der kun få job og næsten ingen lærepladser at få. Sociallæger peger på risikoen for, at store dele af ungdommen bliver arbejdsuduelige som resultat af lang tids lediggang. Det vil sige, de vil i høj grad blive sociale tabere, som vi, samfundet, vil komme til at betale dyrt for, både økonomisk og menneskeligt. Det er netop denne menneskelige omkostning, der har bragt mig på talerstolen. Når så mange partier her i dag og tidligere har givet udtryk for, at de er modstandere af arbejdsløshed, så må man gå ud fra, at SF's dagsordensforslag om fuld erstatning vil blive vedtaget med alle stemmer.

Til slut. Hr. Freddy Madsen talte om fjernelse af 26 ugers bestemmelsen i arbejdsløshedsloven. Det kan jeg være ganske enig med ham i. Når vi så har fået arbejdsministeren til at kigge på arbejdsløshedsloven, vil jeg samtidig bede ham om at kigge på den urimelige bestemmelse, der findes om, at unge under 22 år skal samle disse 26 uger på 18 måneder.

Per Hækkerup (S):

I den del af regeringens besvarelse, som økonomi- og handelsministeren kom med, var der mange interessante betragtninger.

[På Hækkerup.]

Økonomiministeren redegjorde for den internationale situation og den konjunkturudvikling, som man måtte kunne forvente, og drog den konklusion af sin vurdering, at den økonomiske politik for det kommende år må bygge på en forudsætning om, at ændringer i de ydre vilkår ikke vil yde større bidrag til lettelsen af de danske problemer. Han fortsatte: „Vi må altså selv skabe betingelserne for, at der på ny kan tilvejebringes en høj og på længere sigt stabil beskæftigelsesgrad.“ Jeg kan ikke på nogen som helst måde afdisputere økonomiministeren hans vurdering af den internationale situation og må derfor acceptere denne konklusion. Det er altså et spørgsmål om, hvad vi selv gør i vor egen økonomiske politik.

Deretter redegør økonomiministeren for forskellige sider af den politik, som regeringen agter at føre, og beskæftiger sig her med forskellige foranstaltninger, der skulle bedre eksporterhvervenes muligheder.

Jeg vil gerne sige, at jeg synes, det er en udmærket erkendelse, økonomiministeren og dermed regeringen er nået til. Jeg erindrings jo, at vi har haft adskillige drøftelser, hvor vi fra socialdemokratisk side fremførte det synspunkt, at det gjaldt om med de knappe kapitalmidler, vi har til rådighed i Danmark, at vi forsøgte at lede kapitaltilgangen over i de erhverv, som i særlig grad var eksporterende eller importkonkurrerende. Jeg har adskillige gange modtaget belæring fra ministeren om, at dette var der jo ikke meget indhold i, for hvilken virksomhed var ikke eksporterende, og hvilken virksomhed var ikke importkonkurrerende? Nu er ministeren altså nået frem til erkendelsen af, at man alligevel skal søge at følge denne fremgangsmåde. Det konstaterer jeg med tilfredshed, for så bliver der et mere realistisk grundlag for at diskutere disse enkeltheder i den økonomiske politik.

Jeg er særlig glad for, at økonomiministeren når frem til følgende erkendelse:

„Hvad eksportfinansieringen angår, vil jeg henlede opmærksomheden på de forhandlinger, som Danmarks Nationalbank og de private pengeinstitutter vil indlede om etablering af et organ med det formål at deltage i finansiering af langfristede kreditter på vilkår, der nogenlunde svarer til en række andre landes.“

Da man nu i en række andre lande over for langfristede eksportkreditter anvender det, man med et fint fremmedord kalder en selektiv kreditpolitik, det vil altså sige gennemfører en mere gunstig ordning for sådanne langfristede eksportkreditter end for andre former for kreditter, så ligger der i ministerens erkendelse her en godkendelse af, at Danmark må gøre noget tilsvarende. Jeg må formode, at Nationalbankens forhandlinger finder sted i overensstemmelse med handelsministeren og med regeringen.

Også det hilser jeg med tilfredshed, fordi vi jo ved adskillige lejligheder har drøftet spørgsmålet om denne form for kreditpolitik og vi hver gang fra regeringens side har mødt en afvisning af, at man på denne måde søgte at begunstige de særligt eksporterende erhverv med hensyn til kreditydelserne. Jeg håber, at resultatet heraf bliver, at der kommer positive beslutninger, som kommer til at begunstige eksporterhvervene på en sådan måde, at de i hvert fald opnår samme eksportkreditleligheder, som man har i de lande, vi ganske særligt konkurrerer med.

Vi har fra de to socialdemokratiske ordførers side peget på en række punkter, som vi mener man bør tage op. Det skal jeg ikke komme nærmere ind på. De supplerer de forslag, som regeringen enten har gennemført eller agter at gennemføre. Men økonomiministeren konkluderer sin egen vurdering af regeringens forslag og regeringens initiativer med at sige:

„Under alle omstændigheder må det imidlertid stå klart, at mulighederne for at løse problemerne alene ad denne vej kun er små. Derfor samler opmærksomheden sig nu om udfaldet af de indkomstforhandlinger, der er ved at begynde. Forløbet og resultatet af disse forhandlinger vil blive afgørende for konkurrenceerhvervenes omkostningsniveau i 1975 og for det grundlag, erhvervene har for at tilrettelægge deres indsats og investeringer på.“

Det er så rigtigt, som det er sagt. Det, der bare undrer mig, er, at da vi for en lille måned siden sad i forhandlinger med regeringen og der på den tid rejste sig en mulighed for, således som vi havde udarbejdet det i vor økonomiske helhedsplan, og som der var en vis sangbund for på arbejdsmarkedet, også hos de faglige organisatio-

[Før Mækkerup.]

ner, og som led i denne helhedsplan ønskede at gennemføre en indkomstpolitik under bestemte vilkår, da forfattede regeringen denne mulighed.

Vi har tidligere oplevet, at regeringen og den del af partierne, der støtter regeringens politik, og som var medlem af folketinget dengang, i 1967 igennem en afstemning her i salen forfattede en anden mulighed for at føre indkomstpolitik alene med den hensigt at vælte en socialdemokratisk regering. Jeg havde dengang lejlighed til at sige, at jeg troede og tror, at regeringen, det nuværende regeringsparti og de andre oppositionspartier, dengang begravede mulighederne for indkomstpolitik i Danmark i en halv snes år. Nu er der ikke gået en halv snes år, men nu synes regeringen altså at ville begrave mulighederne igen. I hvert fald må man sige, at den måde, regeringen har behandlet hele dette problem på, har gjort det overordentlig vanskeligere at nå frem til indkomstpolitiske løsninger.

Jeg sagde dengang, at der hviler et centnertungt ansvar på de partier, der af partipolitiske grunde væltede den daværende socialdemokratiske regerings indkomstpolitik. Jeg vil ikke bruge helt så stærkt et udtryk i dag, men hvis regeringen vil have det samme held til at føre en fornuftig politik, som den hidtil har vist, og dette er sagt i citationstegn, så kan ansvaret blive meget, meget tungt at bære.

Arentoft (FP):

I en debat som den, der føres i dag, må det efter min mening også være rigtigt at pege på sikkerheden i ansættelsesforholdene. Jeg tænker her især på forskellen mellem ansættelsesforholdene på det private arbejdsmarked og tjenestemandsansættelse eller fast ansættelse i stat og kommune. For de sidstnævntes vedkommende betyder det, at såfremt de passer deres arbejde og møder til tiden, kan de ikke afskediges. Forflyttelser skal godtgøres, og ved forbigåelse el. lign. kan man opnå ventepenge. Til sidst bliver der tale om pension, ja, i visse tilfælde endda tale om førtidspension efter ansøgning

Jeg er sikker på, at en stor del af den kritik, der af og til høres om almindelige borgers behandling på et offentligt kontor, ville

forstumme, såfremt de offentligt ansatte var ansat på almindelig funktionærbasis med normale opsigelsesvarsler. I dag kan man klage over en hr. NN på et socialkontor uden resultat. Var hr. NN ansat på funktionærbasis, kunne han få et praj fra sin chef om, at han måtte ændre sin holdning; i modsat fald måtte han se sig om efter en anden stilling.

Derfor skal jeg på grundlag af dette korte indlæg, hvor meget mere kunne siges, henstille til regeringen, at tjenestemandsløven og de kommunale tjenestemandsvedtægter tages op til revision snarest muligt. Jeg tror, der her er en farbar vej til at slette store skel imellem befolkningsgrupperne i dette land.

Kristine Heltberg (SF):

Jeg vil i de bemærkninger, jeg vil fremføre, først og fremmest pege på de ting, der allerede er sagt af mit partis ordfører, hr. Aage Frandsen, i forbindelse med hans kritik af den ordning, der skulle have været så god, omkring højskolerne og uddannelsen dér, samt på de bemærkninger, hr. Jørgen Peder Hansen kom med om uddannelsesaspektet i den nuværende arbejdsløshedssituation.

Det forekommer mig, at vi i alt for ringe grad har mærket til de overvejelser, der må gøre sig gældende angående tilbud om en uddannelse, eventuelt knyttet til ordninger i retning af sabbatår eller sabbat måneder el. lign., som ikke nødvendigvis kun bør udstrækkes til de arbejdsløse, både de unge af dem, der ikke er registreret, og de voksne af dem, som er registreret, men i og for sig også til andre mennesker, også dem, der er ansatte og har såkaldt godt arbejde, som de bare gerne vil uddybe, som de vil have en højere uddannelse til at bestride bedre. En udbredt adgang til efteruddannelse, opskoling og omskoling vil simpelt hen tage presset af arbejdsløshedssituationen, hvis den udstrækkes ikke blot til dem, der er tvunget ud i arbejdsløshed og derved eventuelt tvunget til en eller anden form for omskoling, men også til andre, dem, der gerne vil gøre det frivilligt.

Det forekommer mig, at netop i den nuværende situation har vi en ikke særlig lykkelig, men dog fornuftig, anledning til at rette op på den tilstand, der bevirker, at ca.

[Kristino Helthberg.]

70 pct. af vores arbejdsstyrke har en ganske utilfredsstillende skoling bag sig. Det er dyrt, vil man sige, og det er det selvfølgelig også, men det er ganske givet dyrere blot at lade stå til og lade både potentielle elever og potentielle lærere glide ud i arbejdsløsheden og hvad dermed følger. Om de følger, det har både psykisk og fysisk, er der jo sagt temmelig meget i dag, det vil jeg ikke gentage. Jeg vil blot minde om, at vi dog har været endnu længere nede og netop klaret et og andet ved hjælp af en anden holdning til alle uddannelsesproblemerne, end vi åbenbart har i øjeblikket. I 1813, statsbankerotens år, lagdes grundlaget for den skolereform af 1814, som formodentlig har været den helt afgørende reform for landets fremtidige udvikling i retning af velstand.

I øjeblikket har vi jo en arbejdsstyrke, der nok har haft den grundlæggende skoleuddannelse, men vi er kommet utrolig langt bagefter i forhold til andre lande, der for længst har indhentet os, fra dengang vi var en slags førende på feltet omkring den almindelige uddannelse. Det forekommer mig, at vi i øjeblikket har en anledning til virkelig at tage et tigerspring i retning af at rette op på misforholdene inden for voksenuddannelsen og formindske de uddannelsesmæssige kløfter mellem generationerne, et tigerspring, der vil bevirke, at Danmark genvinder sin engang selvfølgelig plads, hvad uddannelse angår, i forhold til andre nationer, vi ynder at sammenligne os selv med.

I den forbindelse forekommer det mig, at det ville være på sin plads, hvis man tog udkastet til fritidsloven op til fornyet vurdering, før man sender det ud som et lovforslag. Netop i lyset af den situation, vi er i, forekommer det mig, at en helt anden fritidslov end den, vi har set udkastet til, vil være velkommen og vil være i stand til at hjælpe i den situation, vi befinder os i.

Jeg vil altså erindre om, at voksenuddannelsen er et forsømt felt, et felt, som naturligt knytter sig til arbejdsløshedsperioden, og et felt, hvor vi kan benytte den periode, der i øvrigt er negativ og ødelæggende, til at bygge op, sådan at Danmark har en bedre uddannet arbejdskraft, en bedre skolet befolkning, en mere selvstændigt tænkende og

mere kritisk uddannet befolkning den dag, vi atter har mulighed for at udvikle os fremad og mærker opgangen under sejlene.

Ingeborg Gjerding (FP):

Jeg er overbevist om, at blot man har tid nok, er det muligt at indrette sig på alt, men når der ikke gives tid nok og der ustandselig laves om, så løber man vild i det og føler sig usikker. Det er i virkeligheden erhvervenes situation i dag. Ingen kan indrette sig og projektere, fordi forandringerne og lovforslagene følger for hastigt efter hinanden.

Nu har man jo så travlt med at klandre den nuværende regering, men jeg vil anklage en helt anden part, idet jeg mener, den eneste årsag er, at der i mange år har eksisteret en sand heksejagt på kapitalproduktion. Det er lige ved at være en forbrydelse at tjene penge. Vi har i alt for høj grad brugt misundelsen i vores slagord. Hvis f. eks. en lønmodtager går hjem med flere penge i posen end en kammerat på grund af fradrag som følge af lån, bliver det sagt til ham, at han har større fordele end andre. Hvornår er det blevet en fordel at have gæld for at kunne stifte bo? Men denne generelle heksejagt på al kapitalproduktion i modsætning til kapitalforbrug har medført, at kapitalen må gemme sig under forskellige former. Nultrækprocenter er f. eks. en af dem. Flugt til udlandet er en anden form for at skaffe sig penge til investeringer. Man har ved denne heksejagt via lovforslag frataget erhvervskapitalen en væsentlig del af dens værdi, en værdiforringelse af den samlede erhvervskapital, en forringelse, som efter min mening er den egentlige årsag til inflationen, til at der gang på gang opstår store omkostningsstigninger.

Man siger, at kapitalismen snyder samfundet for skat, men mon det ikke snarere er kapitalen, som snydes for sin værdi? Derfor vil jeg komme med en idé, som jeg tror kunne anvendes. Den grunder sig på en lov, jeg mener er rigtig. Det kan anskueliggøres ved hjælp af en smule plangeometri. Forslaget lyder sådan: når efterspørgslen efter arbejdskraft stiger, vil udbuddet af arbejdskraft falde, derfor bør lønnen stige proportionalt med efterspørgslen. Når derimod efterspørgslen efter arbejdskraft falder, vil

[Ingeberg Gjørding.]

udbuddet af arbejdskraft automatisk falde, og så burde lønningerne også falde proportionalt hermed. Hvis disse regler blev periodebetinget, ville det, man mistede i den ene ende, komme igen i den anden og som følge deraf give samme indkomst som helhed. Indkomster ville være ligeligt fordelt, der ville være arbejde til alle.

Føljen er, at vi tror, træerne kan vokse ind i himlen. Hvis lønmodtagere er solidariske, må de lige så godt kunne gå nedad som opad i løn.

Kirsten Jacobsen (FP):

Vi har her i dag hørt en næsten utrolig mængde anvisninger på, hvordan man kan afhjælpe arbejdsløsheden her i landet. Det har dog undret mig, at der er én anvisning, vi ikke har fået. Vi har hørt den ganske sporadisk fra bolig- og arbejdsministeren, og det er til Grundejernes Investeringsfond. Vi kan vist alle sammen være enige om, at specielt arbejdsløsheden i byggebranchen er meget hård, og ved at føre en så uansvarlig boligpolitik har folketingset selv i årenes løb presset antallet af bygningsarbejdere op til et helt astronomisk tal. Jeg er enig i, at det både er rigtigt og nødvendigt at nedsætte boligbyggeriet, men vi må, indtil der sker en naturlig omskoling til andre erhverv, have en pligt til at yde en ekstraordinær indsats for at afhjælpe denne ulykkelige situation i byggebranchen.

Man kan så anvende to muligheder: man kan gøre, som regeringen også har foreslået, lade foretage en masse ekstraordinære anlægsarbejder, men jeg er helt sikker på, at landets økonomi ikke er alt for velstillet til at forøge de offentlige udgifter, og jeg har også på fornemmelsen, at det ikke lige præcis er nye rådhus og nye biblioteker, vi har mest brug for her i landet.

Den anden løsning finder jeg både er bedre og langt sundere. Den vil ikke alene gavne beskæftigelsen, men den vil også forbedre standarden i vores ældre boligmasse. I Grundejernes Investeringsfond har landets grundejere en kapital på ca. 1 mia kr., som ligger hen til ingen verdens nytte.

Langt den største del af landets grundejere har ikke haft økonomisk mulighed for at foretage den nødvendige og ønskværdige

vedligeholdelse af vores boligmasse, fordi folketingset har holdt huslejerne på et urimeligt lavt niveau, men ikke mindst fordi man ved boligforliget i 1966 forlangte disse bindinger i Grundejernes Investeringsfond. Jeg foreslår, at man fuldstændig og totalt frigiver disse midler til modernisering, til isolering og til ekstra vedligeholdelse. Det vil gavne mange, arbejdsløsheden vil falde, lejerne vil få bedre lejligheder at bo i, og grundejerne, og med dem samfundet, vil få bedre ejendomme. Lad ikke disse tusinde millioner kroner ligge ganske nytteløst i en fond, som ikke tjener ret meget andet formål, end at der er nogle mennesker, der sidder og administrerer dem. Da den i sin tid blev lavet, var baggrunden jo også, at de grundejere, der indbetalte midlerne i fonden, skulle kunne låne dem igen netop til disse formål. Men man lavede, som ved så mange andre lejligheder, betingelserne for at låne pengene så besværlige og så restriktive, at grundejerne overhovedet ikke kunne finde ud af, hvordan de skulle få pengene ud. Det er grundejernes egne penge, der ligger dér. Det er ikke nogle penge, som staten kommer til at give grundejerne i tilskud.

Men boligministeren er jo samtidig arbejdsminister, og derfor vil jeg gerne, at han svarer på, om regeringen vil tage skridt til ikke kun at frigive de to små kvartaler, som man har lovet, men simpelt hen at frigive hele fonden til dette fornuftige formål. Jeg er sikker på, hr. boligminister, at vi kan finde en løsning, således at frigivelsen kan ske på en rimelig og retfærdig måde. Jeg vil dog blot sige: lad være med at lade den blive så restriktiv og så besværlig og så indviklet, at ikke engang grundejerne selv kan finde ud af, hvordan de skal få pengene, og lad os rette de mærkværdige skævheder, som ikke rigtig betyder noget alligevel. Hvad vil det egentlig sige, som der står i bestemmelserne om Grundejernes Investeringsfond — kun for at anskueliggøre, hvor vanvittigt det er — at hvis en ejendom for halvdelens vedkommende består af erhverv, så kan man ikke få lån i Grundejernes Investeringsfond, og det på trods af, at disse ejendomme naturligvis på lige fod med alle andre ejendomme har indbetalt midler.

Jeg håber, at boligministeren vil besvare mit spørgsmål positivt. Det er i hvert fald en vej frem, som ikke koster staten noget.

Poul Mortensen (S):

Når man taler om beskæftigelsessituationen, så er det, ligesom man fra de fleste her i dag har talt om de rent økonomiske problemer, som er forbundet med arbejdsløshed.

Men det er, ligesom man glemmer eller måske ikke lige forstår eller er opmærksom på, hvilke psykiske problemer det skaber for dem, der er ramt af arbejdsløsheden. Jeg kan sige det med sikkerhed, jeg har nemlig selv prøvet at være ude i arbejdsløsheden, for lige at sige det til fru Grete Westergaard. Jeg er en af dem herinde i tinget, som har prøvet det på min egen krop igennem flere perioder, og jeg kan sige med sikkerhed, at den, der har prøvet at være ramt af arbejdsløshed, han føler sig i den grad sat udenfor, uden for samfundet på den måde, at hvis han bor i et mindre bysamfund eller inden for et område inden for et større bysamfund, ja så vil han helst færdes ude efter mørkets frembrud, fordi han netop føler sig som så meget sat udenfor, at han har en skyldfølelse over for det, som han overhovedet slet ingen skyld har i, nemlig den arbejdsløshed, han ufrivilligt er kommet ud i.

Der er et gammelt ord, der siger, at ledigang er roden til alt ondt, og derfor opfordrer jeg alle her i dette ting til at gøre alt, hvad man kan for at afhjælpe og imødegå den arbejdsløshed, man har nu, og den, der kommer, hvis ikke man vil gøre noget ved det, der tegner sig i den nærmeste fremtid til stor skade for vort samfund og til skade for den, der er ramt af det.

Kaj Hansen (DKP):

For et par dage siden modtog folketingets partier en henvendelse fra Danske Arkitekters Landsforbund og Akademisk Arkitektforening. I denne henvendelse gør arkitektforeningerne situationen op for dansk byggeri på følgende måde:

„Dansk byggeri befinder sig i øjeblikket i en paniksituation, som næsten har stoppet al planlægning og forberedelse af bolig- og institutionsbyggeri. Det har medført stor og stadig stigende arbejdsløshed, som truer med opløsning af byggeriets strukturer i alle led — fra planlægnings- og projekterings-team til de udførende virksomheder.“

Det er i virkeligheden situationen i en nøddeskal. Er det nu kommet som lyn fra

en klar himmel? Er det nu kommet som en tyv om natten og har overlistet regeringen og folketingets partier? Det er ikke tilfældet. Det er i virkeligheden en situation, der har været under udvikling i det meste af et års tid, uden at der fra folketingets side i tide er grebet ind heroverfor. Allerede den 1. februar, da vi behandlede kommunisternes forslag om at ophæve anlægs- og byggestopet og sætte ind for øget boligbyggeri, da kunne man, hvis man dengang havde lyttet til, hvad vi sagde, være blevet klar over, hvilken situation der ville udvikle sig, nemlig den situation, som vi nu står i. Dengang sagde boligministeren, efter at han havde redegjort for situationen, og jeg citerer fra Folketingstidende 1973-74, 2. samling, sp. 1672:

„Disse forhold giver i øjeblikket ikke anledning til at ændre den hidtidige praksis eller til at ophæve ordningen“, altså bygge- og anlægsstoppet.

Videre i sp. 1674:

„Der er dog sket og er også undervejs en vis dæmpning af byggeaktiviteten, men dette er jo i sig selv ikke foruroligende, idet det var formålet med bygge- og anlægsstoppet.“

Endelig erklæres det:

„... at vi ikke mener, der på nuværende tidspunkt foreligger oplysninger, som kan tilskynde til at slække på de foretagne restriktioner...“.

Dengang gjorde jeg heroverfor følgende gældende — sp. 1689:

„De, der virkelig vil sætte sig ind i situationen i bygge- og anlægssektoren, vil få bekræftet, at hvis det fortsætter i samme spor som nu, så er byggekatastrofen lige om hjørnet. På mange ingeniørkontorer og arkitekttegnestuer ved man ikke, hvad man skal tage fat på blot om to måneder. Da arbejdet her er første fase for boligbyggeri og anlægsarbejder, viser det, hvor alvorlig situationen er. Såfremt bygge- og anlægsstoppet ikke afvikles fornuftigt nu, samtidig med at der gennemføres foranstaltninger til et planmæssigt boligbyggeri, så anslår kyn-dige byggefolk — og det ved boligministeren — at kapaciteten i byggesektoren i andet halvår af 1974 kun vil være udnyttet 50-60 pct., og at det vil medføre en arbejdsløshed i byggefagene på 20.000 eller mere.“

Jeg synes, denne vurdering har vist sig på

[Kaj Hansen.]

ingen måde at være overdrevet og særdeles korrekt, og derfor må jeg beklage, at man ikke allerede dengang tog spørgsmålet op.

Nu har vi jo hørt her, og det er måske en situation, vi tidligere har været i, at politiske partier, der har indgået et forlig, også diskuterer, hvordan dette forlig skal forstås. Nu er vi i den paradoksale situation, at lovforslagene i det boligforlig, som 6 partier indgik i juni måned, skal vi behandle på næste fredag. Og inden vi begynder at behandle disse lovforslag overhovedet, så hører man her en diskussion om, hvad der i virkeligheden menes med, at der skal bygges 40.000 lejligheder.

Ja men hvad er det, der står i forliget? Der står, at partierne er enige om, at det i det kommende år er en rimelig målsætning at søge tilvejebragt en stabil boligproduktion på 40.000 enheder årligt. Jeg har forstået dette på den måde, også efter at hr. Svend Jakobsen har haft ordet, at dette skal tages bogstaveligt, at der skal bygges 40.000 lejligheder. Og jeg har også forstået, at hr. Bendix, måske knap så kategorisk, men nogenlunde er inde på samme tanke, at disse 40.000 lejligheder skal bygges. Men efter at jeg har haft lejlighed til at høre boligministerens tale, så ser det jo ikke ud til, at der fra regeringens side vil blive iværksat foranstaltninger, så disse lejligheder kan bygges. Boligministeren trøster sig med, at efterhånden som byggeriet går i stå, så falder renten jo nok til sidst, således at den kommer ned på et leje, hvor nogle nye skulle få begyndt at bygge. Men nu vil jeg gerne have opklaret en meget vigtig sag, fordi det er jo det boligforlig, vi skal behandle på næste fredag: er der overensstemmelse med socialdemokratiets vurdering af, at de 40.000 boliger skal bygges, eller er det sådan, at regeringen og boligministeren bare kan sige, at vi stræber alt, hvad vi kan, for at få bygget de 40.000 boliger?

Jeg tror, at det vil være nødvendigt, for at vi overhovedet også kan gå ind i en debat om, hvorledes fremtiden skal tegne sig

for boligbyggeriet, at vi får dette spørgsmål klaret op.

Formanden:

Jeg troede ikke, det længere var nødvendigt at advare mod højrestede samtaler i sidegangen.

Tastesen (S):

Jeg vil gøre et par bemærkninger om et beskæftigelsesproblem, der ikke har været så stærkt fremme i debatten, et problem, der for så vidt også var aktuelt for et år siden, da vi havde fuld beskæftigelse, men hvis løsning vanskeliggøres af den arbejdsløshedsudvikling, som vi er inde i.

Jeg tænker på de unge under 25 år, der af forskellige årsager har haft svært ved at tilpasse sig arbejdsmarkedet. Vi har i folketingets socialudvalg fulgt udviklingen for disse unges vedkommende, som i en fuld beskæftigelsessituation ikke har været motiveret eller haft mulighed for at kunne tage imod de tilbud, der kom fra arbejdsmarkedet, og drøftet, hvad der kunne gøres ved dette problem. Vi har modtaget uromeldinger fra de store byers socialområde, hvor man fortæller, at inden for de sidste par år har op mod 10 pct. af de unge mellem 18 og 25 år på et eller andet tidspunkt inden for et år modtaget offentlig forsorgshjælp.

Det drejer sig jo ikke om de unge, der får uddannelsesstøtte. Det drejer sig jo heller ikke om de unge, der har ancienniteten til at få arbejdsløshedsunderstøttelse, og det drejer sig heller ikke om dem, der er indkaldt til aftjening af værnepligt, men alligevel er det jo en forholdsvis stor gruppe af unge, det her drejer sig om. Hvordan vil vore muligheder i den situation, hvor vi ryger op på en høj arbejdsløshedsprocent, hvis ikke der sættes kraftigt ind herimod, for at kunne føre en moderne socialpolitik, for at samle disse grupper op, være?

Jeg tror, min kollega hr. Jørgen Peder Hansen har talt om de unge, som er motiveret til at gå ind i arbejdsmarkedet, hvis man kan skaffe dem lærepladser, hvis man

[Tastesen.]

kan skaffe dem uddannelse, og hvis man kan skaffe dem arbejdspladser. Der er en anden gruppe, som ligger længere ude, og det er denne gruppe, jeg tænker på. Man siger måske fra mange sider i den offentlige debat, at det er de unges egen skyld, at de ikke søger ind i en beskæftigelsessituation, at de bliver socialt klientel. Nogle siger oven i købet, at de er dovne eller ugidelige. Så nemt er problemet ikke, for det er i virkeligheden et fælles problem, som mange af de store industrilande har fået. Det er et problem, som man seriøst har behandlet i Den internationale Arbejdsorganisation i Genève, hvor man har drøftet, at denne generationskløft, disse hastige forandringer i vort moderne industrisamfund, har ført til, at man taber en meget stor gruppe af unge, som falder igennem i uddannelsessystemet, som ikke tilpasser sig arbejdsmarkedet undervejs, mens vi har så travlt med at skaffe bedre materielle vilkår, oven i købet i en tid, hvor de vestlige industrisamfund stort set har haft fuld beskæftigelse. Hvordan klarer vi dette problem, hvis vi samtidig skal have en høj arbejdsløshed?

Det, jeg vil appellere om, er, at man ikke glemmer at føre en socialpolitik, der samler disse grupper op på et tidspunkt, hvor vi har arbejdsløsheden og først og fremmest skal klare at få de motiverede i beskæftigelse. Det er vigtigt, at denne periode med arbejdsløshed, vi har, bliver så kort som muligt, at vi sætter alle midler ind på, at vi på ny kan få fuld beskæftigelse, så denne gruppe også bliver taget med. I modsat fald frygter jeg, hvis vi gennem længere tid kommer til at opleve en arbejdsløshedsprocent, der i vinterperioden vil være måske omkring 8-10, at vi udvikler sociale ghettos, hvor disse grupper, som tabes i vores materielle ræs, har håbløse forudsætninger for at blive rejst op som mennesker på ny.

Derfor beder jeg om, at man i vurderingen af, hvor vigtigt det er, at vi når frem til fuld beskæftigelse hurtigst muligt, også tænker på socialpolitikens muligheder i denne forbindelse.

Børge Pedersen (FP):

Statsministeren sagde i sin indledningstale, at denne regering ikke har noget ansvar for den arbejdsløshed, som nu truer, og det

må vi vel egentlig også give ham ret i. Efter mit partis mening er årsagen til den arbejdsløshed, der nu truer, at finde langt tilbage i tiden, formodentlig i 15 års fejlslagen politik her i landet.

I den forbindelse synes jeg dog at regeringen i alt fald har et ansvar for, at den ikke har været med til at løse nogle af problemerne nu. Der er noget inkonsekvent i den måde, man har gjort det på. Man har lavet en såkaldt skattenedsættelse eller skatteomlægning, hvad man vil kalde det, men samtidig har man strammet aktieselskabsskatten så ganske betydeligt, og det vil betyde, at væsentlige beløb bliver pumpet ud af vores erhvervsvirksomheder og brugt til fordeling blandt de offentligt ansatte i form af lønninger. Vores erhvervsblade har igenem de sidste 2-3 år, hvert eneste blad, været fuldt af advarende artikler om disse spørgsmål. Man har krævet en hel masse ting gennemført. Man har ønsket kapitalvindingskatten ganske betydelig lempet ikke blot for hr. Anders Andersens erhvervsfæller, men ganske specielt for erhvervslivet, for de mindre erhverv, som også har deres problemer, når det drejer sig om overdragelse.

Der er her i landet en meget stor skat på goodwill, hvis folk ønsker at sælge deres virksomhed. Det virker i den grad erhvervs-hæmmende på den måde, at det får de nuværende indehavere til at blive i deres erhverv langt ud over, hvad der ville være rigtigt, og det standser derfor tilgangen af nye og effektive folk.

Der er en anden ting, som regeringen også burde have gjort. Den burde have hævet udlånsloftet betydeligt. Den burde måske også have set mere på afskrivningsreglerne, og mit spørgsmål til regeringen vil derfor være: i hvilken udstrækning vil regeringen se på erhvervslivets problemer i relation til disse ting?

Jeg gør opmærksom på, at fremskridtspartiet ikke deler alle erhvervslivets ønsker i den retning, idet vi mener, at ændringen af afskrivningsreglerne f. eks. kun er en omlægning, men det er det, erhvervslivet ønsker, og jeg har ikke som erhvervsmand kunnet konstatere, at regeringen på ét eneste punkt har gjort noget for det, vi kalder håndværket og den mindre industri. Det er ganske særlig den mindre industri, der

[Børge Pedersen.]

kommer i klemme her, idet den mindre industri i dette land med den specielle erhvervsstruktur, vi har, i meget, meget stort omfang er underleverandør til vores eksportindustri, og når dette lille hjul, der hedder underleverandør, af en eller anden grund svigter, så kommer den store i klemme. Jeg ved, at der ude over landet er mange store virksomheder, som har haft vanskeligheder, ganske vist ofte kortvarigt, netop fordi en underleverandør er gået i stykker. Det kan kun afhjælpes ved at lette dem, og efter min mening kan det kun ske på én måde, nemlig ved direkte skattelettelser, der gælder dem alle uden undtagelse, ikke blot ganske bestemte erhvervsgræne.

Arbejds- og boligministeren (*Johan Philip- sen*):

Må jeg bede om folketingets forståelse for den konfliktsituation, jeg i øjeblikket befinder mig i, konflikten imellem ønsket om og forpligtelsen til at svare så udtømmende som gør ligt, og så dette, at det ikke må tage alt for lang tid.

Hr. Erling Dinesen nævner i sit indlæg, at det er en ejendommelig taludvikling, vi har oplevet. Må jeg om det problem sige, at de tal, der lød på 61.000, var summen af de lokale arbejdsmarkedsnævns vurderinger, og det er disse vurderinger, jeg gerne vil have gentaget hvert kvartal ud fra den opfattelse, at det må være de lokale folk, der bedst kan vurdere, hvorledes det eventuelt måtte forløbe i fremtiden, og også bedst vurdere, hvad vi kan gøre lokalt. Men det er en vurdering et stykke ud i fremtiden, behæftet med betydelig usikkerhed, og der er derfor intet mærkeligt i, at denne vurdering har vist sig at være for lav.

Så blev der inde i debatten fra flere sider nævnt dem, der er på arbejdsfordeling. Vi kender ikke de nøjagtige tal, men for en måned siden var det, omregnet til hele ugers arbejde, ca. 2.000-3.000; det er formodentlig lidt højere i øjeblikket. Men vi har for et stykke tid siden skrevet til næsten samtlige landets fagforeninger og bedt dem om at få en mere nøjagtig vurdering af, hvor omfattende det er, og også bedt dem om delvis at besvare det spørgsmål, som ingen i dette land har kunnet besvare over for mig i øjeblikket: hvor stor er ungdomsarbejdsløshe-

den? Vi har en fornemmelse af, at den er større end før, men hvor meget, og hvor omfattende er den?

Så efterlyser hr. Erling Dinesen og andre to årlige reguleringer af arbejdsløshedssunderstøttelsens højde. Nu har vi jo passeret 1. oktober, og de to årlige reguleringer indeholder jo også andre ting, som kunne ønskes ændret, hvis vi skulle over til en anden form for regulering, men jeg vil egentlig helst svare, at jeg var sindet på et senere tidspunkt at overveje en ordning, der var lig den, vi traf sidste år, med at rykke de nye tal et par måneder frem i 1975.

Så vil jeg også gerne have sagt nogle ting om de rene beskæftigelsesarbejder, hvor hr. Erling Dinesen måske har forstået det således, at mit svar var et afgjort nej. Det var det ikke. Men svaret var, at da lønkvoten ved de rene beskæftigelsesarbejder er relativt lav, måtte vi prioritere de kommunale arbejder, der er nogenlunde normale, og som kommunerne har ønsket udført, højere end de rene beskæftigelsesarbejder. Men jeg har for så vidt ikke lukket nogen dør for, hvad der måtte ske i fremtiden på dette område.

Så vil jeg også gerne i sammenhængen besvare de 3 spørgsmål, der angår miljøministeriet, investeringsrammerne og kommunernes lånerammer. Det kommunale bygge- og anlægsstop blev ophævet, vi frigav forleden dag ud over de rammer, der var eksisterende, ca. 225 mill. kr. for de hårdest ramte kommuner under vilkår, hvor vi føjede til, at det måtte være naturligt ved næste lejlighed at gå videre ad den vej, og således måtte besvarelsen af de 3 spørgsmål forstås. Også fordi vi har haft den lykkelige udvikling, at vi har fået et bedre samarbejde imellem kommunerne og arbejdsmarkedsnævnene, end vi har haft et stykke tid.

Så siges det i et spørgsmål: vil man fremskynde nødvendigt arbejde i statshavnene og i statsskovene? Ja, for statsskovenes vedkommende ligger der et fiks og færdigt forslag med en omkostning på 26 mill. kr. i år, hvoraf 20 mill. kr. er arbejdsløse, og det er vi altså indstillet på at fremme hurtigst muligt. Jeg skal vel for en ordens skyld føje til, at jeg for så vidt er inhabil i denne sag, som jeg er plantningsmand og måske ser på det problem med lidt for varme øjne, men jeg synes, det i øvrigt er et udmærket forslag.

[Arbejds- og boligministeren.]

Så vil jeg også gerne svare ja på ministeren for offentlige arbejders vegne med hensyn til problemerne omkring kystsikring og skal i øvrigt om det generelle spørgsmål, der går på de 820 mill. kr. såkaldt nedskæring på det statslige område, sige, at det er jo en begrænset stigning, og det vil af finanslovsforslaget til november direkte fremgår, hvad der er kommet ud af disse overvejelser.

Jeg vil gerne i det næste besvare nogle af de sidste af hr. Erling Dinesens spørgsmål og også nogle spørgsmål, som blev berørt af hr. Dahlgaard og andre. Det er spørgsmålet om de 40.000 boliger og spørgsmålet om realkreditlovgivningens fremtid, hvor forholdet jo er det, at vi af kendte grunde har haft nogle meget store stigninger i den effektive rente, respektive fald i kurserne. Det har ført med sig, at en lang række personer traf beslutning om byggeri under forudsætninger, som de regnede med at kunne klare, men da byggeriet var færdigt, viste det sig altså, at de havde fået nogle omkostninger af en helt anden størrelsesorden. Det er selvfølgelig en vældig uheldig udvikling, og der er i øvrigt også i vore moderne tider andre uheldige ting knyttet til vort realkreditsystem; det er så en ting for sig.

Vi har haft et vist rentefald, og vi har jo også det hensyn at tage og forhåbningen om, at det rentefald vil fortsætte, men det er så åbenbart, at vi har et vældigt behov for at komme ud af det spor, vi engang har lagt med hensyn til realkreditlånoptagelse. Jeg gør bare opmærksom på, at en kommen ud af det spor rejser øjeblikkelig det problem, at vi skal have løst overgangsbesværlighederne, og de er jo ikke ubetydelige, overgangsbesværligheder således at forstå, som alle ved, at vi fremskubber nogle lånoptagelser, som er uheldige under den nuværende masseudstedelse af obligationer.

Men uanset dette må det være muligt at få de problemer løst, og jeg vil gerne her foreslå, at jeg forhåbentlig får folketingets stilltende sanktion til at løse de tekniske problemer, der er forbundet med dette i forbindelse med Nationalbanken og i forbindelse med realkreditrådet, og at jeg så, når de tekniske problemer er stillet op i forskellige alternativer, kan forelægge det for folketingets partier under en eller anden form og sige: således kan det gøres, nu er det politi-

ske valg imellem løsningerne tilbage, et politisk valg, som jeg ikke lægger skjul på ve indeholder både positive og negative ting.

Må jeg så til hr. Erling Jensen sige, at jeg havde forleden dag lejlighed til at svare socialdemokratiets ordfører i åbningsdebatten om ATP-fonden. Der er jo anbragt ca. 8 pct. direkte i aktier, de har i henhold til gældende lovgivning lov til at gå op til 15 pct., men i øvrigt er det jo de meget høje herrer i arbejdsmarkedets parter, der styrer den udvikling, og det volder i hvert fald ingen vanskeligheder fra min side, hvis de kommer og meddeler en dag, at nu er de ved at gå mod loftet. Det, der holder dem tilbage, det forstår jeg så godt, er den forpligtelse, de har til at forvalte folks penge til højest mulig forrentning, og det har man jo ikke kunnet få ved hjælp af aktier. Men jeg skal altså i det brev, jeg har lovet at sende til bestyrelsen, føje hr. Erling Jensens navn til hr. Kjeld Olesens og så forhåbentlig få en reaktion fra dem.

Så skal jeg kun til hr. Halvgaard sige, at jeg ikke forstod, at vi med hensyn til arbejdsmarkedet og hele den undervisning, vi har, ikke har fulgt formålsparagraffen. Jeg forstod godt henstillingen, men den henstilling, vi fik, sådan som den er opdelt i de tre punkter, er jo fulgt, og den er fulgt i årevis, for de fleste af disse skoler ejes af lokale organisationer, de styres af lokale organisationer, og der er meget lidt indblanding fra central side i den måde, de arrangerer kurserne på. Det blev altså kritiseret, at de stadig væk har nogle bygge- og anlægskurser løbende, og det er rigtigt. De har et færre antal end før, men vi skal også have nogle uddannet i de kommende år til at bygge i dette land. Men i øvrigt går de allerfleste bygge- og anlægskurser på kloakeringsarbejder, hele den retning, som der er så god brug for i anledning af den miljøbekæmpelse, som vi er så småt på vej ind i.

Det er korrekt, når hr. Dahlgaard siger, at jeg har en kølig holdning til indekslån. Hvis det måtte lykkes for nogen at overbevise mig, tager jeg gerne imod det, men indtil videre har jeg en kølig holdning over for indekslån, for jeg er altså angst for konsekvenserne, ikke på et enkelt område, men for det samlede samfundsliv.

Så skal jeg takke for den sætning, at arbejdsmarkedets parter måske selv har gjort

[Arbejds- og boligministeren.]

for lidt for beskæftigelsen. Det gør jeg selvfølgelig med tanker på den arbejdsminister, der måtte lægge ryg til den omkostningsdæmpende ydelse, som man ikke tog imod, og som vitterlig har været med til at dæmpe omkostningsudviklingen i dette land.

Så har jeg selvfølgelig registreret, at hr. Haunstrup Clemmensen på de konservatives vegne har sagt, at fastprisordningen bør afskaffes. Må jeg minde hr. Haunstrup Clemmensen om, at det i det lange samråd i finansudvalget var en enlig svale med det synspunkt, men at jeg i øvrigt har været meget åben for ændringer i fastprisordningen under én ufravigelig betingelse, og det er den, at det gode, fastprisordningen bragte os, hvor de tvang både bygherren, ham, der gav tilbud, og arkitekten til at være helt anderledes omhyggelige med, at alt var på bordet og planlagt, inden man startede, det skal vi bevare for enhver pris; der er nogle sygehusskandaler i dette land, der kunne have været undgået, hvis man havde disse, jeg indrømmer blankt stramme fordringer til bygherrerne; der er masser af bygherrer, der undervejs havde lyst til at ændre dette eller hint med det resultat, at udgifterne løb fra dem. Vi kan også med den håndfaste ledelse af byggeriet undgå de mange ting, som vi har læst i aviserne om, at nu havde den foregående kommunalbestyrelse besluttet at bygge en skole til 10 mill. kr., og når den så var færdig, havde den kostet det dobbelte.

Hr. Haunstrup Clemmensen talte endvidere om byggeeksporten. Må jeg sige, at nu har byggeeksporten fra Danmark samme vilkår som al anden eksport, så der kun er mindre ting tilbage at løse på det område.

Jeg beder hr. Melchior undskylde, hvis jeg går hurtigt forbi, men i anledning af hr. Dahlgaards udtalelser beder jeg altså om, at de forslag, centrum-demokraterne havde tænkt sig at fremsætte, på normal vis bliver behandlet i de 6 partier, som stod sammen om boligforliget. Det er altså fra min side en meget venlig, men for så vidt også bestemt henstilling om, at man følger denne procedureform.

Jeg har selvfølgelig lagt mærke til, at hr. Aage Frandsen dog kunne få sig selv til at sige, at det almennyttige byggeri ikke er blevet ret meget mindre. Hvorfor nu ikke

tage skridtet fuldt ud og konstatere, at det ikke er blevet mindre, for det har vi tørre tal for, og jeg synes ikke, det tjener noget formål sådan at lege med tal; tal er nogle dejlige konkrete størrelser, som ikke kan misbruges. Det almennyttige byggeri er ikke blevet mindre, vi har administrativt sat kvoten op, således at vi, inden vi haren politisk pligt dertil, har nået boligforligets kvota på 8.000 lejligheder; det vil jeg gerne have sagt således, at det ikke kan misforstås.

Så må jeg selvfølgelig tage afstand fra tanken om, at vi skal have fuld dækning for tabt arbejdsfortjeneste. Vi er inde i en udvikling, hvor vi får en betydelig akademikerarbejdsløshed; det er vel ikke meningen, at de skal have fuld dækning for de penge, de tjente i forvejen. Så blev jeg i hvert fald tekstilarbejdersken fra Herning skyldig i den situation, at jeg har svært ved at se hende i øjnene, og det er i hvert fald ikke min opfattelse, at den betydelige lønforskel og for store lønforskel, vi har i dette land, skal overføres til et socialt område.

Må jeg så ikke om kritikken af cirkulæret om højskoleophold sige, at de cirkulærer går så vidt, som vi kan med den nuværende lov som grundlag. Den lov, vi har om arbejdsformidling og arbejdsløshedsunderstøttelse, går på de forsikrede, for det er dem, vi skal hjælpe og give rimelige vilkår; hvis man vil have andre draget ind i at gå på højskolerne, er adressen i hvert fald ikke arbejdsministeren, så er adressen en anden.

Så skal jeg i forbifarten sige, at i denne lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsunderstøttelse har vi næsten aldrig kvaler med den såkaldte 26 ugers regel. Derimod kunne der måske være anledning til at overveje den regel, som fru Grete Westergaard nævner.

Må jeg sige til hr. Otto Mørch, at jeg er da fuldkommen klar over, at arbejdsformidlingen i disse år står over for en forøget arbejdsbyrde, og at det i øvrigt er en af de ting, som vi skal tage op til overvejelse.

Så rører hr. Jørgen Peder Hansen ved et vældig ømt problem, et problem, som vi skal have løst, for det er rigtigt, at vi har nogle unge mennesker, der godt vil have en erhvervsrettet uddannelse, og vi har ikke kapacitet til dem. Det er den måske væsentligste kritik, set med mine øjne, der er ret-

[Arbejds- og boligministeren.]

tet mod regeringen under denne debat, og jeg skal opfordre undervisningsministeren til at gøre, hvad der måtte være muligt på dette felt.

Så beder jeg hr. Svend Jakobsen om at læse, hvad der står i indledningen til min tale. Men det er selvfølgelig rigtigt, at i den sidste sætning, hvor jeg fik skrevet: piskede byggeriet op i 1973, burde der have stået: piskede byggeriet op med virkning i 1973, så havde det været korrekt.

Jeg har altså for så vidt svaret på de ting, fordi når vi skal have realkreditforholdene op til nærmere vurdering, skal vi samtidig have forholdet om, at vi ikke når op på de 40.000 lejligheder i 1975, taget op til vurdering. Men jeg konstaterer blot, også i anledning af hr. Kaj Hansens udtalelser, at vi når i år en færdiggørelse af ca. 50.000 lejligheder, og vi er altså stadig væk kun nogle måneder henne i de for lave påbegyndelser af parcelhuse, som vi godt kan se. Alle ting sagt under den forudsætning, at de ting, der er i boligforliget, skal forhandles med boligforligspartierne. Må jeg minde om den sætning: der er endvidere enighed om at holde støtten til byggeriet inden for de i denne aftale fastsatte rammer.

Jeg kunne godt, hvis jeg ville, drille folketinget ved at citere videre i den betænkning, som hr. Svend Jakobsen citerede fra. Det var jo mere korrekt at citere de to næste afsnit, som vismændene også fik sagt, men det skal jeg afstå fra af tidsmæssige grunde.

Så har jeg vist svaret fru Grete Westergaard og skal vende mig til fru Kirsten Jacobsen. Fru Kirsten Jacobsen fik sagt en sætning, som lød noget i retning af, at det var sporadisk, de 150 mill. kr. blev frigivet fra Grundejernens Investeringsfond. Det er ikke den opfattelse, andre har fået. Opfattelsen har tværtimod hos mange været den, at frigivelsen var lidt for håndfast fra boligministerens side, fordi der i frigivelsesbetingelserne stod, at disse penge skulle være begyndt anvendt inden udgangen af marts måned. Jeg har fået adskillig kritik for, at disse betingelser var for snævre og for hårde. De kom selvfølgelig med i den frigivelse med det klare formål at opfylde det ønske, som mange af folketingets medlemmer havde om, at vi skulle have den beskæftigelses-

mæssige effekt af disse midler så hurtigt som muligt.

Så er jeg også nødt til at anholde sætningen om 1 milliard kr. i Grundejernens Investeringsfond til ingen verdens nytte. De fleste af disse midler er anbragt i obligationer, og enhver i dette land, det være sig her fra tinget eller udenfor, der vil anbringe penge i obligationer i øjeblikket, skal ikke høre noget ondt ord fra min side. Det er selvfølgelig en fornuftig ting.

Men jeg fik i mit første indlæg sagt, at jeg ville gerne, når boliglovene kommer til behandling, med de partier, vi sluttede forlig med, gøre forsøg på at stramme boligforligets beskæftigelsesafsnit. Og med at stramme boligforligets beskæftigelsesafsnit mener jeg selvfølgelig nogle regler, der kan fremskynde anvendelsen og frigivelsen af de midler, der er bundet i Grundejernens Investeringsfond.

Må jeg så til sidst sige, at siden den 19. juni 1974 har vi kørt dette emne i arbejds- og boligministeriet med al den kraft og de evner, vi har, og med de muligheder og den fantasi, vi havde. Der er i hvert fald, når de regnes i kronologisk rækkefølge, 13 i boligministeriet og 19 i arbejdsministeriet. Jeg skal afstå fra at nævne de mange, men de er jo delt i to afsnit: ophævelse af gældende restriktioner og lettelse i finansiering.

Det fører mig til sidst til den betragtning, som er knyttet til det første omkring diskussionen af tallene. Det er selvfølgelig rigtigt, at vi i arbejdsministeriet har diskuteret: hvilken virkning beskæftigelsesmæssigt får summen af disse foranstaltninger? Det er også rigtigt, at vi ikke har været helt enige om tallene, for det er jo en vurdering. De har bevæget sig fra omkring 22.000, og en enkelt har været oppe på 35.000 — det var ikke undertegnede, der var så højt oppe — men virkning har de foranstaltninger fået. For det, der er blevet at se på af arbejdsløshedstallene, skyldes jo den ulykkelige udvikling, hvor strømmen bort fra fabrikkerne var stærkere end det tempo, vi kunne fylde dem ind i offentlige arbejder med.

Økonomi- og handelsministeren (Nyboe Andersen):

Jeg vil gerne først konstatere, at de bemærkninger, jeg gjorde i formiddags om års-

[Økonomi- og handelsministeren.]

gerne til den nuværende vanskelige situation, i virkeligheden ikke har mødt særlig megen modsigelse fra dem, der har haft ordet i dag, og jeg tror heller ikke, at der reelt er nogen meget stor uenighed mellem os, mellem de fleste af de partier, der er her i salen i hvert fald, om det mål, som vi skal stræbe mod i den aktuelle økonomiske politik.

Jeg hørte godt nok, at hr. Erling Dinesen hævdede, at regeringen prioriterer betalingsbalancen højere end beskæftigelsen. Det er ikke rigtigt. Vores synspunkt er derimod det, at de to problemer er knyttet så nøje sammen, at de kun kan løses samtidig, og den eneste holdbare løsning består i, at vi ved samme lejlighed klarer vores tredje hovedproblem, inflationen, nemlig derved at vi opnår, at stigningen i omkostningerne fremover bliver væsentligt dæmpet. Hvis vi nemlig på kort sigt ville se ganske væk fra vores forhold til udlandet, hvis vi ville sætte kolossale ressourcer ind på for enhver pris at bringe beskæftigelsen i vejret så hurtigt som overhovedet muligt, så ville vi løbe ind i sådanne valutavanskeligheder i løbet af få måneder, at denne politik simpelt hen hurtigt ville blive slået i stykker og den samlede beskæftigelse og produktion over de næste 12 måneder ville blive mindre, end den kan blive.

Jeg er ganske enig med den radikale ordfører, hr. Dahlgaard, i de bemærkninger, han gjorde herom.

Regeringen deler den opfattelse, at arbejdsløshed ikke er acceptabel. Uenigheden her i salen består derfor i afvigende synspunkter med hensyn til de midler, der skal tages i anvendelse, det omfang, den hurtighed, hvormed de skal bruges.

Hr. Erling Jensen fremsatte en række konkrete forslag til fremme af erhvervsudviklingen. Jeg vil generelt sige, at det gælder om adskillige af de forslag, at regeringen er indstillet på at ville gennemføre dem, respektive fremsætte dem her i folketinget, eller i hvert fald undersøge mulighederne for, at de kan gennemføres.

Det gælder således forslaget om øget støtte til egnsudvikling; det er jo et emne, som flere ordførere, f. eks. hr. Jens Møller, var inde på. Det er sådan, at egnsudviklingslovens forskellige bistandsformer har

haft særlig stor betydning for erhvervslivets investeringer her på det sidste på grund af det stramme pengemarked og den stærke stigning i renten. Derfor har der i dette finansår været et meget stærkt pres på bevilgerne, ikke mindst på de lavt forrentede statslån til industri- og servicevirksomheder. Det har medført, at den tilsagnsramme på 100 mill. kr., vi har for denne låneordning, allerede nu, midtvejs inde i finansåret, er næsten opbrugt: der var pr. 1. oktober disponeret over 85 mill. kr. af de 100 mill. kr. Derfor har regeringen besluttet at anmode den europæiske investeringsbank om et såkaldt globalt lån til egnsudviklingsformål. Vi tænker os foreløbig at søge at låne 5 mill. regningsenheder eller 38 mill. kr. for dette år og vil så kunne vende tilbage til muligheden for yderligere lån til næste år.

Det er tanken, at lånet skal genudlånes på investeringsbankens betingelser; det er en rente, der sandsynligvis bliver 10½ pct. med en løbetid på 10-12 år og sådan, at staten bærer kursrisikoen på de endelige låntageres vegne. Jeg er i øvrigt bekendt med, at der er pengeinstitutter, der også fører forhandlinger med investeringsbanken om optagelse af lignende lån; videre udlåning af disse lån vil dog blive lidt dyrere.

Dernæst vil jeg gerne sige, at regeringen er indstillet på at opfylde den ramme på 100 mill. kr., der ved lov er fastsat for statens indskud i Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk, som baggrund for de såkaldte eksport- og miljølån. Jeg har drøftet sagen med finansieringsinstituttets ledelse. Man har sagt, at der i og for sig ikke er noget akut behov for en udvidelse af kapaciteten på dette område, men ledelsen mener, at når der hidtil har været så beskedne bevillinger af udlån i henhold til denne nye fordelagtige låneordning skyldes det, at indarbejdning af nye låneordninger erfaringsmæssigt tager en vis tid. Man mener, at der ikke mindst på baggrund af den seneste udvikling vil blive et stigende behov for disse såkaldte EM-lån, og vil derfor anse det for noget positivt, hvis de resterende 50 mill. kr. inden for lovens rammer kunne stilles til rådighed i det kommende finansår, og det er regeringen indstillet på at gøre.

Så har der jo været en del debat i dag om støtte til fremme af eksporten. Jeg vil gerne sige, at der, bl. a. inspireret af de møder, der

[Økonomi- og handelsministeren.]

har været på Marienborg på foranledning af folketingets erhvervsudvalg, med industrien, den store og den mindre industri, håndværket, arbejdes med planer om at omorganisere eksportfremmearbejdet. Det er planer, der ikke foreligger fuldt udarbejdet, men så meget kan da siges, at tankerne går i retning af en organisation, der styrker erhvervenes indflydelse på dette arbejde og deres engagement deri. Det er en omorganisering, der ikke i sig selv vil være udgiftkrævende, men det må nok forudses, at hvis erhvervene kommer stærkere med i eksportfremmearbejdet, vil det føre til, at der vil kunne blive et øget pres på bevillingen til fremme af eksporten.

Den udvikling, der er sket på eksportmarkederne i den senere tid, ikke mindst jo oliepris- og andre råvareprisstigninger, har medført en meget kraftig forrykkelse af købekraftens fordeling i verden, og det er naturligvis nødvendigt, at danske eksportører tilpasser sig denne ændrede geografiske fordeling af købekraften og søger at finde fodfæste i de markeder, hvor købekraften stiger særlig stærkt. En sådan omlægning vil givet skabe et ekstra behov for en eksportfremmende indsats.

Der er, som man vil vide, gennemført danske eksportfremstød i Saudi Arabien og i Iran; det er for tidligt at gøre de konkrete resultater op, men det står klart, at der vil blive muligheder for en kommende eksport af usædvanligt omfang, ikke mindst for at danske virksomheder kan medvirke i udførelsen af store projekter i disse lande.

Dansk industri og landbrug er naturligvis ivrige efter at udnytte disse muligheder, og derfor har Industrirådet og Landbrugets Afsætningsudvalg besluttet at udstationere medarbejdere til bemanning af et såkaldt dansk feltkontor i Teheran. Fra erhvervsfondens side er der ved omprioritering af planlagte aktiviteter skabt de besparelser, der er nødvendige for i en kortere periode at finansiere dette kontor, der også vil kunne danne basis for danske eksportsølgere, der kommer til Teheran.

Disse og andre forhold taler for, at de midler, der i øjeblikket er til rådighed til eksportfremme, i fremtiden næppe vil kunne række til, og derfor er regeringen indstillet på

at ville forøge disse særlige midler med 5 mill. kr.

Flere ordførere og talere har været inde på spørgsmålet om forhøjelse af låneloftet. Jeg skal gentage, hvad der fremgik af åbningstalen, at det er regeringens tanke i den allernærmeste fremtid at drøfte dette med Danmarks Nationalbank. De foreløbige oplysninger, jeg har om udnyttelsen af låneloftet efter udvidelsen i slutningen af august, tyder ikke på, at låneloftet i øjeblikket er særlig stærkt udnyttet, men jeg skal gentage, at vi vil være indstillet på at drage omsorg for sammen med Nationalbanken, at erhvervene ikke hæmmes af lånevanskeligheder ud over naturligvis og desværre de problemer, som Danmarks store afhængighed af lån i udlandet og af det høje internationale renteniveau nødvendigvis rejser for os.

Jeg skal sige om hr. Erling Jensens tanke om at omdanne håndværkerlånene til egenkapital i et nyt garantiinstitut, at det er tanker, som jeg er villig til at gå ind i en nærmere overvejelse af.

Så er der spørgsmålet om eksportkreditordningen. Der er en række talere, hr. Erling Jensen, hr. Haunstrup Clemmensen, hr. Melchior og andre, som har givet udtryk for et ønske om, at man burde revidere loven om Danmarks erhvervsfond. Det er fremgået af, hvad jeg har sagt før, at jeg i og for sig ikke har ment, at der var behov for nogen ændring af selve loven. Jeg nævnte i mit indlæg i formiddags de overvejelser, der for tiden foregår i eksportkreditrådet om en forbedring af ordningen inden for lovens rammer. Loven er jo ganske rummelig og kan danne ramme om væsentlige forbedringer, men da nu situationen er den, at såvel erhvervsudvalgets formand, hr. Haunstrup Clemmensen, som næstformanden, hr. Erling Jensen, og andre ordførere har rejst spørgsmålet om revision af loven, ja, så vil jeg da herfra nu give tilsagn om, at jeg gerne vil deltage i en drøftelse i erhvervsudvalget af spørgsmålet; så må vi jo se at finde frem til, hvad det ret beset er, man mener der skal ændres.

Mens vi er ved spørgsmålet om eksport og finansiering af eksport, så mente hr. Per Hækkerup, at regeringen havde ændret holdning til den selektive kreditpolitik — og

[Økonomi- og handelsministeren.]

det var han svært tilfreds med — da vi nu var gået med til en forbedring af finansieringsordningen for langfristede eksportkreditter. Jeg vil nu gerne sige til hr. Per Hækkerup, at hverken regeringen eller jeg personlig nogen sinde har været imod, at der skulle være særlige eksportkreditordninger, og at de skulle have samme karakter i Danmark, som de har i de lande, vi konkurrerer med. Det, vi har været skeptiske over for, er anvendelse af en selektiv kreditpolitik over for det indenlandske erhvervsliv, hvor man piller nogle brancher ud og siger: de skal have kredit, mens andre brancher ikke skal have kredit. Jeg synes nok, at den selektive kreditgivning til fordel for boligbyggeriet, vi igennem en række år har haft, vitterlig har bidraget til at rejse økonomiske problemer for os, og den er i hvert fald ikke noget godt eksempel på virkningerne af en selektiv kreditgivning, set fra et betalingsbalancesynspunkt.

Jeg vil gerne i den forbindelse også gøre en bemærkning til hr. Per Hækkerups udtalelse om, at regeringen har forpasset en lejlighed til at føre indkomstpøolitik nu i dette efterår. Jeg er helt overbevist om, at der ikke har eksisteret nogen reel lejlighed til eller mulighed for noget sådant nu her, omkring et halvt år før overenskomsternes udløb. Det, vi har gjort, er jo at få gennemført skattelettelser omtrent efter den skala, som socialdemokratiet og LO ønskede. Om der herefter til sin tid bliver brug for indgreb i overenskomstsituationen, ja, det får vi at se, og det tjener ikke noget formål at drøfte det nu — deri er jeg ganske enig med hr. Dahlgaard. Men skulle det vise sig, at arbejdsmarkedets parter ikke selv kan løse problemerne, er jeg da sikker på, at ikke mindst netop socialdemokratiet vil være særdeles positivt interesseret i at være med til at sikre en sådan løsning af disse problemer, at beskæftigelsen sikres videre frem gennem 1975. Selve det faktum, at socialdemokratiet har givet anledning til den debat om beskæftigelsen, vi fører i dag, er jo det

bedste bevis på den helt naturlige store interesse, som ikke mindst dette parti må have i dette spørgsmål.

Jeg bemærkede hr. Erling Jensens afsluttende betragtninger om økonomisk demokrati. Jeg forstår, at dette spørgsmål skal tages op og føres stærkt frem i de kommende måneder. Jeg vil i den anledning gerne minde om, at hr. Erling Jensen begyndte sit indlæg med en kraftig appel om, at nu skulle man fjerne pessimismen i erhvervene, nu skulle den erstattes med en optimistisk indstilling i erhvervslivet. Jeg tør nok sige, at hvis hr. Erling Jensen mener det alvorligt, så skal hr. Erling Jensen ikke drive på med at tale om økonomisk demokrati i den kommende tid, det er i hvert fald ikke noget, der styrker optimismen i erhvervene, tværtimod.

Så vil jeg gerne slutte med efter aftale med justitsministeren at sige et par ord i anledning af, at hr. Erling Jensen rejste spørgsmålet, om der ikke burde gennemføres en ny konkurslov, hvorved man uden at skade kreditorerne tager større hensyn til virksomheders overlevelsessevne og undgår den panikstemning, der ødelægger værdierne. Det er jo rigtigt, at der foreligger en betænknin g fra konkurslovudvalget tilbage fra 1971. Forhandlingerne om fremsættelse af et lovforslag har været stillet i bero, fordi man gerne ville have resultatet af de drøftelser, der foregår i EF om en konkurskonvention, der kunne få en hel del betydning for dansk lovgivning.

Imidlertid indeholder udvalgets lovudkast nogle regler, der sigter til at forbedre mulighederne for at opnå en sanering eller en anden frivillig ordning med henblik på at undgå konkurs. En gennemførelse af disse regler vil derfor bidrage til at imødekomme de synspunkter, der er fremført af hr. Erling Jensen, og regeringen vil gerne overveje en særskilt gennemførelse af denne del af lovudkastet.

Formanden:

Efter opfordring skal jeg her afbryde for-

[Formanden.]
handlingen og udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 18.30.

Mødet udsat kl. 17.45.

Mødet genoptaget kl. 18.30.

Formanden:

Jeg skal på ny udsætte mødet. Det genoptages kl. 19.15.

Mødet udsat kl. 18.31.

Mødet genoptaget kl. 19.15.

Forhandlingen genoptoges.

Formanden:

Vi går til anden omgang, hvor jeg skal fastsætte en taletid for ordførere til indtil 10 minutter. Det gælder stadig, at hvor der er flere ordførere, vil jeg gerne have, de deler taletiden selv.

Erling Jensen (S):

I min ordførertale tidligere på dagen sluttede jeg med at konkretisere vore ønsker til den aktuelle erhvervsudvikling. Jeg skabte denne konkretisering af to grunde, dels fordi jeg ønskede, at befolkningen skulle være klar over, at vi ikke bare ønskede at snakke om beskæftigelse og erhvervsudvikling, men at vi ønskede at handle, dels for at det skulle være muligt allerede her i aften at konstatere, om der var mulighed for at gennemføre det, vi stillede forslag om, eller om vi selv måtte arbejde videre med det og fremføre det i denne sal i form af egne lovforslag.

Jeg vil gerne have lov til nu at gennemgå de konkrete forslag, jeg stillede tidligere på dagen og prøve at vurdere den holdning, som regeringen gennem handels- og økonomiministeren har taget til dem. Jeg vil gerne indledningsvis sige, at jeg er enig med han-

delsministeren, når han siger, at noget af det, der måske er os imellem, er omfanget af aktiviteterne og den hurtighed, hvormed disse aktiviteter skal gennemføres.

Jeg tager til efterretning, at handelsministeren allerede her i aften har villet acceptere en øjeblikkelig forhøjelse af egnsudviklingsmidlerne med de bemærkninger, handelsministeren havde om det internationale lån til egnsudvikling. Men jeg er også nødt til at fastslå, at den langsigtede løsning af egnsudviklingsproblematikken kun i mere beskedent omfang blev sikret gennemført, og vi føler os derfor nødsaget til at fastholde den del af vort forslag, der består i en forhøjelse af egnsudviklingsmidlerne med mindst 100 mill. kr. på årsbasis fra det kommende finansår at regne.

Handelsministeren erklærede sig villig til at drøfte eksportproblemer i erhvervsudvalget, og det siger jeg tak for, men jeg synes, det fremgik af handelsministerens oplæg, at han ikke følte sig overbevist om, at vi havde behov for en ny lov om Danmarks erhvervsfond. Det mener mit parti fortsat vi har, og vi agter derfor at fastholde dette forslag. Men jeg har da begrundet håb om, at der i handelsministerens formulering ligger, at han vil være med et godt stykke.

Vi tager til efterretning, at handelsministeren, der tidligere var sindet at ville overveje på lidt længere sigt spørgsmålet om forhøjelse af indskuddet i finansieringsinstituttet, har sat dato på den ønskede udbetaling af de 50 mill. kr., det stadig væk er muligt at indpasse i låneloftet. Vi betragter dermed vort ønske som opfyldt.

Vi håber også at kunne betragte handelsministerens positive vurdering af den tankegang, vi fremførte om et lovforslag, der skulle gøre det muligt at skabe et garantiinstitut for lån til håndværk og mindre industri med de nuværende statsmidler, der anvendes til håndværkerlån, som noget, der går så langt, at vi i samarbejde i denne sal kan gennemføre det, og vi afventer herefter foreløbig på dette område et initiativ fra handelsministeren.

Vi manglede fra såvel handelsministeren som arbejds- og boligministeren en vurdering af vort forslag om realkreditinstitutternes overgang til ydelse af lån udelukkende som kontantlån. Vi agter at fastholde dette forslag; vi tror, det er værdifuldt både for de

[Erling Jensen.]

erhvervsvirksomheder, der beskæftiger sig med byggeri og skal vide, hvad der kan komme i gang, og i høj grad for dem, der skal anvende realkreditlånene.

Vi tager til efterretning, at handelsministeren ikke bare agter at forhøje låneloftet, men agter at forhøje det — som jeg tror handelsministeren sagde det — i meget nær fremtid. Vi går ud fra, selv om det ikke blev sagt, at den forhøjelse, der vil ske, vil blive søgt koncentreret om en forhøjelse til fordel for eksportvirksomhederne og de importkonkurrerende virksomheder, og med denne tilføjelse er vi tilfredse med dette tilsagn.

Vi er også tilfredse med, at justitsministeren markerer i dag gennem handelsministerens oplysning, at selv om det ikke er muligt at fremsætte en helt ny konkurslov med meget kort varsel, så ligger der sådanne forberedelser, at man må kunne skabe de fornødne ændringer af den nuværende konkurslov til at skabe en mere stilfærdig overgang til konkurssituationen og til at skabe større garanti for, at alle muligheder for en virksomheds videre eksistens undersøges, før virksomheden definitivt må ophøre. Vi beklager, at man ikke har ment det muligt på nuværende tidspunkt at vurdere vort forslag om en statslig bistandsfond, der kunne sikre en sådan videreførsel i en kort tid, indtil virksomhedens eksistensmulighed var konstateret eller afkræftet, at man ikke har kunnet vurdere eller stille sig positivt til denne del af det, og vi er derfor nødt til at fastholde, at vi ønsker en sådan statslig bistandsfond oprettet på baggrund af de ændringer i konkursloven, vi forventer at justitsministeren gennemfører, og som vi takker for tilsagnet om.

Jeg forstod på handelsministeren, at man vil sørge for at udvide eksportfremmeordningen. Det synes jeg er værdifuldt og rigtigt. Men jeg håber også at have forstået handelsministeren rigtigt, når jeg går ud fra, at man heller ikke på andre områder agter at forringe de eksisterende erhvervsfremmeordninger.

Jeg skal slutte med at sige, at jeg er aldeles uenig med handelsministeren, når han mener, at gennemførelsen af økonomisk demokrati bør give anledning til pessimisme i dansk erhvervsliv. Tværtimod. Erhvervslivet vil ikke kunne få løst sine afgørende

investeringsopgaver, uden at vi nu og snart går over til et system, hvor disse investeringsopgaver også vinder accept hos lønmodtagerne, og den accept hedder økonomisk demokrati.

Erling Dinesen (S):

Jeg havde for så vidt en hel del svar til arbejdsministeren og til økonomi- og handelsministeren, men da hr. Erling Jensen har stjålet min tid, er jeg nødsaget til at springe det over. Det må vente til en anden gang.

Må jeg gøre et par bemærkninger i stedet for til det forslag om motiveret dagsorden, som hr. Aage Frandsen har stillet. Vi kan ikke stemme for det. Vi har ikke noget imod at medvirke til at sikre en egentlig erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, men det er simpelt hen nødvendigt, at man får en grundig undersøgelse af det forhold først.

Hvad er fuld erstatning? Det koster noget at gå på arbejde, fortæring, kørselsudgifter, arbejdstøj, måske 5 pct., måske 10 pct., måske 15 pct. Der tjenes forskelligt. 40.000 kr., 60.000 kr., 100.000 kr., 150.000 kr. er der arbejdsledshedskassemedlemmer, der har nu. Skal man have en maksimumsats? Skal man have et gennemsnit? Skal man have et loft? På hvilken måde skal dette klares?

Det mener vi altså ikke er løst gennem det forslag om motiveret dagsorden, som er stillet. Vi vil, som vi tidligere har givet udtryk for det, gerne medvirke til en bedre ordening, og vi tror, det forslag, som vi selv har stillet og som arbejdsledshedskasserne er gået ind for, løser opgaven.

Jeg vil gerne sige til arbejdsministeren, at det er udmærket med at fremskynde udbetalingen eller fremrykke reguleringen, men det, der er behov for, det er en permanent ordening på dette felt.

I øvrigt vil jeg gerne sige, at selv om arbejdsministeren på visse områder var venlig over for de synspunkter, jeg havde fremført, og gav indrømmelser, så er der unægtelig en række punkter tilbage af afgørende betydning for den fremtidige beskæftigelsesmæssige udvikling. Vi har gerne villet have en tilslutning her i folketinget til de synspunkter, vi har givet udtryk for omkring disse ting, som vi altså finder er afgørende for beskæftigelsen fremover, og derfor skal jeg tilslutte mig at fremsætte følgende:

[Erling Dinesen.]

Forslag om motiveret dagsorden.

„Under hensyn til den forværrede beskæftigelsessituation opfordrer folketinget regeringen til effektivt at gribe ind mod den stigende arbejdsløshed.

Idet folketinget noterer sig de tilsagn, som regeringen har givet bl. a. under dagens debat, til støtte for beskæftigelsen og erhvervsudviklingen, opfordres regeringen til følgende yderligere indsats:

1. Boligforligets aftale om opførelse af 40.000 boliger årligt må sikres opfyldt ved at lade byggemomsen henstå som en offentlig prioritet eller på anden måde.

2. De kommunale investeringsrammer ophæves indtil videre, og lånerammerne udvides. Miljølovens målsætning må fremmes bl. a. gennem opførelse af rensningsanlæg m. v.

3. Beløbet til lokale beskæftigelsesarbejder forøges væsentligt.

4. Besparselsen på statens bygge- og anlægsbudget opgives i det omfang, beskæftigelsessituationen tilsiger det.

5. Forbedring af arbejdsløshedsunderstøttelsen ved at gennemføre to årlige reguleringer af dagpengesatserne.

6. Forhøjelse af egnsudviklingsmidlerne med mindst 100 mill. kr. på årsbasis.

7. Gennemførelse af lovforslag om en ny eksportkreditordning, der kan tilgodese erhvervenes ønsker om en mere omfattende, mere alsidig og mere smidig eksportfinansiering.

8. Gennemførelse af lovforslag, hvorefter realkreditlån kun ydes som kontantlån.

9. Oprettelse af en statslig bistandsfond i forbindelse med en modernisering af konkursloven.

10. Sikring af investeringsmidler til erhvervslivet og sikring af lønmodtagernes medejendomsret til kapitaltilvæksten ved gennemførelse af økonomisk demokrati.

Tinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.“

Jeg vil meget stærkt opfordre folketingets medlemmer til at gå ind for dette dagsordensforslag.

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor).

Også dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Bay (FP):

Jeg skal ikke trætte tingets medlemmer med en lang tale. Jeg skal kun konstatere, at vi i fremskridtspartiet så totalt afviser hr. Aage Frandsens dagsordensforslag. Jeg har tidligere herfra på en måske ikke helt korrekt facon omdøbt socialistisk folkeparti til „statsansatte funktionærer“. Jeg ved ikke, om det er helt rigtigt, men jeg har en lumsk anelse om, at der i dagsordenen er formet et forslag, som vil passe min gode ven eller uven, der blev den direkte årsag til, at jeg står her, nemlig den kontraktansatte adjunkt ved den højere læreanstalt, der fik dobbelt så meget i tillæg, som jeg fik i time-løn. Ham har jeg lovet at medvirke til at fyre en skønne dag med 3 måneders opsigelse, og så vil jeg nødig stemme for et dagsordensforslag, der forlanger, at han skal have fuld erstatning resten af sit liv. Ikke på vilkår. Vi siger nej. Havde der så endda stået noget om en gennemsnitsløn for LO-medlemmerne, så kunne vi have snakket om det, men ikke i dagsordensform.

LO-medlemmer. Jeg kan herfra bekendtgøre, at vi i dag er kommet med et forslag til folketingsbeslutning. Når jeg nævner det lidt uden for dagsordenen, skyldes det, at det griber ind i det, vi taler om her, nemlig overenskomsterne i løbet af vinteren. Hvis man gennemfører denne folketingsbeslutning, som opfordrer regeringen til at foranstalte, at alle statsansatte og alle offentligt ansatte ikke får en øre mere i dyrtidstillæg end LO-medlemmerne, så bliver LO-markedet nok så nemt at have med at gøre, når der skal diskuteres løn, når de i hvert fald ikke har denne provokation foran sig.

Med hensyn til den sidst foreslåede dagsorden bliver jeg nok nødt til senere at opfordre til at lade os få en pause på 8 minutter. Mere tror jeg ikke vi behøver. 2 minutter til at gå ned i vort lokale, 2 minutter til at gå tilbage og 4 minutter til at blive enige om at sige nej. Men det bliver vi jo nok nødt til at snakke lidt om, så derfor tør jeg ikke sige det på forhånd.

Der er en ganske bestemt grund til, at jeg tør sige nej. Det er fordi jeg har en god ven, der borovre i Grindsted; han er kommet

[Bay.]

med en ganske glimrende forklaring på, hvorfor han siger nej. Den første tør jeg ikke referere, for nu har jeg jo lært, at man skal passe på sin sprogbrug herinde, så jeg skal afstå fra at forklare den første motivering. Men han siger:

„A har en grund til at stemme nej til ØD, og det er, fordi A har fundet ud af, at det er de samme mennesker, der bestyrer Aktuelt, som også skal bestyre den store milliardfond, og så tør A ikke, så siger A nej.“

Halvgaard (FP):

Debatten i dag synes jeg mere har drejet sig om årsagerne til vores vanskelige beskæftigelsessituation og om at placere ansvaret herfor end om egentlige løsninger. Jeg mener, det specielt er løsninger, vi må være ude efter i sådan en forbindelse.

Hvis en debat af denne karakter om så vigtigt et spørgsmål som foranstaltninger til bekæmpelse af arbejdsløsheden skal føre til noget positivt, så må de konkrete forslag — og dermed mener jeg alle forslag fra samtlige partier, som er fremkommet her i dag — virkelig analyseres og bearbejdes omgående.

Jeg fremkom i mit første indlæg med 3 forslag, som jeg har bedt arbejdsministeren overveje. Jeg ved da godt, at det ikke er sådan nogle epokegørende forslag, det er måske småting i helheden, men jeg synes, det også er vigtigt, at vi beskæftiger os med de mindre ting, og når vi har nogle ideer, så synes jeg også, det er rimeligt, at vi kommer frem med dem.

Spørgsmålet om specialarbejderskolernes drift osv. fik jeg besvaret af arbejdsministeren. Jeg mener, at man stadig væk må have for øje, at kursusvirksomheden på specialarbejderskolerne i langt højere grad må ske i et samarbejde — og jeg siger udtrykkeligt samarbejde — med kommunerne og erhvervslivet, så hele kursusvirksomheden bliver et led i et produktivt arbejde. Vi har jo masser af eksempler på, hvordan man på skolerne kloakerer indendørs og dræner indendørs osv. og graver store huller og lægger rør ned. Man kunne lige så godt forene det med det praktiske, så man kunne få noget produktivt ud af det.

Det tredje forslag, jeg tillod mig at fremkomme med, var et forslag om, at der af statsmidler ydes et løntilskud på 50 pct. for

nyansatte, der går fra det ene beskæftigelsesområde til det andet. Det var en ydelse, produktionsvirksomheden skulle have som et vederlag for at modtage uøvede arbejdere i virksomheden. Det var, mener jeg, et tilbud, som er til gavn for den arbejdsledige, men jeg mener også, det er et tilbud til virksomheden, og at det kan lønne sig for virksomheden. Det kan friste virksomhederne til at antage nogle folk, når de ved, at de i et bestemt begrænset tidsrum kan nøjes med at betale en vis del af lønnen. Det skal selvfølgelig være tidsbegrænset. For staten betyder det også besparelser, fordi tilskuddet reducerer arbejdsløshedsdagpengene i flere tilfælde. Ulemperne ved en sådan ordning skulle blive minimale, når det fastholdes, at ordningen ikke vil blive forlænget ud over den meget kortfristede periode — vi har angivet perioden indtil april 1975.

Ordningen kunne samtidig være medvirkende til at modvirke den uheldige stivhed, der er i fagforeningsgrænserne. Efter min mening er det fagforeningsgrænserne, der i mange tilfælde er årsagen til beskæftigelsesproblemer på arbejdsmarkedet. Der er i virkeligheden arbejde nok herhjemme, der er jo masser af arbejde. Inden for landbruget slider både mand og kone både 12 og 14 timer i døgnet; der er ikke råd til medhjælp, og det betyder, at man i mange tilfælde fristes til at drive gårdene kvægløst. Denne udvikling mener jeg ikke på længere sigt er heldig for vores land. Mange landmænd er jo i den situation, at de simpelt hen ikke kan sælge deres gård på grund af kapitalvindingskatten osv.

En løntilskudsordning som den, jeg har omtalt, ville måske også i en vis form kunne finde anvendelse inden for landbruget og være til gavn for dette vigtige erhverv.

Men først og sidst mener fremskridtspartiet, at nedsættelse af indkomstskatten i forbindelse med en aftale med arbejdsmarkedets parter vil kunne bremse lønstigningen; og derved ville vores konkurrenceevne over for udlandet blive styrket, og dette ville være et væsentligt led i bekæmpelsen af arbejdsløsheden.

Christophersen (V):

Jeg føler først trang til at rette en tak til de to ministre, som efter første runde fra ordførernes side har afgivet nogle meget

[Christophersen.]

fyldige besvarelser på de mange stillede spørgsmål.

Jeg synes også, der er grund til at fremhæve den række af positive tilsagn, som ministrene gav. Jeg skal blot her i denne omgang pege på, at der altså var tilsagn om at styrke egnsudviklingsmulighederne, at der var tilsagn om, at regeringen, som den i øvrigt også ved tidligere lejligheder har bekendtgjort, stadig arbejder på kreditudvidelser, og at den desuden positivt vil overveje, hvilke muligheder der er for at forbedre håndværkets og de mindre industrivirksomheders vilkår.

I den forstand har debatten her i dag altså været positiv og været sådan, som jeg i første omgang gav udtryk for at mit parti ønskede den måtte blive. Der har været en god og fornuftig dialog, og dermed har vi dels fået afdækket en del årsager til ledigheden, dels fået udvekslet synspunkter om, hvordan den bedst muligt kan bekæmpes.

Der er fremsat to dagsordensforslag, og de er desværre ikke i stand til at opfylde de kvalitetskrav, man ellers har været i stand til at leve op til i dagens løb.

Først er der et dagsordensforslag fremsat af hr. Aage Frandsen på SF's vegne. Det kan vi ikke stemme for. Jeg synes ærlig talt, argumentationen for forslaget lå et godt stykke under den normale standard, der ellers præger argumentationer for dagsordener her i folketinget. Hr. Aage Frandsen hævdede, at ved at stemme for den dagsorden kunne man ligesom dokumentere, at man ikke ville bruge arbejdsløsheden som middel i den økonomiske politik. Jeg tror, at både regeringens og venstres holdning til ledighedsproblemet fremgår ganske klart af den stribe af initiativer, der allerede er taget, og af det forløb, debatten har haft indtil nu. Jeg tror ikke, vi også behøver at gå op til eksamen hos hr. Aage Frandsen i vores holdning til beskæftigelsesproblemernes løsning.

Desuden foreligger der et dagsordensforslag fra hr. Erling Dinesen. Han har fremsat det på vegne af socialdemokratiet, og det er jo karakteristisk for det forslag, at det er præget af synspunkter, som socialdemokratiet må vide i meget høj grad ikke kan samle flertal her i folketinget. Ethvert

parti kan naturligvis frit fremlægge sine tanker og søge tilslutning til dem, det skal jeg ikke bebrejde socialdemokratiet, men som et bidrag til ligesom at skabe en bred samling om yderligere initiativer ser jeg ikke dette forslag. Det skal jeg i øvrigt senere vende tilbage til. Jeg tror, det er ganske klart for forslagsstillerne, at det ikke er et forslag, som venstre er sympatisk stemt over for.

Dernæst har jeg nogle bemærkninger til et enkelt indlæg, der fremkom i debatten. Hr. Svend Jakobsen startede med at sige, at han undrede sig over, at jeg havde fremsat en udtalelse om, at det var formålsløst at søge ansvaret placeret for de senere års boligpolitiske udvikling. Nu forstår jeg ærlig talt ikke rigtig, hvorfor hr. Svend Jakobsen ønsker netop at rejse diskussionen på det grundlag, men det kan måske skyldes, han har lidt vanskeligt ved at opfatte det, jeg vil betegne som en ren venlighed. For naturligvis kunne man, hvis man virkelig ville anstrenge sig for det, godt placere ansvaret. Hvis vi virkelig skal grave dybt i tingene, så har boligpolitikken her i landet gennem en meget lang årrække været præget af en siksakkurs, og det førte bl.a. til, at der under forhandlingerne i 1972 og 1973 gik en meget lang periode, uden at partierne og uden at den daværende regering ligesom var i stand til at nå frem til resultater.

Hr. Svend Jakobsen sagde, at ansvaret for forsinkelsen af forslaget om momsrefusionens ophævelse i særlig grad måtte påhvile venstre. Argumentet for det var et citat hentet fra den debat, som vi holdt i marts 1973, hvor hr. Svend Jakobsen ligesom søgte at fremstille det på den måde, at egentlig havde den daværende regering i tankerne, at forslaget om momsrefusionens ophævelse hurtigt skulle gennemføres, men så tvang venstre den daværende regering til at lade forslaget ligge i 3 måneder, og så begyndte folk at bygge parcelhuse. Det må jeg sige er en højst besynderlig argumentation. Da den daværende regering og den daværende boligminister hr. Helge Nielsen den 9. marts 1973 fremsatte sit forslag om momsrefusionens ophævelse, gjorde den daværende regering det naturligvis på sit eget ansvar uden forudgående konsultationer med andre partier. Det har vi aldrig bebrejdet den, men så må man blot være

[Christophersen.]

klar over — det gik jeg ærlig talt ud fra at man dengang var klar over — at så pådrag man sig også ansvaret for, hvordan et sådant forslags fremsættelse måtte øve indflydelse på de boligforhandlinger, der var i gang.

Det var naturligt for de øvrige partier dengang — det var ikke alene venstre, det gjaldt også de øvrige — over for den daværende regering at præcisere, at man naturligvis måtte løse boligproblemerne som en helhed, og at vi så momsrefusionens ophævelse som en del af denne helhed. Derfor blev det under debatten dengang præciseret fra flere ordføreres side, fra hr. Dahlgaards side og fra min side, at ministeren ved at fremsætte dette forslag om momsrefusionens ophævelse måtte gøre sig klart, at nu kunne han ikke regne med at bruge måneder på at lave et boligforlig, men nu skulle det gå hurtigt. Da ministeren dengang gav tilsagn om, at han naturligvis ikke ville søge forslaget gennemført, før man havde fået det ind som et led i en samlet løsning, ja, så tillod jeg mig at sige — og her vil jeg godt citere fra Folketingets Forhandlinger 1972-73, sp. 4653:

„Jeg håber, ministeren“ — det var altså hr. Helge Nielsen, jeg dengang sigtede til — „samtidig er klar over, hvad det er for en opgave, han så har pådraget sig. Det er jo ganske klart, at et lovforslag af denne her karakter så lidt som de synspunkter, regeringen har givet udtryk for i sin spareplan om ændrede fradragsregler og om kapitalvindingsafgift,“ — to andre tanker, der var inde i billedet på det tidspunkt — „ikke kan ligge hen i månedsvis, uden at der bliver taget stilling til det.“

Det var, synes jeg dengang, et ganske rimeligt synspunkt. Der skete det beklagelige for den daværende regering, at den alligevel måtte bruge 3 måneder på at nå frem til en løsning, og det viste sig endda senere ikke at være nogen holdbar løsning. Men nu pludselig at lægge ansvaret for dette forløb over på et oppositionsparti, det synes jeg oprigtig talt er at forsøge at fremstille tingene på en meget ufuldstændig måde.

Nu var det i øvrigt ikke blot spørgsmålet om momsrefusionens ophævelse, jeg sigtede til i mit indlæg. Jeg sigtede til den almindelige usikre fornemmelse, der herskede i

månedsvis, hvor folk snart frygtede tinglysningsloft, snart begrænsning af rentefradragsretten, snart hel eller delvis ophævelse af momsrefusionen, snart indførelse af igangsættelsesrestriktioner — alt sammen noget, som satte en næsten panikagtig reaktion i gang. Det mener jeg fortsat er en af de væsentligste årsager til, at vi i dag står med de boligproblemer, vi har.

Men jeg vil godt gentage den venlighed, som jeg forstod at hr. Svend Jakobsen ikke i første omgang opfattede, jeg vil godt gentage, at naturligvis er det nu formålsløst at søge ansvaret placeret, fordi boligpolitikens tragedie har været, at den gennem så mange år er blevet misrøgtet.

Dahlgaard (RV):

Arbejds- og boligministeren bekræftede min formodning om, at han havde en kølig indstilling til indeksslåne- og finansieringsordningen, en finansieringsordning, som kunne føre til, at nyt byggeri kan udlejes eller sælges til rimelige priser, mens huslejen derefter udviser en normal prisudvikling. Arbejdsministeren begrundede det med, at han var ræd for, hvordan en sådan ordning kunne virke i en bredere sammenhæng. Nu forstår jeg i og for sig godt, at en arbejdsminister kan være ræd i en situation, hvor der er mange ledige. Jeg forstår også, at en boligminister kan være ræd i en periode hvor der ikke sættes særlig meget byggeri i gang, og jeg ville kunne forstå, om arbejds- og boligministeren var ræd for et boligfinansieringssystem, som er med til at fremkalde disse uheldige resultater i begge hans departementer. Men det er altså ikke det, boligministeren er ræd for, det bestående realkreditsystem. Det er en ændring, som kunne føre til, at man ved finansiering ved indeksslån opnåede, at nye boliger kunne udbydes til samme priser som bestående, og at de så udviste den samme prisudvikling fremover som alle andre varer her i landet.

Jeg håber, at den kølige indstilling, som boligministeren har til disse ting, må blive afløst af kølig omtanke. Et lille lyspunkt finder jeg i boligministerens udtalelser om, at han har overvejelser i gang eller vil sætte overvejelser i gang om ændringer på andre områder i realkreditsystemet, hvis tendens, hvis jeg forstod det ret, skulle være den at

[Dahlgaard.]

få realkreditsystemet til at virke mere stabiliserende både på byggerytme og på obligationskurser. Det er sikkert ganske betydelige forandringer, der skal ske, og så sker jo overvejelserne om indekslåneordningen i økonomiministerens regie.

Økonomiministeren gav udtryk for, at forslag om økonomisk demokrati ville virke ødelæggende for erhvervslivets optimisme. Jeg tror, at denne måde at udtrykke sig på måske kan være rigtig, hvis man med den tager sigte på den særlige udformning af økonomisk demokrati i erhvervslivet, som socialdemokratiet har stillet forslag om, og som vi må formode at det forslag, der skal arbejdes med senere her i folketingssamlingen, også vil ligne. Økonomisk demokrati er imidlertid et problem, som vi må have fat på før eller senere. Jeg vil appellere til, at socialdemokratiet ikke fastholder sin hidtidige udformning af økonomisk demokrati på en sådan måde, at en kommende vinters forhandling om dette skal føre til, at vi alle sammen fortsat bliver i vore skyttegrave. Spørgsmålet skal jo løses før eller senere, ikke i form af snuptagsløsninger. Jeg tror ikke på snuptagsløsninger på et felt, der er så kompliceret som det, der her er tale om. Og slet ikke med en tidsramme, der har noget som helst med overenskomstforhandlingerne at gøre. Men jeg tror på, at hvis vi i et bredere politisk samarbejde, der ikke nødvendigvis behøver at være så bredt, at det også kommer til at omfatte partier, der af hjertet er modstandere af økonomisk demokrati, men trods alt alligevel i et bredere politisk samarbejde kan dyrke disse ting, ja, så skulle det vel netop være en samarbejdsopgave. Al den stund økonomisk demokrati er noget, vi vil gennemføre for at få løntagere og virksomhedsledere i erhvervslivet til at samarbejde, så skulle vi også gerne selv kunne gøre det.

Der er fremsat 2 dagsordensforslag. Der er fremsat motiveret dagsorden af socialistisk folkeparti. Den vil det radikale venstre stemme imod.

Der er også fremsat et meget langt dagsordensforslag af socialdemokratiet. Dette dagsordensforslag indeholder mange ting, som mit parti er sympatisk indstillet over for. Jeg gav også under mit første indlæg her i salen udtryk for, at der var mange af

disse forslag, vi gerne vil indgå i en drøftelse af. Dagsordensforslaget indeholder også punkter, som er stridende mod den aftale, som det radikale venstre er indgået i sammen med andre partier her i salen, og derfor kan vi naturligvis ikke tilslutte os disse punkter. Dagsordensforslaget har efter vor opfattelse mere karakter af en facitliste på nogle regnestykker, som man endnu ikke har gjort sig ulejligheden at regne ud, og ud fra dette synspunkt vil jeg henstille, at vi her i folketinget ikke ordner den sag i aften, men bruger den folketingssamling, som vi nu engang har, til at se, hvad sagerne egentlig drejer sig om.

Haunstrup Clemmensen (KF):

Jeg gjorde i slutningen af mit første indlæg nogle bemærkninger vedrørende dagsordner. De bemærkninger fastholder vi. Vi mener ikke, denne debat bør udvikle sig til en større form for dagsordensatletik. Jeg vil derfor gerne straks sige, at vi ikke kan medvirke til fremme af nogen af de to dagsordner, men vil opfordre til at stemme imod dem.

Jeg vil gerne tro, at det sikkert er smukke motiver, der ligger til grund for begge dagsordner, men den af socialistisk folkeparti foreslåede er efter vor mening så upræcis og så ubestemt i sit ordvalg, at vi allerede af den grund må gå imod.

Vedrørende den af hr. Erling Dinesen på socialdemokratiets vegne foreslåede dagsorden vil jeg gerne sige, at vi tror, det er en uskik, hvis ligesom udgaver af forkortede partiprogrammer skal formuleres i dagsordensforslag. Ligesom hr. Dahlgaard havde lejlighed til at sige det for et øjeblik siden, er der punkter her, som vi har sympati for, og andre punkter, hvor sympatien kan være på et meget lille sted, men vi advarer mod, at man ligesom gammeldags lokalredaktører arbejder efter linjebetalingsystemet og derfor gør det så bredt, som det overhovedet er teknisk muligt. Derfor må det være naturligt for os at gå til selve realiteterne.

Der kan være grund til at glæde sig over, at nu synes i hvert fald alle i denne sal enige om alvoren i beskæftigelsessituationen. Efter vor mening har der været for mange, der for længe har tøvet og undervurderet alvoren i situationen.

[Haustrup Clemmensen.]

Også vi vil gerne takke for en del imødekommethed fra ministrenes side og dermed fra regeringens side, også over for forslag, som vi har lagt megen vægt på blev fremmet. Vi beklager, at det ikke er sket tidligere, for vi mener, som jeg har haft lejlighed til at understrege det før, at der går så lang tid, fra en beslutning er taget, til dens positive virkninger kan spores, at det gælder om at træffe disse beslutninger på et tidligt tidspunkt.

Vi synes, det er nødvendigt at fremhæve, med den placering boligproduktionen har i vort totale beskæftigelsesbillede, at den konservative ordfører i disse spørgsmål, hr. Bendix, netop har understreget, at de 40.000 boliger, der er nævnt i boligforliget, efter vor mening må være minimum og maksimum netop for den fremtidige boligproduktion i den periode, der her er tale om.

Det, man måske hæfter sig mest ved, er undladelsessynder fra ministres side, bemærkninger, man ligesom har savnet. Jeg havde lejlighed til at efterlyse større forståelse for byernes konsulentvirksomhed; vi mener, der er en væsentlig forskel dér mellem den stilling, landbruget har, og den stilling, byerhvervene har. Vi ønsker ikke landbrugets stilling forringet, men vi ønsker byerhvervene stillet lige så forstandigt og konstruktivt på dette område.

Derudover lagde vi mærke til, at de to ministre, der svarede, ikke blot talte på egne vegne, men i en række tilfælde også talte på ministerkollegers vegne. Vi havde med glæde set, hvis en af de to svarende ministre havde talt også på finansministerens vegne og vi derved kunne have hørt, hvordan regeringen stillede sig til vore tanker om at undgå dobbeltbeskatning af aktieselskaber fremover, om vore synspunkter vedrørende investeringsfradrag, vedrørende ændringer og forbedringer i afskrivnings- og nedskrivningsproblematikken. Vi håber stadig på at få positive svar på disse områder.

Må jeg til sidst bare gøre et par korte bemærkninger til to af de andre indlæg, der

har været i debatten. Jeg vil gerne sige — jeg håber ikke, at det skuffer hr. Jørgen Peder Hansen for meget eller volder ham vanskeligheder internt — at vi havde megen sympati for de synspunkter, hr. Jørgen Peder Hansen gav udtryk for vedrørende den erhvervsfaglige uddannelse. Vi finder, at i forhold til den akademiske uddannelse er de erhvervsfaglige uddannelser stillet alt for beskedent; det er en omprioritering, der på dette område er behov for.

Jeg har ikke nogen større forhåbning om, at det hjælper, men når den kommunistiske ordfører for jeg ved ikke hvilken gang i partiets historie tager patent på det arbejdende folks vegne, så må jeg lige sige, at der lykkeligtvis for denne befolkning er andre arbejdende i dette samfund end dem, kommunisterne regner for deres proselytter, og det ville måske være sanerende for den politiske debat, hvis man erkendte det.

Der har været anvendt mange ord under debatten i dag. Nu er det først og fremmest handling, der er brug for for at løse det alvorlige samfundsonde, vi i dag har behandlet.

Melehior (CD):

Jeg svarede jo efter mit indlæg i første runde straks hr. Dahlgaard. Da arbejds- og boligministeren senere også kommenterede centrum-demokraternes forslag med henblik på øget beskæftigelse med, at dette forslag skulle have været forhandlet først med boligforligets partier, vil jeg gerne gentage, at i den udstrækning jeg har begået en formel fejl, beklager jeg denne, det har ikke været min eller mit partis hensigt, og vi er selvfølgelig klar til at overholde formalia, således at den eksisterende tillid gensidigt kan fortsætte.

Jeg føler trang til at sige et enkelt ord om begrebet ØD, som har været fremført i debatten i formiddags, og som nu indgår i den ene af de foreslåede dagsordner. Jeg synes, det er kedeligt, at man også vil medtage en så væsentlig og vigtig og langsigtet sag i det katalog af emner, man her har forelagt. Jeg vil på ny advare mod, at de, der går ind for

[Melchior.]

begrebet og ideerne bag økonomisk demokrati, gang på gang sætter sagen på spil, tager risici i denne, også for de pågældende så vigtige sag på en måde, som ikke gavner dens afklaring. Jeg skal ellers her afstå fra at sige — for jeg synes ikke, det hører til i denne debat — hvad det er der hindrer, at denne sag kan komme videre; der bliver nok en debat senere i samlingen om dette.

Jeg skal herefter nøjes med at tage stilling til de to fremsatte dagsordensforslag.

Mit partis gruppe kan ikke stemme for det af hr. Aage Frandsen først fremsatte forslag. Jeg sagde i min tale i formiddags, at sådan en dag bliver der sagt mange ord, også kønne ord og også velmente ord, og jeg glædede mig faktisk i formiddags og i begyndelsen af eftermiddagen over den standard, debatten havde. Den tydede på, at man afstod fra at drive partitaktisk politik, som kan være velanbragt i mange forbindelser, men at man afstod fra noget sådant i forbindelse med det emne, der er på dagsordenen i dag.

Jeg synes, at SFs dagsorden klart bryder med denne smukke intention. Det er helt oplagt, at det er et uigennemtænkt forslag. Jeg gentager mit tilsagn fra min tale i midt-dags om, at vi gerne vil medvirke til at se på, hvor mulighederne findes, hvor rimeligheden ligger, men vi kan ikke hovedkulds kaste os ud i noget, som overhovedet ikke er overset, og det kan heller ikke være meningen med dagsordensforslag. Vi må altså stemme imod.

Det samme gælder socialdemokratiets dagsordensforslag. Ja, der står jo, at det er et dagsordensforslag, og jeg ved ikke, om det er indrettet efter lige at kunne være på ét ark, jeg ved heller ikke, om det er folketingsrekord i længde. Nu er det jo heller ikke afgørende, om en ting er lang eller kort, det afgørende er, hvad der står, og jeg kan godt forstå, at en tidligere minister har følt sig fristet til, efter at det nu var statsminister Poul Hartling, der holdt åbningstale i forrige uge, at holde en socialdemokratisk åbningstale, altså et register over rigets stilling, således som denne dagsorden ser ud til at være det, set med ét partis øjne.

Jeg kunne også udmærket komme med mange gode intentioner ud fra dette hæfte, der hedder oplæg til program for centrum-

demokraterne, og jeg er sikker på, at også hr. Erling Dinesen og de, på hvis vegne han har fremsat dette dagsordensforslag, ville synes, der var mange ting deri, som vakte hans interesse, og som han gerne ville arbejde om. Det er der også i det af hr. Erling Dinesen fremsatte dagsordensforslag, men der er jo stof her til mange udvalgs-møder og til mange debatter, og vi føler ikke, at det kan være hensigten med dagsordensafslutninger på en debat at fremlægge et katalog over helt enorme lovkomplekser, hvis konsekvensberegninger ikke er foretaget, og at man i en morgen- eller aftentime skal tage stilling til alle disse ting under én afstemning, hvor man normalt ville gennemgå tingene punkt for punkt i en hel række lovforslag og gennemgå enkeltheder og stemme, alt efter som de enkelte ting nu var udformet og var mulige efter det enkelte partis opfattelse.

Derfor må vi afvise at stemme for dette forslag, vi må stemme imod det. Vi beklager faktisk også, at socialdemokratiet har følt sig foranlediget til at benytte denne debat til at fremsætte et sådant dagsordensforslag, som man ikke selv kan have haft nogen forhåbninger om skulle kunne samle flertal, og som efter min bedste overbevisning ved en sådan fremlæggelse af diverse program-punkter heller ikke er hensigtsmæssig selv set fra et snævert partisynspunkt. Centrum-demokraterne må derfor stemme imod.

Formanden:

På opfordring skal jeg her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages kl. 20.30.

Mødet udsat kl. 20.04.

Mødet genoptaget kl. 20.30.

Forhandlingen genoptoges.

Aage Frandsen (SF):

Jeg vil først komme ind på nogle af de bemærkninger, som arbejdsministeren havde til mit indlæg, og jeg er nødt til at rette et par misforståelser. For det første har

[Aage Frandsen.]

jeg aldrig talt om, at det almennyttige boligbyggeri ikke nåede dets aftalte niveau. Det, jeg talte om, var, at det ikke alene drejede sig om at få bygget parcelhuse ved statsfinansieret parcelhusfradrag, men også at få det almennyttige boligbyggeri op. Og et andet punkt, hvor jeg også mener, arbejdsministeren misforstod mig, var spørgsmålet om de mennesker, der skulle have støtte for at kunne komme på højskole. Det var ikke så meget de grupper, som ikke er under arbejdsløshedsforsikring, jeg tænkte på. Det var spørgsmålet om andre tilbud og ordentlige tilbud, sådan at det blev et effektivt forslag og ikke bare mere eller mindre et paradeforslag, som alligevel ikke udnyttes.

Og så vil jeg vende mig til det punkt, som arbejdsministeren kom meget let hen over, nemlig vores dagsordensforslag, som arbejdsministeren affærdigede ved at sige, at det ville han ikke kunne gå ind for, for hvis man skulle give fuld dækning til akademikere i tilfælde af tabt arbejdsfortjeneste, så kunne han ikke se, jeg tror, det var tekstilarbejderne i Herning i øjnene. Det er jo et fantastisk eksempel på, hvordan man forsøger at dreje et spørgsmål hen på noget helt andet. I øjeblikket har vi omkring 50.000 arbejdsløse, og vi kan forvente op imod de 100.000, det siger endda de officielle statistikker, og så giver man sig til både fra ministerens side og også senere fra fremskridtspartiets ordførers, hr. Bays, side at tale om akademikere eller en adjunkt, man har kendt, og denne adjunkt, man har kendt, skal altså være årsag til, at man ikke giver dækning til 50.000-100.000 arbejdsløse. Det er argumentationen, og derfor er det lidt vanskeligt at tage de pågældende, som har afvist vores dagsordensforslag, særlig alvorligt, fordi man simpelt hen afviser på noget, som er ganske irrelevant i denne forbindelse.

Vi går ind for fuld dækning for tabt arbejdsfortjeneste, for det første ud fra synspunktet om, at det er samfundets opgave at sørge for beskæftigelse til samfundets borgere. Kan samfundet ikke skabe beskæftigelse, må samfundet på anden måde sikre de pågældende, og er der tale om fuld beskæftigelse, er der ikke nogen risiko for, at man bruger arbejdsløshed til at presse økonomien i en bestemt retning.

Et andet væsentligt punkt for os i forbindelse med fuld dækning for tabt arbejdsfortjeneste er, at vi går ind for fuld lønudligning. Jeg kan forstå, at det er der nogen der går ind for, når det drejer sig om arbejdsløshedsunderstøttelse, fordi det i og for sig lyder pænt og tiltalende, men hvorfor i alverdens riger og lande går de pågældende så ikke også ind for, at man skal have udligning, når det drejer sig om løn. Der er da ikke bare tale om, at man skal udligne i tilfælde af arbejdsløshed.

Endelig skal det også med, når vi har fremsat dette dagsordensforslag, at et dagsordensforslag ikke er et lovforslag. Et dagsordensforslag indeholder jo ikke alle konkrete, præcise eksempler på, hvordan man vil have, at det lige nøjagtigt skal forstås, og det indeholder ikke, hvordan enkelte detaljer skal udformes. Vi synes også, det socialdemokratiske dagsordensforslag fuldt ud vidner om, at en dagsorden er ikke en helt klar præcisering af, hvordan et lovforslag skal se ud, men det er en principbeslutning, der træffes. Derfor vil vi godt sige, at vi kan da godt acceptere, når vi engang skal diskutere et konkret lovforslag om fuld dækning for tabt arbejdsfortjeneste, at man finder frem til en eller anden form for øvre grænse for at undgå, at der skulle smutte en eller anden akademiker i den højere lønklasse med. Jeg tvivler på, at der er nogen, men for at vi ikke skal stå i uvidenhed om et stykke tid, skal jeg nok spørge i arbejdsmarkedsudvalget og bede arbejdsministeren finde ud af, hvor mange arbejdsløse akademikere vi har, så vi kan se, om det er noget, som vi kan være bekendt at stille op i forhold til de 50.000 eller 100.000 arbejdsløse, vi har inden for LO- og funktionærområdet. Det må vi have på bordet, så vi kan se, om det i virkeligheden er rimeligt at tale om en enkelt adjunkt, man engang har kendt.

Men uanset om man sætter en eller anden form for øvre grænse på, er det for os helt afgørende, at alle, der befinder sig inden for LO-området, langt de fleste, der befinder sig inden for funktionærområdet, og endelig også en række af de akademikere, der starter på forholdsvis lave begyndelseslønninger, må omfattes af det, vi kalder fuld dækning for tabt arbejdsfortjeneste.

Det er jo ret vigtigt, at en gymnasieadjunkt på første år, som tjener ca. 20.000 kr.

[Aage Frandsen.]

mindre end en typograf, også får fuld dækning. Det må det vist være. Men vi kan diskutere den mere konkrete udformning, når engang et lovforslag skal behandles, men princippet om fuld dækning for tabt arbejdsfortjeneste er det afgørende.

Så sagde bl. a. den socialdemokratiske ordfører, hr. Erling Dinesen: ja men hvad er fuld dækning for tabt arbejdsfortjeneste? Så må jeg spørge hr. Erling Dinesen: hvad er 90 pct., som man i øjeblikket giver? 90 pct. må, så vidt jeg ved, være 90 pct. af de 100 pct. Hr. Erling Dinesen har selv været med til at gennemføre den nuværende ordning, og man kan da sige sig selv, at man kan køre med en ordning med 90 pct. med en form for loft, så kan man også lave en ordning, der siger 100 pct. uden loft, og så kan vi godt snakke om loft senere. Det har jeg sagt før. Men man prøver altså at afvise vores dagsordensforslag, som indeholder et centralt princip, ved at henvise til nogle enkelte små detaljeproblemer eller til en enkelt akademiker.

Videre vil jeg sige, at det er fantastisk også at høre hr. Melchior, som talte om solidaritet — hr. Melchior talte ligefrem også om, at man skulle give fuld dækning — sige, at man ikke skulle bruge de arbejdsløse på samme måde, som man kunne bruge nogle syge til at fremskaffe en vaccine, men når vi så skal diskutere det konkrete forslag, så falder hr. Melchior fra.

Jeg har brugt en del tid til at forklare vores forslag og netop understrege, at der er tale om et princip, og det er også udgangspunktet, når jeg nu kort skal tage stilling til det socialdemokratiske dagsordensforslag, som jeg også betragter som en række principper, som vi ikke er enige i i detaljer, hvis de udformes på en bestemt måde, som vi ikke kender helt præcis, fordi der er en række upræcise ting, men det er en række principper. Det drejer sig f. eks. om punktet om boligforligets aftale om 40.000 boliger om året. Vi går ind for 40.000 boliger om året, men hvilken finansieringsform det drejer sig om, står der ikke præcis her, hvilken kvota af almennyttigt byggeri eller parcelhuse står der heller ikke noget om her, men 40.000, det er vi enige om.

Det samme gælder spørgsmålet om egnsudviklingsmidlerne. Vi kan også støtte, at

de øges, men så sandelig under bestemte forudsætninger: at de går de rigtige steder hen, og at lønmodtagerne får kontrol med midlerne.

Vedrørende en eksportkreditordning, gælder det samme igen, at den kan udformes på en rigtig måde, som i konkret lovforslag ser god ud, og som vi kan støtte, den kan også udformes på en forkert måde, så vi ikke kan støtte den, men princippet støtter vi.

Det samme gælder også punkt 10, som vi fortolker på vores måde, nemlig at det er en eller anden form for sikring af lønmodtagernes medejendomsret, men det er så sandelig ikke det socialdemokratiske forslag, vi forestiller os her. Princippet, som ligger i en række forslag om lønmodtagernes medejendomsret, går vi naturligvis ind for, men ikke det socialdemokratiske forslag — det har vi diskuteret før her i folketinget.

Derfor må man sige, at dette dagsordensforslag indeholder, hvad man kan kalde alt godt fra havet, en hel masse punkter, som jo heldigvis kunne være på én side, som vi da kan overskue nogenlunde, men det indeholder ikke noget præcist. Hvis dagsordensforslaget vedtages, skal man formentlig diskutere i lange, lange tider, hvordan det konkret skal udformes. Det tager vi ikke stilling til her, vi tager stilling til nogle principper. Derfor kan vi stemme for dagsordensforslaget ud fra, at det er nogle principper, som vi fortolker på vores egen måde, og som socialdemokratiet måske fortolker på en anden måde. Netop ud fra det, at vi tager stilling til nogle principper, både når det drejer sig om vores dagsordensforslag og om det socialdemokratiske dagsordensforslag, vil det sige, at hvis der nu skulle ske det, at det socialdemokratiske dagsordensforslag om en hel masse beskæftigelsesfremmende foranstaltninger ikke blev vedtaget — det kunne jo ske — så mener jeg virkelig, at der var en anledning for socialdemokratiet til at sige: nu kunne vi ikke få disse beskæftigelsesforanstaltninger igennem i principform, men så drejer det sig i hvert tilfælde om i principform at få slået fast, at de mennesker, der bliver kastet ud i arbejdsløshed, ikke skal betale det. Derfor vil jeg endnu en gang alvorligt bede socialdemokratiet om at overveje, hvis deres dagsordensforslag ikke bliver vedtaget, så at stemme for vores dagsor-

[Aage Frandsen.]
densforslag. Der er tale om principper, der er ikke tale om detailforslag.

(Kort bemærkning).

Bay (FP):

Hr. Aage Frandsen kan være ganske rolig, det var ikke SFs kandidat i Varde, jeg tænkte på, men derimod hele flokken, der i de sidste 15 år uanstændigt har raget til sig på bekostning af dem, der skaber og virker i dette land. Det var dem, jeg tænkte på, og det er dem, jeg ikke vil være med til at sikre en stadig ragen til sig, selv om de skulle blive fyret. Og når I i jeres gruppe har en så klog mand, der vover offentligt at tale om tåbeparagraffer i forhold til dem, der er valgt i dette ting, så skulle man formene, I kunne udforme et dagsordensforslag, hvis indhold ikke var en rottefælde, man ikke kunne komme ud af.

Jens Møller (KrF):

En delegation fra Athen var engang på besøg i Sparta. De holdt en meget lang tale for spartanerne, og da de var færdige, svarede spartanerne: „Jeres tale var så lang, at vi har glemt den første halvdel, og fordi vi har glemt den første halvdel, forstod vi ikke den sidste halvdel“. Så det kom der åbenbart ikke meget ud af.

Jeg er bange for, at vi må sige, at en hel del af den debat, der er foregået her i dag, vil det gå på samme måde, den kommer der heller ikke meget ud af. Det er egentlig trist, for det er et meget alvorligt emne, vi har beskæftiget os med i dag, et emne, der faktisk næsten er for godt til, at der bliver tærsket langhalm på det på denne måde, uden at der kommer noget resultat alligevel.

Ford Motor Company har i dag sat den sidste vogn på samlebåndet, og vi ved, de skal lukke derude i Sydhavnen. De var i tv her i aften, og jeg har fået refereret, at en af tillidsmændene derude sagde, at der var mulighed for at få rekonstrueret virksomheden og reddet arbejdspladserne, og at man ville henvende sig til regeringen for at søge, om man kunne få hjælp hertil. Nu er jeg ikke godt nok inde i forholdene til at vide, om det kan lade sig gøre, men jeg vil gerne fra dette sted sige til regeringen, at hvis der er nogen rimelig mulighed for at hjælpe dem

derude, så gør det. Kunne der komme det ud af debatten her i dag, at den arbejdsplads blev reddet, så var der dog kommet noget godt ud af den.

Med hensyn til de to dagsordensforslag er der gode enkeltheder i dem begge to, og jeg tror, der er en god intention i dem. Når vi alligevel ikke kan medvirke til nogen af dem, skyldes det, dels at vi er modstandere af denne dagsordenspop, dels at en sådan dagsorden vil tvinge os til at tage stilling til tekniske problemer og muligheder uden at have nogen rimelig mulighed for at få undersøgt, om det kan lade sig gøre. Derfor kan vi ikke medvirke.

Freddy Madsen (DKP):

Først en bemærkning til hr. Otto Mørch. Jeg forstår at han har søgt med lys og lygte efter noget, som han kunne genere kommunisterne med. Det har været overordentlig svært, og jeg synes også, han er kommet overordentlig dårligt af sted med at angribe tillidsmændene på B&W. Hr. Otto Mørch må vide, at hvis ikke tillidsmændene derude — og det gælder ikke bare de kommunistiske tillidsmænd, men alle tillidsmænd — havde gjort en stor og beundringsværdig indsats i flere år for at sikre dette værft, så havde der ikke været noget værft i dag, og så havde hverken arbejdere eller funktionærer haft arbejde på denne virksomhed.

Jeg vil gerne sige til hr. Haunstrup Clemensen, at vi agter aldeles ikke at tage patent på udtrykket det arbejdende folk eller på at forsvare det arbejdende folks interesser, men det, det drejer sig om i denne sag, er jo, hvad man viser i den praktiske politik, og dér måler vi gerne vores indsats i forhold til andres.

Jeg vil sige med hensyn til det, arbejdsministeren har sagt, at det glæder mig overordentlig meget, at arbejdsministeren nu endelig har fået øjnene op for, at ungdomsarbejdsløsheden er et problem, det er også gået stærkt igennem debatten her i dag. Det er mig bare ubegribeligt, at han ikke også ved at tage intentionerne i det spørgsmål, jeg har stillet ham, kunne lade foretage en undersøgelse af, hvor stort problemet er. Det løser det ganske vist ikke, men jeg tror, det var rimeligt, at vi fik en sådan klaring af, hvad det drejer sig om. Så siger arbejdsministeren, at det almenyttige boligbyg-

[Frøddy Madsen.]

geri ikke er gået tilbage. Jeg ved ikke, hvad han bygger det på, men vi bygger vores påstand på bl. a. et indlæg i Information af Aage Munk, der er cand. oecon. og kontorchef i Boligselskabernes Landsforening, og han siger deri:

„Der er i år givet tilsagn om i alt 4.580 almennyttige lejligheder i årets første 8 måneder. Det er et fald på 31 pct. i forhold til de første 8 måneder af 1973, hvor tallet var 6.605.“

Jeg ved ikke, om arbejdsministeren har andre tal, men ellers vil jeg betragte det som kendsgerninger. Det er jo i øvrigt i overensstemmelse med de vanskeligheder, byggeriet har.

Jeg vil gerne benytte anledningen til at sige tak til arbejdsministeren for det tilsagn, han gav fru Grete Westergaard på mit spørgsmål, om man ville tage under overvejelse at ophæve 26 ugers reglen. Jeg betragter det faktisk som et tilsagn.

Så vil jeg godt sige om de dagsordener, der er foreslået, at med henblik på den dagsorden, som SF har foreslået, da er vi — det fremgår også af det indlæg, jeg har holdt — enige i de principper, som ligger i det, men jeg bliver nødt til også at sige et par bemærkninger om det, hr. Aage Frandsen sagde i forbindelse med fremsættelsen af dagsordenen, for det gør det i og for sig lidt betænkeligt for os.

Så vidt jeg husker, sagde hr. Aage Frandsen noget i retning af, at man kunne sagtens foreslå en dagsorden, der gik ud på, at regeringen skulle gå af, fordi den ikke løser arbejdsløshedsspørgsmålet, men det ville i og for sig ikke hjælpe ret meget, fordi så fik man en valgkamp, og så ville de økonomiske vanskeligheder, vi er inde i, ikke blive afhjulpet, for det er givet, at en anden regering heller ikke ville kunne rette det op.

Jeg må sige, at jeg er noget forbløffet over denne indstilling fra SFs side, for det betyder åbenbart, at man nu affinder sig med denne regering, at man siger, at vanskelighederne kun vil øges, og at de ikke vil blive så forfærdelig meget anderledes, hvis vi får en anden regering. Det er de toner, jeg hører, og jeg ved ikke, om der ligger en principiel holdning her i SFs indstilling, men jeg synes, det er skuffende, og jeg synes, det

kunne være rart at få præciseret, om der er en ændring i den holdning, som SF havde for få dage siden her i tinget.

Så vil jeg godt sige med hensyn til selve det konkrete indhold i SFs dagsorden, at vi synes godt, tingene kunne have været præciseret noget nærmere og noget bedre, men i princippet er vi enige, og derfor kan vi stemme for SFs dagsorden.

Vi har jo ved flere lejligheder fremsat dagsordensforslag her i folketinget. Ved nogle lejligheder har vi fået at vide, at det var at betragte som paradeforslag, og at det kun var politisk taktik osv. Det må jeg nu bestride. De har altid haft et velbegrundet politisk formål. Den sidste, må jeg minde om, havde det klare formål at skaffe os af med regeringen, hvilket som bekendt også var lige ved at lykkes. Men jeg må sige om den dagsorden, som socialdemokratiet her har foreslået, at den kan jeg vanskeligt se noget formål i ud over det, at den skal præcisere, hvad der er socialdemokratiets politik på beskæftigelsesområdet, og det er naturligvis et legalt formål. Man ved på forhånd, at den ikke har nogen som helst chance for at blive vedtaget her i tinget, men man vil altså præcisere sine politiske synspunkter. Med samme ret, med samme formål, kunne vi og for den sags skyld andre partier have fremsat vores beskæftigelsesprogram i et dagsordensforslag, også vel vidende, at det ikke kunne vedtages, men så havde vi præciseret tingene. Det er bare spørgsmålet, om det er helt relevant at gøre tingene på den måde.

Jeg vil ikke bestride, at det socialdemokratiske beskæftigelsesprogram indeholder en række gode punkter til fremme af beskæftigelsen, som vi fuldt ud kan acceptere, og som vi også vil være med til at støtte hen ad vejen; de går jo også igen i meget af det, jeg har sagt her i dag. Men der er også ting i det, som er uacceptable for os, og der er fremfor alt ting i det, som er helt utilstrækkelige til at løse beskæftigelsessituationen på nuværende tidspunkt.

Men det er altså socialdemokratiets politik, som man her lægger frem, og det har man ret til, og jeg synes som sagt, at det er rimeligt set ud fra socialdemokratiets synspunkt. Vi andre kan så tage til efterretning, at det er socialdemokratiets politik, og

[Freddy Madsen.]

ud fra den betragtning vil vi undlade at stemme om den dagsorden, som socialdemokratiet her har stillet.

Jeg vil godt tilføje i den forbindelse, at hvis man virkelig ønskede at ændre på beskæftigelsessituationen, hvis man virkelig ønskede at gøre noget i den aktuelle situation, så forstod man også, at det, det drejede sig om, var, at denne regering under ingen omstændigheder ville være i stand til at klare den politiske udvikling her i landet. Vi har trukket linjerne op her i dag for, hvad der er vores politik på beskæftigelsesområdet. Det afslører også, at vi på en lang række områder har langt mere vidtgående krav end dem, socialdemokratiet her har trukket op, men vi synes, at hvis socialdemokratiet virkelig ville følge den indstilling, som først og fremmest findes i arbejderbevægelsen ude omkring, så havde man også over for denne regering trukket et klart politisk alternativ op. Så havde man f. eks. på nuværende tidspunkt erkendt, at det boligforlig, som man har indgået med regeringen, ikke holder, at det er udsigtsløst at tro på, at man under de omstændigheder kan nå frem til det, som man siger man sigter efter. Så havde man fremfor alt bemærket sig noget af det, jeg synes var det væsentlige i debatten i dag, nemlig da økonomiministeren sagde, at hvis ikke parterne på arbejdsmarkedet er i stand til at klare tingene på en tilfredsstillende måde, så er det regeringens hensigt at gribe ind. Her kunne man savne en klar tillkendegivelse fra socialdemokratiet om, at en sådan politik vil man sammen med arbejdspladserne og fagbevægelsen, sammen med alle de mennesker, som ønsker en anden politik i dette land, være med til at bekæmpe med alle midler. Hvis det var en sådan politisk linje, man lagde, ville man få helhjertet støtte fra os. Det er det, der er brug for i den nuværende situation.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Hr. Freddy Madsen kan være ganske rolig. Vores syn på regeringen er naturligvis uændret. Vi skal nok ved enhver given lejlighed støtte de forslag, der kommer om mistillid til regeringen, ligesom vi håber, at

også det kommunistiske parti vil støtte vores forslag, når vi har nogle om mistillid til regeringen.

Det, jeg sagde, var, at der var tre typer dagsordensforslag, man kunne køre. Enten det, som er socialdemokratiets dagsordensforslag, at man skal fremme beskæftigelsen, eller man kunne komme med et dagsordensforslag om mistillid til regeringen. Det prøvede vi for ikke så lang tid siden, det lykkedes desværre ikke. Og vi må slå fast, at selv om man vedtog en mistillid til regeringen eller man vedtog socialdemokratiets dagsordensforslag, så er vores samfunds krise i øjeblikket så alvorlig, at den politik, som regeringen har ført, ikke på én gang kan rettes op. Vi står med en række mennesker, 50.000-100.000, som er arbejdsløse i vinter, deres problem skal vi have løst. Det var derfor, vi kom med denne type dagsorden denne gang.

(Kort bemærkning).

Kjeld Olesen:

Det er en ganske god anskuelsesundervisning dels at høre replikskiftet imellem hr. Aage Frandsen og hr. Freddy Madsen, dels at høre hr. Freddy Madsens sidste indlæg heroppefra. Her har man i virkeligheden kommunisterne i en nøddeskal. Nu ved vi, at det, det drejer sig om, såmænd ikke er at komme med rent praktiske forslag til en indsats imod arbejdsløsheden, det lader man hånt om. Det, man ønsker, er at bruge folketinget til en paradeplatform.

Vi er kommet her med nogle punkter i dag, og vi har fået nogle indrømmelser; der er andre ting, der ikke er blevet imødekommet. Vi håber, at det alligevel vil lykkes at få samlet et flertal for, at vi kan få det ført igennem. Det har ikke kommunisternes interesse. Vi har lært noget.

(Kort bemærkning).

Otto Mørch (S):

Det er hr. Freddy Madsen, der foranlediger mig til en ganske kort bemærkning. Jeg hørte, at hr. Freddy Madsen nævnte, at jeg skulle lede med lys og lygte efter den argumentation, jeg brugte med hensyn til B & W-situationen. Det var nu ikke nødvendigt, for som jeg tidligere omtalte, var den artikel i Politiken i meget, meget stort udstyr, så

[Otto Mørch.]

selv om jeg havde været svagtseende, havde jeg bemærket udtalelsen fra fællestillidsmand Erik Hansen med hensyn til funktionsnærsituationen.

Nu har vi gang på gang hørt kommunisterne tage patent på frihedskampen. Nu skal vi også høre dem tage patent på at have sikret B&Ws situation. Det var ikke tilfældet. Det lå jo sådan, at det faktisk skete på socialdemokratisk initiativ, idet det var den tidligere statsminister Krag, der med fuld musik gik ind for at støtte B&W. Det er sagen, som den ligger.

Formanden:

Hr. Knud Jespersen har ordet for en kort bemærkning, og så håber jeg, man giver de andre talere en chance.

Knud Jespersen (DKP):

Der er talt en del om anskuelsesundervisning, det var hr. Kjeld Olesen sidst. Jeg burde måske også sige for vore synders skyld til hr. Otto Mørch, at kommunisterne tager ikke patent på at redde hverken Burmeister & Wain eller andre arbejdspladser, men det, vi har gjort, er, at vi har trukket på fælles hammel, og hvis man ville denne enighed, som er både på arbejdspladser og i fagforeninger, for at sikre beskæftigelsen, så ville man ikke tillade sig at komme med socialdemokratiets partiforslag, lægge frem med 3 linjer foran og 3 bagefter og så sige til os: tag da og stem for det, så bakker vi boligforliget op sammen, det var vi imod, så bakker vi finansieringen op sammen på en særegen måde, som I har omdøbt til økonomisk demokrati. Nej, sådan kan man ikke behandle beskæftigelsesproblemet. Jeg vil meget gerne rundt omkring i landet mødes med andre og diskutere disse problemer. Det, vi ville, var at sikre, at folk kom i arbejde, og ikke stille et paradeforslag med en række uvedkommende ting. Næste gang kunne vi jo tage vores partiprogram, selv om jeg ikke anser det for at være et paradeforslag, men det væsentlige var, at man samledes nu. (*Munterhed*). Jeg forstår da godt, at man smiler lidt, for det er forbausende at høre, at der også er programmer, der ikke er paradeforslag, men det skal I nu vænne jer til at høre. Nej, det, der er afgørende i denne sag, er, at man samler sig om

at sikre, at folk kommer i arbejde, og så lader den lille Hassan med de skæve ben lige, indtil I bliver klar over, hvad det er, I vil med det, I kalder økonomisk demokrati. Indtil dette øjeblik kan vi ikke diskutere, hvad I vil, for I ved det ikke selv.

Formanden:

Hr. Jens Peter Jensen har ordet for en kort bemærkning, og så går vi over til talerækken.

Jens Peter Jensen (V):

Hr. formand, når jeg beder om ordet på dette tidspunkt, er det, fordi hr. formanden siger, at vi skal give de andre talere en chance, og inden de får denne chance, ønsker jeg at sige følgende:

Jeg synes, at dette ting i dag har ført en virkelig sober debat om disse alvorlige ting. Der er kommet mange gode ideer frem, der viser sig fra alle partiers side at være en vilje til at gøre, hvad vi kan for at imødekomme det, der er indeholdt i den forespørgsel, vi behandler. Fra regeringens side har man vist sig meget redbon over for de synspunkter, der er fremført, og derfor synes jeg egentlig, man bedst kan slutte denne debat med, at forslagsstillerne til de dagsordener, der er foreslået, trækker deres forslag tilbage. Så vil dette ting alvorligt have behandlet disse ting, vil have vist, at vi føler fælles ansvar over for det, der er sket, fælles forpligtelse over for det, der skal ske. Det er den mest værdige måde, denne i øvrigt udmærkede debat kan slutte på.

Mølgaard (DR):

Vi er atter nået ind i talerækken, og jeg skal ikke blande mig i den interne, åbenhjertige, kammeratlige diskussion, som det vist hedder blandt konkurrerende dagsordensryttere.

Der er snakket meget i den forbindelse om taktik, om manøvrer og om B&W, og min kommentar skal da alene være: ak og ve for det danske folk, om beskæftigelsesproblemet skulle løses af de kammerater.

Om SFs dagsordensforslag skal jeg sige, at tanken om at yde fuld erstatning er umiddelbart så udefineret, og tanken om at fastslå, at ingen må forlade hus og hjem som følge af arbejdsløshed, er så uoverskuelig i økonomiske og sociale konsekvenser, at vi

[Mølgaard.]

må sige nej til det, når det fremsættes som et dagsordensforslag.

Om det socialdemokratiske dagsordensforslag må jeg bemærke, at der både er en række gode enkeltheder i forslaget og også nogle dårlige. De sidste er vi naturligvis umiddelbart imod. De gode mener jeg ikke skal gennemføres ved et dagsordensforslag. Jeg mener, at socialdemokratiet er et så kvalificeret parti, der råder over en så stor mængde sagkundskab, apparat osv., at socialdemokratiet er i stand til at udarbejde private lovforslag eller måske forslag til folketingsbeslutninger på de områder, hvor der er mulighed for at komme igennem.

Jeg vil gerne for afklaringens skyld sige, at apropos punkt 1) er vores indvending den, at man refererer til et boligforlig, som vi ikke vil have nogen som helst reference til, hvis vi skal tilslutte os noget.

Punkt 2) de kommunale investeringsrammer. Det lyder positivt, hvad der står her om at ophæve dem indtil videre.

Punkt 3) de lokale beskæftigelsesarbejder skal forøges væsentligt. Hvor meget? Hvilke beskæftigelsesarbejder? Vort svar må være et spørgsmålstejn indtil videre.

Punkt 4) at opgive besparelserne på statens bygge- og anlægsbudget i det omfang, beskæftigelsessituationen tilsiger det. Nu vel, det afgørende er vel fortolkningen af ordene „tilsiger det“. Regeringen har erklæret sig villig til at få administreret fleksibelt på dette område, og jeg tror, at man dermed fra socialdemokratisk side kan være tilfreds.

Punkt 5) ja, der er noget, som er værd at overveje.

Punkt 6) forøgelse af egnsudviklingsmidlerne med mindst 100 mill. kr. på årsbasis. Dertil må vi umiddelbart sige nej. Vi tror, at egnsudviklingsmidlers forøgelse i for høj grad vil gå i forkerte lommer, og der findes adskillige sagkyndige udtalelser om, at det har været egnsudviklingsmidlers skæbne i vældig høj grad. Vi må i hvert fald forlange en sandsynliggørelse af, at forhøjede midler på dette område ikke vil gøre det.

Punkt 7) en ny eksportkreditordning, subsidier, subsidieforanstaltninger. Vi må sige nej.

Punkt 8) igen et spørgsmål, vi må se nærmere på. Dette med, at realkreditlån kun skal ydes som kontantlån, er det ikke til umiddelbart at få en afklaret indstilling til.

Punkt 9) en modernisering af konkursloven ved oprettelsen af en statslig bistandsfond. Ja, det er værd at overveje, og jeg forstår også, at regeringen har erklæret sig villig til det.

Punkt 10) sikring af investeringsmidler til erhvervslivet. Hvordan sikring? Subsidier? Hvis det er subsidier, så siger vi nej.

Og gennemførelse af økonomisk demokrati. Hvilken udgave? Er det en udgave af det gamle socialdemokratiske forslag, som har været fremme her i tinget før, så må vi også sige nej denne gang, som vi har sagt det tidligere over for dette forslag.

Men jeg synes alt i alt, at der indeholdes en række positive elementer i det socialdemokratiske forslag til motiveret dagsorden, som jeg gerne ser fremkomme på en anden måde her i tinget, og som vi gerne vil tage positiv stilling til på et senere tidspunkt. Men jeg må som helhed over for dette forslag til motiveret dagsorden sige, at vi må anbefale at stemme nej til det.

Fuglsang (DKP):

Jeg ønsker kun at berøre et enkelt problem i forbindelse med denne debat om beskæftigelsessituationen, men til gengæld et problem, som spiller en ganske stor rolle i ganske bestemte dele af landet, nemlig hele spørgsmålet omkring egnsudviklingen. Det er jo sådan, at vel er beskæftigelsesproblemet alvorligt i landet som helhed, men det er altid sådan, at disse problemer rammer hårdere i ganske bestemte dele af landet end i det øvrige land, nemlig fortrinsvis i de områder, som ligger længst fra hovedstaden med dens politiske og administrative centre, og hvor også den private kapital har sine økonomiske centre. Det har f. eks. for Nord-

[Fuglsang.]

jylland vedkommende betydet med hensyn til virksomheder og med hensyn til pengeinstitutter, at vi er blevet en filiallandsdel, som er afhængig af hovedstaden. Det vil sige, at vores landsdels problemer også med hensyn til udvikling og beskæftigelse i vidt omfang afgøres fra direktionskontorer i København.

Herudfra ser vi hele egnsudviklingsproblematikken. Vi går, som hele den nordjyske fagbevægelse har gjort det gang på gang, helt ind for, at der skal ydes støtte til en fornuftig egnsudvikling, men det er ikke nok at stille et større eller mindre antal millioner kroner til rådighed i den henseende. Det afgørende er, hvordan disse midler bliver brugt. Det afgørende er, om de bliver brugt sådan, at de effektivt tjener til gavn for befolkningen i bestemte landsdele og herudfra naturligvis også til gavn for Danmark som helhed.

Det er ikke mit indtryk, og det er ikke vores erfaringer deroppe, at den hidtidige egnsudviklingsstøtte har virket helt på denne måde. Jeg vil bare nævne et par enkelte eksempler, som viser dette.

For det første den betydelige egnsudviklingsstøtte, som blev ydet til det amerikanskejede Hope Computer i Hadsund. Jeg tror, det er tilstrækkeligt i hvert fald for fagorganiserede arbejdere at nævne dette navn. En meget betydelig støtte blev ydet til den også amerikansk ejede Monroekoncern i Hjørring, og der er mange ting, der tyder på, at disse midler er så godt som kastet ud ad vinduet. En meget betydelig støtte er ydet f. eks. til Thrige-Titan, der en overgang svang sig op til Ålborgs næststørste virksomhed, men som nu synes at nærme sig sidste vers i sin svanesang.

Det vil sige, at samtidig med, at man foreslår større midler til egnsudvikling, bør man afgjort drage lære af den slags erfaringer. Man bør tænke mere over, hvem man støtter, og til gavn for hvad man yder denne støtte. Man bør efter min mening også holde op med det hidtidige hemmelighedskræmmeri, anonymiteten omkring egnsudviklingsstøtten. Folk i de landsdele, der får denne støtte, bør vide, hvem der får den, og de bør have muligheder for gennem deres organer, lokale fagforeninger osv., at kon-

trollere, at midlerne bruges på en fornuftig måde.

Endelig til slut: egnsudvikling må også være andet og mere end blot midler til ganske bestemte formål. Der bør også skabes forudsætninger for, at de virksomheder, man enten opretter eller støtter på denne måde, har muligheder for at overleve, for at trives, for at virke. Det vil f. eks. sige en fornuftig løsning af vedkommende områders transportproblemer, og i så henseende har jo både Nordjylland og vel især Bornholm en del at tale med om. Det er også et spørgsmål om en fornuftig løsning — det gælder vel især Bornholm — af energiforsyningen. Det er et spørgsmål om løsning af en lang række andre problemer, hvor disse landsdele er forsømt, uddannelsesmæssigt, socialt, kulturelt osv. Det vil sige, at en virkelig løsning af beskæftigelsesproblemerne i sidste instans hænger sammen med en helt ny økonomisk politik.

Birgit Busk (U):

ØD står der blandt andet på socialdemokratiets dagsordensforslag. Ingen skal få mig til at synge med på visen om såkaldt økonomisk demokrati. ØD siger som bekendt ød. Skal jeg sige, hvad jeg mener, disse to bogstaver står for, så er det ødelagt demokrati.

I alle hidtidige forslag, jeg har set, er der kun tale om, at virksomheder på den ene eller den anden måde skal tappes for penge. Der har ikke været forslag fremme om, at virksomhedernes medarbejdere skulle løbe nogen som helst form for risiko ved det eventuelle makkerskab, f. eks. ved virksomhedskrak. Nej tak! Den side af sagen kommer ikke medarbejderne ved.

Jeg kan ikke stemme for hverken SFs eller socialdemokratiets dagsordensforslag.

Henning Philipsen (SF):

Det er, i hvert fald for dem af os, der er LO-medlemmer, altid særdeles interessant at høre hr. Bay tale LO-arbejdernes sag i denne forsamling. Nu forholder det sig således, at hverken hr. Bay eller jeg personlig har noget mandat til at tale LO-arbejdernes sag, men det er der visse partier der har herinde, og det har de på baggrund ikke mindst af de resolutioner, som i de sidste dage er tilgået 3 partier her i folketinget, om

[Henning Philipson.]

at prøve på at finde ud af i enighed og i fællesskab, hvordan man løser arbejdsløshedsproblemet her i landet, prøve på at etablere en fælles holdning. Det er muligt — jeg kan da prøve — at jeg kan få det til at sive ind hos hr. Bay, hvis jeg siger, at det drejer sig om socialdemokratiet, socialistisk folkeparti og Danmarks kommunistiske parti. De har altså et mandat fra arbejdspladsernes folk til at prøve på at formulere et indgreb, en politik, som fører til, at vi får fjernet den forbandelse, som arbejdsløsheden er.

Der ligger altså et mandat her bagved, og jeg ville meget gerne, om hr. Bay, når han for fremtiden så varmt taler LO-arbejdernes sag, også prøver at få sit mandat bekræftet i Sydvestjylland. Jeg synes, det ville klæde ikke mindst hr. Bay.

Der er efter min opfattelse en himmelvid forskel mellem hr. Bays fortolkning af, hvad der tjener LO-arbejderne bedst, og så den fortolkning, som ansvarlige fagforeningsfolk i dette land giver udtryk for og har givet 3 partier mandat til at give på fagbevægelsens vegne og hermed på LO-arbejdernes vegne her i tinget. Og hr. Bay bør jo vide, ikke mindst når vi fremsætter dette dagsordensforslag, at her drejer det sig ikke om en adjunkt og heller ikke om adjunkter i massevis, som hr. Bay taler om. Det ville have været forståeligt, om hr. Bay havde talt om andre samfundsgrupper i den forbindelse, f. eks. advokater, der forstår at rage til sig. Så havde det været mere aktuelt, synes jeg.

Det skal måske så føjes til også, at det drejer sig ikke alene om adjunkter. Det drejer sig om de 800 familier, som nu bliver arbejdsledige ude på General Motors. Det drejer sig om byggefagenes utalte hundreder af arbejdsløse, og det drejer sig groft sagt om 60.000, 80.000 eller måske 100.000 arbejdsløse, inden vi når nytår. Det er dem, det drejer sig om, og så kan hr. Bay for den sags skyld godt tage en enkelt adjunkt med i købet. Jeg tror ikke, det kommer til at betyde noget i hele denne sammenhæng.

Må jeg så gøre en enkelt bemærkning til boligministeren, der i formiddags sagde, at omfanget af det almennyttige byggeri ikke var blevet mindre. Det siger de tørre tal, sagde boligministeren. Jeg beklager, at boligministerens tal åbenbart har været for tørre, for den virkelige sandhed er jo, at det

almennyttige byggeri fra 1973 til 1974 er faldet med omkring 30 pct. — jeg tror, en tidligere taler i dag har nævnt 31 pct. Og skulle boligministeren være i tvivl, kan han gøre nøjagtig, som jeg har gjort, nemlig tillade sig at ringe til Boligselskabernes Landsforening; så vil han kunne få det bekræftet. For en ordens skyld vil vi gerne føje til, at en næsten tilsvarende nedgang gør sig gældende fra 1972 til 1973, og jeg synes derfor ikke, at boligministerens ord skulle stå uimodsagt.

Gert Petersen (SF):

Jeg kan i og for sig godt give hr. Jens Peter Jensen ret i, at der er kommet mange gode ideer frem under denne debat, mange interessante ideer med henblik på en forbedring af beskæftigelsessituationen. Men jeg synes alligevel, at der har været en undertone, som er gået gennem meget af debatten, og som er meget forstemmende. Jeg tror ikke, når man taler så meget om folketingets omdømme ude i befolkningen, at den ligesom akademiske — undskyld, hr. Bay — akademiske distance, som mange af dette tings medlemmer, mange af ordførerne, har lagt mellem sig og den faktiske situation, hvorunder titusinder af mennesker lever, er med til at højne dette tings omdømme.

Det kan være, hvad det være vil. Det kan vi måske ikke gøre meget ved, men det er yderst beklageligt, det er rent ud sagt synd for disse mennesker. Vi oplever i dag, hvordan vi får melding om, at 800 arbejdere må gå hjem, må afskediges fra General Motors, hvordan 6 teglværker må lukke og 100 arbejdere dér mister deres beskæftigelse. Vi har hørt om lukning af Tulipslagterierne i Vejle. Vi læser i aviserne om, at nu er arbejdsløshedsprocenten i Pandrup i Nordjylland oppe på en 30-40 pct., og så kommer hr. Bay og fortæller mig om en adjunkt ovre et sted i det vestjyske, og hvor forfærdeligt ville det ikke være, hvis denne adjunkt fik fuld dækning, hvis han blev arbejdsløs, hvad han tilfældigvis ikke bliver og ikke er i fare for at blive, som om det var det, det drejede sig om. Det, det drejer sig om, det er de mennesker, det er de slagteriarbejdere, det er de arbejdere fra General Motors, det er de levende mennesker, som i dag sættes ud fra deres arbejde, og som bliver nødt til at gå på den halve indtægt af, hvad de hidtil har

[Gert Petersen.]

gået på, eller en 3/4 eller 2/3 af deres hidtidige indtægt, og man ved udmærket vel, hvor stram økonomien er i de fleste hjem i dette land, også selv om man har gået med, hvad vi kan kalde en god arbejderindtægt.

Det er ikke så længe siden, et dagblad — jeg tror, det var Ekstra Bladet — bragte en meddelelse om to slagteriarbejdere i Vejle, en mand og en kone, som var blevet arbejdslose, og som igennem en årrække havde slidt i det og havde ligget med en ganske god indtægt, og som nu, fordi de havde ligget med den pæne indtægt, fordi de regnede med, at det kunne fortsætte, havde anskaffet sig et hus og sad i et hus med udgifter, som fulgte med osv., og som nu blev nødt til at opgive det hus, de havde siddet i, fordi dette samfund ikke kan sørge for arbejde til dem. Det er det, det drejer sig om, ikke hr. Bays adjunkter, ikke arbejdsministerens højtlønnede akademikere, de er totalt uinteressante i denne forbindelse, og jeg vil holde på, at det ved arbejdsministeren, det ved hr. Bay, det ved alle i denne sal.

Når man taler mod en fuld dækning for tabt arbejdsfortjeneste og bruger disse adjunkter og disse højtlønnede akademikere, så er det som et skjold for at undgå at komme ind i realiteterne i sagen, de realiteter, der vedrører slagteriarbejderne, der vedrører arbejderne oppe i Pandrup, der vedrører de levende mennesker fra arbejdspladserne, som bliver sat på gaden. Jeg vil tillade mig — jeg ved ikke, om udtrykket er uparlamentarisk, men jeg tror det egentlig ikke, det er et rent beskrivende udtryk at bruge udtrykket hykleri, for det er det, der er tale om. Man bruger en undskyldning for at undgå at tale om realiteterne.

Vi er på mange punkter skeptiske over for enkeltheder i det socialdemokratiske dagsordensforslag, som vores ordfører var inde på. Der er detaljer, vi ville have udformet på en ganske anden måde. Der er betingelser, vi ville have sat på, hvis det havde været os, der havde skrevet det dagsordensforslag. Men vi ved imidlertid én ting, og det er, at hvis man følger linjerne i dette forslag, så bliver der mere beskæftigelse, end der er i dag, og det må være det, det drejer sig om. Derfor kan vi, uanset at der er mange ting, vi ikke er helt enige i i detaljer, stemme for

dette dagsordensforslag, fordi vi anser det for så vigtigt, at der sættes beskæftigelse i gang.

Men omvendt må jeg indrømme, at jeg ikke helt forstår socialdemokratiet. Da man må forudse, at dagsordensforslaget bliver forkastet efter de udtalelser, der er faldet fra ordførerne, så forstår jeg ikke helt socialdemokratiet, hvis man stemmer mod forslaget om fuld dækning for tabt arbejdsfortjeneste. For sagen er jo nemlig den, som jeg har været inde på det her, at masser af mennesker — og masser af mennesker, det er nu titusinder af mennesker, og vi kommer måske op på de hundrede tusinde — kastes ud i ulykke, at den nuværende understøttelse, den nuværende erstatning, er alt for ringe, og at det, de har krav på, og det eneste, som kan forhindre, at samfundet en anden gang begynder at bruge arbejdsløsheden, er fuld dækning for den tabte arbejdsfortjeneste, som der naturligvis kan forhandles nærmere om, når det kommer til en detaljeret udformning, det er klart; men som princip bør man, hvis ikke man kan få sine forslag igennem, fra socialdemokratisk side kunne acceptere fuld dækning for tabt arbejdsfortjeneste.

Der tales af og til herinde i dette ting om noget, som hedder velerhvervede rettigheder. Da jeg kom herind i november 1966 og vi begyndte at drøfte visse skattelove, visse afskrivningsregler, som nogle af os syntes var til mest gavn for de velstillede, og som vi ville have ændret, så fik vi at vide, at det jo drejede sig om velerhvervede rettigheder. Ja men undskyld, bør retten til arbejde ikke også være en velerhvervet rettighed? Jeg ved godt, at det ikke lykkedes i 1953 at få retten knæsat i den nye forfatning, men det er dog fastslået som en målsætning i den nye forfatning, at det bør tilstræbes, at der sikres arbejde til alle.

Vi har i en periode fra begyndelsen af 1960erne og op til i år haft en situation, hvor borgerne, hvor arbejderne, funktionærerne, med fuld ret har kunnet gå ud fra, at nu var retten til at arbejde blevet sikret, nu var det blevet en velerhvervet rettighed, og nu oplever de, hvordan denne velerhvervede rettighed trædes under fode, den er ikke noget værd længere. Så er det, jeg siger, at så må samfundet komme ind og kompensere disse mennesker, erstatte dem deres tab.

[Gert Petersen.]

Det har vi travlt med, når det er andre klasser i samfundet, hvis såkaldte velerhvervede rettigheder det går ud over; men her er det arbejderne, her er det funktionærerne, her er det jævne lønmodtagere, og det er jo dem, der ligger os på sinde, hr. Bay, de jævne lønmodtagere. Her er det dem, det drejer sig om. Lad os så komme ind og sikre deres velerhvervede rettigheder, og hvis det ikke kan lade sig gøre, så sikre dem en fuld kompensation for det tab, de lider.

(Kort bemærkning).

Lindholt (FP):

Det er navnlig bemærkninger som hr. Henning Philipsens udtalelser om visse samfundsgrupper, der forsøger at rage noget til sig, der får mig op, for hr. Henning Philipsen forsøger jo selv at rage noget til sig, nemlig et mandat fra den danske arbejderstand. Ingen, heller ikke hr. Henning Philipsen eller andre i dette ting, har noget som helst mandat til at forfægte nogen enkelt samfundsgruppes meninger her i dette ting. Vor opgave og vort mandat må gå ud på at sørge for, at ingen, heller ikke arbejdere, skal lide nød i dette land.

Men vi er så udmærket klar over baggrunden for hr. Henning Philipsens, om jeg så må sige noget ubeherskede indlæg. Det er jo den simple kendsgerning, at i øjeblikket er hr. Henning Philipsens parti så hårdt trængt mellem kommunisterne og socialdemokratiet, at de ved næste valg formentlig ikke er herinde længere, og det er der ingen skade sket ved.

Formanden:

Jeg henstiller, at man også på dette sene tidspunkt koncentrerer sig om dagens emne.

(Kort bemærkning).

Bay (FP):

Jeg skal bare sige til hr. Gert Petersen, at hvis dagsordensforslaget havde været stillet, så man vidste, at det drejede sig om det, hr. Gert Petersen siger det drejede sig om, så havde han ikke ledt forgæves efter fremskridtspartiets stemmer. Men at stille et dagsordensforslag og stille det på den måde, det er uanstændigt, og det er hykleri. Og det

var af en mand, der bilder sig selv ind at være så klog.

Jeg vil til sidst sige tak for hr. Gert Petersens karakteristik af mig i Vestkysten, for hvis det, hr. Gert Petersen har præsteret herinde fra 1966 til i dag, er uendelig klogskab, hvis det er en uendelig klogskabsresultater, der har ført til det, vi i dag alvorligt diskuterer, så er jeg stolt af, at hr. Gert Petersen har skældt mig ud for en ukultiveret tåbe. For det er dog det modsatte.

(Kort bemærkning).

Henning Philipsen (SF):

Jeg vil gerne sige til hr. Lindholt, som mente, jeg var ubehersket, at han tager aldeles fejl. Så skulle han bare se, når jeg er ubehersket. Og dertil vil jeg føje, at hvis hr. Lindholt havde den samme erfaring, som jeg har med at køre med hundslæde, så ville han vide, at når man slår med pisken blandt en flok hunde, så hyler som regel altid den, der bliver ramt.

Formanden:

Jeg henstiller stadig, at man om muligt dæmper tonen ned, så den svarer til en parlamentstone.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Jeg skal meget gerne følge hr. formandens henstilling og sige til hr. Bay, at jeg aldeles ikke har anvendt de udtryk om ham, som han nu tillægger mig. Nu skal jeg ikke tale noget om hørelse og den slags ting, men nøjes med at sige, at jeg helt afstår fra at diskutere klogskab med hr. Bay.

Arbejds- og boligministeren (*Johan Philipsen*):

Det fremgik af hr. Erling Jensens sidste udtalelse, at jeg formodentlig havde udtalt mig uklart. Jeg skal bare bekræfte, at vi mener det samme. Og så siger jeg i forbifarten hr. Erling Dinesen tak for en antydning af de problemer, som fuld erstatning indeholder.

Og så er det rigtigt, hr. Halvgaard, at jeg ikke svarede på det tredje spørgsmål. Men nu er jeg jo i en trængt situation med mange spørgsmål. Spørgsmålet vedrørte 50 pct. statsmidler til nyansatte. Hvis det er gene-

[Arbejds- og boligministeren.]

relt ment, så går det ikke, men jeg kan da oplyse, at på Fyn og Bornholm kører et forsøg med et begrænset antal personer under diverse nærmere omstændigheder, som i og for sig ser ud til at give nogle resultater, som er antagelige.

Så skal jeg kun i anledning af hr. Aage Frandsens spørgsmål om akademikere, der er arbejdsløse, sige, at det er ganske unødvendigt at stille et spørgsmål herom i arbejdsmarkedsudvalget. Der var desværre 519 den 18. september. Den nøjagtige formulering er: tilmeldte ledige medlemmer af arbejdsløsheds-kasserne.

Og så er jeg altså nødt til — for hr. Freddy Madsen har altså misforstået mig — at sige, at mit tilsagn til fru Grete Westergaard ikke gik på 26 ugers reglen, men på 25 ugers reglen for de unge under 18 år eller nærmere betegnet § 55, stk. 3, hvis det skal være helt nøjagtigt.

Så har jeg og boligministeriet jo diverse vanskeligheder med personer med bopæl i Ålborg og omegn med hensyn til at forstå tallene. Det får vi jo leve med, men de tæller jo tallene sådan over de perioder, hvor de giver de tal, der passer dem bedst, f. eks. boligsikring for oktober måned, hvor vi mener hele året osv. Jeg skal til ære for hr. Henning Philipsen kort citere fra et internt notat fra boligministeriets 5. kontor, dateret den 4. oktober og stilet til ministeren. Det lyder således:

„Det udarbejdede forslag til bevillingsprogram for 1974-75, der blev godkendt af ministeren den 27. juni 1974, omfattede ca. 7.900 lejligheder. Der var således en reserve på ca. 900 lejligheder. Da et større antal lejligheder end forudsat er bortfaldet eller ønsket udsat til senere finansår, er der efter en fornyet gennemgang af sagsbeholdningen optaget ca. 800 lejligheder ekstra på programmet . . .“ — og så hedder det senere i denne skrivelse: — „ . . . bevillingsprogrammet . . . omfatter herefter ca. 8.700 lejligheder.“

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg takker ministeren for tallet på de arbejdsløse akademikere. Det, det netop er vigtigt at huske på, er, at der ikke er tale om højtlønnede akademikere. Vi ved alle

godt, at der er tale om unge akademikere, næsten alle sammen, som lige er blevet uddannet. Det er unge akademikere, som ville starte med en begyndelsesløn, som ligger under gennemsnittet for LO-området i København.

Statsministeren (Poul Hartling):

Det er blevet påstået under debatten, både af de ærede medlemmer hr. Erling Dinesen og hr. Aage Frandsen, at regeringen prioriterer betalingsbalancen højere end beskæftigelsen. Som økonomiministeren allerede har sagt, er det en formulering, som regeringen ikke kan vedkende sig. Vi prioriterer ikke betalingsbalancen højere end beskæftigelsen. Det er ikke tomme ord, når vi siger, at beskæftigelsen indtager en afgørende plads i vore overvejelser, men vi fastholder, vi erkender, at der er en nøje sammenhæng imellem udviklingen på betalingsbalancen og mulighederne for at genskabe og fastholde fuld beskæftigelse. Det ville jo være en dårlig løsning at søge at genskabe den fulde beskæftigelse på en måde, så den ikke kunne fastholdes mere end en kort tid. Vi må se i øjnene, at hvis vi gør det, så får vi ledigheden igen på en måde og i et omfang, som ville være langt mere ødelæggende både socialt og menneskeligt.

Vi ved jo alle herinde, og det må vi også i en hæderlig oplysning om forholdene til folket gøre klart, at vi ikke kan fastholde produktionen og beskæftigelsen, hvis vi ikke er i stand til at betale for den import, som nu engang i Danmark er forudsætningen for produktion og beskæftigelse. Vi har haft et underskud i mange år på betalingsbalancen, det har i de senere år været en 3-4 mia kr., og det er i sig selv et alvorligt problem. Men bytteforholdsforringelsen medfører trods dæmpningen af den danske økonomi, at vi i år må regne med at komme op på godt 7 mia kr. Hvis man i den situation griber ind på en måde, så vi stimulerer det indenlandske forbrug, så kunne det jo være, at man i en kort periode kunne mindske ledigheden, men så måtte man regne med at komme op på et tocifret beløb i betalingsbalanceunderskud og dermed rykke grunden væk under store dele af dansk produktion og beskæftigelse. En politik, der ikke vil tage dette i betragtning, kan føre til en langvarig massearbejdsløshed.

[Statsministeren.]

Jeg siger igen: vi prioriterer ikke betalingsbalancen højere end beskæftigelsen, men vi er overbevist om, at der er en så nøje forbindelse imellem de to problemer, at de må ses i sammenhæng, og at de kun kan løses i sammenhæng.

Regeringen har fra den første dag understreget den alvorlige økonomiske situation og den virkning, den kan få for produktion og beskæftigelse. Den første dag var den 19. december 1973. Regeringen har fra den første dag ført en politik, som ville tage ansvaret for denne situation. Jeg minder om den omkostningsdæmpende politik, som regeringen lagde op til. Jeg minder om den boligpolitik for de kommende år, som 6 partier, repræsenterende 126 mandater, er enedes om.

Over for den aktuelle ledighedssituation, som vi særlig har drøftet i dag, har regeringen stillet konkrete forslag. Jeg minder om 15 punkts programmet fra for to måneder siden. Jeg minder om åbningstalens redegørelse fra 1. oktober, og jeg minder om de udtalelser, der er kommet i dag fra ministre.

Vi har drøftet et alvorligt spørgsmål i dag, og det forekommer mig egentlig, at det havde været værdigt, om vi havde kunnet afslutte debatten uden en dagsordensdiskussion, men SF ville det jo anderledes. Vi har drøftet et alvorligt spørgsmål, og vi kan slå fast, synes jeg, efter debattens forløb, at vi i høj grad er enige om problemerne. Jeg har lyttet, og jeg tror, mange har lyttet til ordførerne med optagethed og med respekt for den holdning, som de gav udtryk for. Vi har i dag haft en god og saglig debat, i hvert fald den største del af dagen, og vi burde så også kunne være enige om at gennemføre det, som er nødvendigt og muligt.

Jeg skal for en ordens skyld meddele, at regeringen ikke kan modtage det af hr. Aage Frandsen fremsatte dagsordensforslag. Hvad det af hr. Erling Dinesen fremsatte dagsordensforslag angår, er der sætninger deri, som ligger på linje med de tilsagn, der i dag er givet. Der er også ekstra tilføjelser, som er specielle socialdemokratiske forslag. Jeg må jo sige, at regeringen ikke kan binde sig til at afstå fra at gennemføre besparelser, som vi er enige med 6 midterpartier her i salen om, og derfor er det heller ikke muligt

for regeringen at modtage det af hr. Erling Dinesen fremsatte dagsordensforslag.

Formanden:

Der er for ordførerne nu kun korte bemærkninger.

(Kort bemærkning).

Erling Dinesen (S):

Det er rigtigt, som statsministeren siger, at jeg i min ordførertale i formiddags gjorde opmærksom på, at den opfattelse bredte sig, at regeringen prioriterer handelsbalancen højere end beskæftigelsen. Baggrunden for denne udtalelse er bl. a. et Ritzautelegram, som jeg fik for nogle dage siden, hvoraf det fremgik, at arbejdsministeren på et nordisk møde havde udtalt — og det har været citeret før i dag — at i valget mellem at opretholde beskæftigelsen eller genoprette ligevægten på handelsbalancen tvinges de danske politikere til at vælge det sidste. Det kan jeg kun opfatte på den måde, at handelsbalancen går forud for beskæftigelsen i denne regerings politik.

Når dette er sagt, vil jeg da gerne føje til, at vi da ikke er uenige i, at handels- og betalingsbalancen er noget meget vigtigt, men det kan ikke være rimeligt, mener vi, at sætte beskæftigelseshensyn til side for så hurtigt som muligt at opnå denne balance. Det er det, vi har peget på, og det står vi ved.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg ser, at arbejdsministeren er på vej herop. Jeg forventer, at det er, fordi arbejdsministeren er på vej op for at dementere dette Ritzautelegram. Det var netop det, jeg bad om i mit første indlæg, nemlig at vi fik en bekræftelse eller en afkræftelse på, om arbejdsministeren havde sagt, som det var refereret i Ritzautelegrammet, og som det stod i en række danske dagblade, for det må netop være afgørende for os i vurderingen af, om regeringen mener, at arbejdsløshed prioriteres lavere end betalingsbalancen. Jeg citerede Ritzaus telegram. Jeg ville ikke have sagt så præcist, at regeringen ville prioritere betalingsbalancen før arbejdsløshed,

[Aage Frandsen.]

medmindre arbejdsministeren havde sagt det, som Ritzau påstår han har sagt.

Arbejds- og boligministeren (Johan Philip-sen):

Jeg vil gerne sige, at dette Ritzautelegram er et falsum. Det nordiske arbejdsministermøde indebar jo de vilkår, at jeg var nødt til at blive i København, og i øvrigt blev det forelagt fra dansk side af embedsmændene i arbejdsministeriet i et skriftligt indlæg, som jeg havde godkendt i forvejen.

(Kort bemærkning).

Erling Dinesen (S):

Hvis det er, som arbejdsministeren siger — jeg regner med, at det, Ritzau sender ud, er korrekt — at det ikke er korrekt, så beklager jeg naturligvis den udtalelse, jeg er kommet med.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslag om motiveret dagsorden af Aage Frandsen (se foran)

forkastedes med 141 stemmer mod 15; 1 medlem stemte hverken for eller imod.

Forslag om motiveret dagsorden af Erling Dinesen (se foran)

forkastedes med 100 stemmer mod 51; 6 medlemmer stemte hverken for eller imod.

Hermed sluttede forespørgslen.

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Fra medlem af folketinget *Klausen* har jeg modtaget meddelelse om, at han ønsker at nedlægge sit mandat som medlem af folketinget fra og med den 16. oktober d. å.

Medlem af folketinget *Vestergaard Eriksen* har meddelt mig, at han fra dags dato at regne ønsker at repræsentere *partiet demokratisk union* i folketinget.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Forsvarsudvalget (9/10 74):

Udtræder: Robert Pedersen

Ny stedf.: Lone Nielsen

Indfødsretsudvalget (9/10 74):

Udtræder: Robert Pedersen

Nyt medl.: Lone Nielsen

Kulturudvalget (9/10 74):

Udtræder: Robert Pedersen

Nyt medl.: Lone Nielsen

Udenrigsudvalget (9/10 74):

Udtræder: Robert Pedersen

Nyt medl.: Lone Nielsen

Udvalget ang. videnskabelig forskning (9/10 74):

Udtræder: Robert Pedersen

Ny stedf.: Lone Nielsen

Udvalget om fysisk planlægning (10/10 74):

Udtræder: Vestergaard Eriksen

Nyt medl.: Lindholt

Kirkeudvalget (10/10 74):

Udtræder: Vestergaard Eriksen

Nyt medl.: Ingeborg Gjerding

Udtræder: Ingeborg Gjerding

Ny stedf.: Arentoft

Kulturudvalget (10/10 74):

Udtræder: Vestergaard Eriksen

Nyt medl.: Børge Pedersen

Miljøudvalget (10/10 74):

Udtræder: Vestergaard Eriksen

Ny stedf.: Bay

Landbrugs- og fiskeriudvalget (10/10 74):

Udtræder: Vestergaard Eriksen

Ny stedf.: Halvgaard

Undervisningsudvalget (10/10 74):

Udtræder: Vestergaard Eriksen

Ny stedf.: Ib Andersen

Retsudvalget (10/10 74):

Udtræder: Bay

Ny stedf.: Kirsten Jacobsen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 11. oktober, kl. 10 med følgende dagsorden:

Forespørgsel til udenrigsministeren af Anker Jørgensen m. fl.

Mødet hævet kl. 21.45.